

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

Rifai ERTEN

144633

HİRİSTİYANLIK'TA VE İSLAMİYET'TE
ŞİFA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

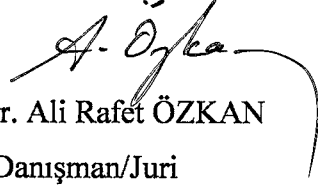
Danışman
Prof. Dr. Ali Rafet ÖZKAN

144633

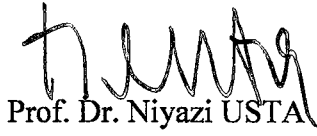
ERZURUM - 2004

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı'nın Dinler Tarihi Bilim Dalı'nda jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

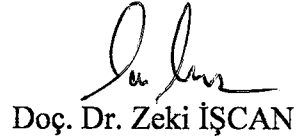

Prof. Dr. Ali Rafet ÖZKAN
Danışman/Juri

Prof. Dr. Niyazi USTA

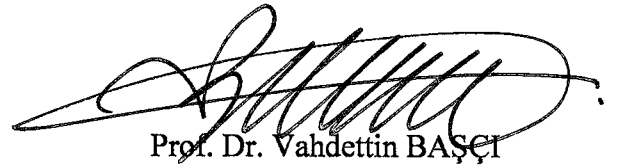
Juri

Doç. Dr. Zeki İŞCAN

Juri

Yukarıda imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. 07/04/2004

Prof. Dr. Vahdettin BAŞÇI

Enstitü Müdürü

III

HIRİSTİYANLIKTA VE İSLAMİYET'TE ŞİFA

İÇİNDEKİLER.....	III
ÖNSÖZ.....	VI
KISALTMALAR.....	V
GİRİŞ.....	1

I.BÖLÜM

HIRİSTİYANLIKTA ŞİFA ANLAYIŞI

1.1. Hz.İSA VE ŞİFACI KİMLİĞİ.....	11
1.2. SAKRAMENTLERİN ŞİFADAKİ ROLÜ.....	23
1.1.1. Vaftiz.....	24
1.1.2. Hastaları Yağlama.....	28
1.1.3. Ekmek-Şarap Ayini.....	30
1.1.4. Günah İtirafi.....	31
1.3. MADDİ ŞİFA.....	34
1.4. MANEVİ (RUHİ) ŞİFA.....	38
1.5. UHREVİ (ESKATOLOJİK) ŞİFA (KURTULUŞ).....	42

II.BÖLÜM

İSLAMİYETTE ŞİFA ANLAYIŞI

2.1. MADDİ ŞİFA.....	49
2.2. MANEVİ ŞİFA.....	55
2.3. UHREVİ ŞİFA.....	62
SONUÇ.....	66
KAYNAKÇA.....	69
ÖZGEÇMİŞ.....	74

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZ

HİRİSTİYANLIK'TA VE İSLAMİYET'TE ŞİFA

Rifai ERTEN

Danışman: Prof. Dr. Ali Rafet ÖZKAN

2004 – SAYFA: 73

Jüri: Prof. Dr. Ali Rafet ÖZKAN

Prof. Dr. Niyazi USTA

Doç. Dr. M. Zeki İŞCAN

Bu çalışma her iki semavi dininin şifa olgusuna bakışını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bunun için her iki dininin kutsal kitaplarındaki şifa ile ilgili ayetler referans olarak alınmıştır. Konu incelenirken her iki din mensuplarının bu ayetleri nasıl anlayıp uyguladıklarına değinilmiştir. Araştırmada en çok dikkati çeken husus, her iki kutsal kitabın da müminleri için şifa kaynağı olarak telakki edildiğidir.

Hıristiyan düşüncesinde sağlığa verilen önemin Yeni Ahit'teki ifadelerden kaynaklandığı görülmektedir. Bunun misyonerlik faaliyetlerinde de etkili olduğu söylenebilir. İslam dünyasında ise Kuran ve Sünnetin sağlığa önem verdiği görülmektedir. Bundaki amacın, ibadetlerin düzenli olarak yapılabilmesini sağlamak olduğu söylenebilir. Bunu için de temizlik ön şart olarak kabul edilmiştir. Ayrıca İslam dünyasında buna bağlı olarak çeşitli hastalıkların tedavisine önem verilmiştir. Tarih boyunca tıbbi kurumların teşekkülüne ve tıp eğitimine zemin hazırlamıştır.

ABSTRACT

MASTER THESIS

THE HEALING IN CHRISTIANITY AND ISLAM

Rifai ERTEN

Supervisor : Prof. Dr. Ali Rafet ÖZKAN

2004 – PAGE: 73

Jury : Prof. Dr. Ali Rafet ÖZKAN

Prof. Dr. Niyazi USTA

Assoc. Prof. Dr. M. Zeki İŞCAN

In this study it was purposed to investigate the view of healing of Christianity and Islam. For this reason, we have referred to the verses of Holy Books. Here, when the subject is studied we have touched on commentary of each religious believers concerning with about healing verses. The most important result this study has explained is that each religious accept their holy books as healing.

In the thought of Christianity it is been important healing verses in New Testament. The activities of missionary also has influenced by these verses. In the Islamic thought also, Qur'an and Sunna have emphasized the important of health. The goal of this emphasis is to obtain the orderly worship. For these reason, the cleanliness is accepted as basic condition. Also in Islamic world the treatment of different diseases is seemed importance. This idea has laid the groundwork for medical institutions.

VI

ÖNSÖZ

İnsanlık tarihinin başladığı ilk günden günümüze değin yeryüzü sakinleri olan insanlar pek çok sorunla karşı karşıya kalmışlar ve bu sorunlara farklı çözüm yolları üretmeğe çalışmışlardır. Sürekli devam eden çözüm arama girişimleri her zaman alternatif yapı ve sistemlerin oluşmasını sağlamıştır. Bilinçli olarak üretilen her yeni alternatif, insanlığın bir adım daha öne ilerlemesini sağladığı düşünülebilir.

Tarihte insanların yaşadığı problemler çok çeşitli olmuştur. Bunlar, siyasi, ekonomik, eğitim ve özellikle insanların kendilerine ait problemlerdir. İnsanın kendisine ait önemli problemlerinden birisi de sağlık (maddi-manevi) problemidir.

İnsanın yaratılışının bir gereği olarak iki yönlü özellik gösteren bir yapısı vardır. Bunlardan birincisi maddi (fiziki) tarafı, ikincisi ise manevî (ruhi) tarafıdır. İnsanlık, insanın maddi yönüne ait rahatsızlıkları gidermek için tıbbî yöntemleri kullanarak insanın anatomisini incelemiş ve farklı tedavi yöntemleri geliştirmiş ve halen de geliştirmeye devam etmektedir. Manevi (psikolojik) rahatsızlıklar için ise psikolojiyi geliştirerek insanın iç dünyası incelemeye almıştır.

Bu araştırma iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Hıristiyanlık'ta, ikinci bölümde ise İslamiyet'te şifanın nasıl anlaşılıp uygulandığı; ayrıca ruhi şifa olarak bu dinlere inanan müminlerin ahirete (eskatolojiye) ait kurtuluşu nasıl anladıkları ve bunu gündelik hayatlarında ne şekilde uygulamaya geçirdikleri incelenmektedir.

Bu çalışmamız esnasında maddî ve manevî büyük desteğini gördüğüm ve dinler tarihine karşı yeni bir bakış açısı kazanmamı sağlayan Sayın Hocam Prof .Dr. Ali Rafet ÖZKAN'a ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam Yrd.Doç.Dr. Kemal POLAT'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

RİFAİ ERTEN
ERZURUM-2003

KISALTMALAR

- a.g.e : Adı geçen eser
- a.g.m : Adı geçen makale
- A.Ü.İ.F.D : Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
- Bkz. : Bakınız
- C. : Cilt
- c.c. : celle celaluhu
- Çev : Çeviren
- H.z. : Hazreti
- s. : Sayfa
- s.a.v : Sallahu Aleyhi Vesellem
- T.D.V. : Türkiye Diyanet Vakfı
- v.b. : Ve benzeri
- s : Sayı
- md. : Madde

GİRİŞ

İnsanlığın kendi hayatını bir şekilde devam ettirebilmesi için ortaya koyduğu belli başlı pek çok sistem vardır. Her soruna farklı ve alternatifleri olan çözüm yolları üretilmiştir. Bütün alternatiflerinde kendi alternatifi olacak şekilde zincirleme bir yapıyla sistemler oluşturulmuş ve hala da oluşturulmaya devam etmektedir. İnsanlığın bu bağlamda çözmeye uğraştığı problemlerin başında sağlık konusu yer almaktadır.

İnsanlar hayatın başlangıcından bu yana çeşitli problemlere karşı çözüm yolları üretmiştir. Bu çözüm yollarından birisi de, ilâhi orjine dayansın veya dayanmasın farklı yapı ve geleneklere sahip olan çeşitli dinler olmuştur. Farklı yapı gösteren dinlerin yaşam tarzının nasıl olması gerektiğine ilişkin ortaya koyduğu kurallar, kişinin hayatının hemen her dönemini ve bütün yönlerini kapsayıcı olmuştur. Belirli bir iddia ile kişinin kendisiyle olan ilişkisinden, devletler arasındaki ilişkilere varıncaya kadar tanrı katından insanlara gönderilen, bir başka deyişle teklif edilen yaşama standardı farklı ölçüler ve amaçlar doğrultusunda şekillenmiştir. Bu da aynı toplum içerisinde farklı çözüm yollarının doğması farklı inançlara sahip olunmasını da beraberinde getirmiştir.

İnsanlık tarihinde meydana gelen sorunlar çeşitlilik arz etmektedir. Ortaya çıkan kimi problemler psikolojik (manevi) boyutta olmuş, kimi sorunlar ise fiziki (maddi), bazıları ise sosyolojik boyutta olmuştur. Bu sorunlar içerisinde sağlık konusu başta gelmektedir. Şüphesiz ki burada kaba taslak halinde bahsedilen her sorun kendi içerisinde ayrı bir önem taşımaktadır ve hiç biri kuşkusuz diğeri için vazgeçilemez konumdadır. Ancak sağlık konusu geçmişteki medeniyetlerde olduğu gibi günümüzde de en ön sırada yerini almaktadır. İlkçağdan itibaren sağlığın öncelikli sırayı aldığı görülmektedir. Daha sonraki dönemlerde mesela Babillilerde hekimlik ve büyü eş orantılı olarak ilerlemiştir. Hastalığın sebebi ne olursa olsun, tedavisi için hekimlik çarelerinin yanı sıra büyüsel eylemlere de başvurulmuştur. Kimi zaman da büyü ile tedavinin daha öne çıktığı da olmuştur. Babilliler ayrıca hastalıkla günahı eş saymışlar ve günahkar olanların hasta olacağına hükmetmişlerdir. Dolayısıyla da hastalanan kişinin şifa bulabilmesi için günahını itiraf etmesi gerektiğine inanmışlardır.¹ Çinlilerde normal tedavi metotlarının yanı sıra uzun ömür veya ölümsüzlük iksiri ve buna benzer arayışların olduğu bilinmektedir.² Ayrıca dünya tarihinde insanoğlu varlık dünyasının esas temellerinden birisi olan sağlığın korunması için değişik çözüm yolları aramıştır. Bazı yöntemleri kendisi tespit

¹ Mircea Eliade, *Babil Simyası ve Kozmolojisi*, çev: Mehmet Emin Özcan, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2002, s.74

² Mircea Eliade, *Asya Simyası*, çev: Lale Arslan, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2002, s.23

etmiş veya ona farklı kaynaklardan yöntemle ilgili teklif gelmiştir. Hastalıklara karşı üretilen deva veya şifa diye tanımladığımız çözüm yolları bazen hiçbir tesirini gösterememiş, bazen de tam manasıyla etkili olmuştur. Bazı durumlarda ise tedavi yollarının kişilere göre değiştiği tespit edilip onun durumuna göre özel tedavi yöntemleri aranmıştır. Ortaçağda ise İslam dünyasında tıp eğitimine medreselerde ehemmiyet verilmiştir. İbn-i Sina düşünce tarihinde filozofluğunun yanı sıra tıp bilgisi ile de düşünce tarihinde yer etmiş bir düşündürdür.³

Hastalıklara karşı şifa olarak adlandırılan ve şifanın elde edilmesi için üretilen yöntemlerden birisi tıbbî yollarla elde edilen çözümlerdir. Diğer yöntem ise Hıristiyanlığın, İslamiyet'in ve diğer dinlerin kutsal metinlerinde yer alan dinlerin iki kutsal kitabının, bizzat kendilerinin insanlar için bir şifa kaynağı olduğu anlayışıdır. Ancak burada şunu belirtmek isteriz ki kutsal metinlerin şifa ya da hastalıklara deva olduğunu belirtmesi, tıbbî bilimlerin göz ardı edilmesi anlamına gelmez. Nitekim biz burada iki ilâhi menşeli dinin şifa anlayışını ayrıntılarıyla inceleyeceğiz. Her iki dinin kutsal kitabının, sağlık ve şifaya önem vermesi bizi böyle bir araştırmaya sevk etmiştir. Özellikle İncil'de Hz.İsa'nın insanlara nasıl ve hangi amaçla şifa dağıttığını anlatan bir çok ayet bululmaktadır.⁴ Kur'an-ı Kerimde de çeşitli ayetlerde İslam'ı kabul eden müminlerin kendi inandıkları dinin kitabını okumalarının kendileri için bir şifa kaynağı olduğu vurgulanmaktadır.⁵ Kutsal kitaplarda ki ifadelerin kimi zaman sağlığı ifade ederken, kimi zaman da kutsal kitabın kendisinin müminler için şifa kaynağı olduğunu belirttiği görülmektedir.

Acaba burada kutsal kitapların kendilerini şifa kaynağı olarak tanıtmalarının ve bunu özellikle vurgulamasının nedeni nedir? ve şifadan kasıt sadece maddi (fiziki) hastalıkların giderilmesi midir, yoksa maddi (fizyolojik) ve manevi (ruhi) her türlü tedavi yollarını kapsar mı? Bütün bunların yanı sıra toplumsal problemlere yönelik ortaya konan konular, toplumun bir üyesi olarak kişinin, topluma ait olan şeylerden genelde etkilenmesi toplumsal sorunların giderilmesi de şifa kapsamına girer mi? Bunun dışında toplumsal sorunların kişisel yönü dışında direk toplumla ilgili olan kısmı da kutsal kitaplarda ifade edilen şekliyle şifa kavramına dahil midir?

İslam inancına göre bir ayette ona inananlar için Kur'ân-ı Kerim'in şifa ve rahmet kaynağı olacağı ifade edilmiştir.⁶ Bunun yanı sıra bazı ayetlerde çeşitli bitkilerin

³ Mehmet Bayraktar, *İslam Felsefesine Giriş*, TDV Yayınları, Ankara, 1997, s.193; Hilmi Ziya Ülken, *Eski Yunandan Çağdaş Düşünceye Doğru İslam Felsefesi Kaynakları ve Etkileri*, Ülken Yayınları, V.Baskı, İstanbul, 1998, s.84

⁴ Kitab-ı Mukaddes, *Yeni Ahit*, Kitab-ı Mukaddes Şirketi, İstanbul, 1997, Luka:5, Markos, 40:45

⁵ Fussilet, 41/42

⁶ İsrâ, 17/82

faydalarından bahsedilmiş bununla beraber sağlık açısından faydası olduğu ifade edilen bir çok gıda içerisinde baldan da söz edilmiştir.⁷

İslam düşüncesinde şifanın içeriğini açıklayan kutsal olarak kabul edilen diğer bir kaynak ise hadisler ve konuyla ilgili Hz. Peygamberin'in fiilî uygulamaları olan sünnettir. Bu konu hadis kitaplarında Tıbb'un Nebevî (yani Peygamberin sağlığa dair uygulamaları) bahsinde geçer.⁸ Bu hadislerin hepsinde farklı zaman ve şekillere sağlığın korunması ile ilgili ashabına nasihatleri ve uyarıları ve bir çok hadiste temizliğin önemine dair konular mevcuttur.⁹ Temizlik konusunun üzerinde Kur'an ve sünnetin önemle durmasının sebebi sağlığın temel şartının temizlik olması ve hastalıkların ortaya çıkma sebebinin pislik olmasıdır.

Kur'an-ı Kerimin ve sünnetin sağlık konusu üzerinde ısrarla durmasının diğer bir sebebi de ibadetin düzenli ve kuralına uygun yapılabilmesini amaçlamasıdır. Örnek verecek olursak üzerinde pislik bulunan bir kimse ibadet yapmaya kalkışsa, yapmış olduğu ibadetin sağlamlığı şüpheye girecektir. Hatta bazı durumlarda kişi bu durumda sorumluluğu sonucu yerine getirmiş olduğu ibadetinin geçerli olmama durumunun ortaya çıkma ihtimali olabilir.¹⁰

İslam dini Kur'ân'da insanların ve cinlerin Allah'a kulluk yapmak için yaratılmış olduklarını belirtmektedir.¹¹ İlahi emirleri yerine getirebilmenin birinci şartı ise sağlık ve sıhhatin yerinde olmasıdır. Namaz olsun, hac olsun, ilmi çalışma yapma olsun bütün hepsine dair insanların yükümlülüklerini yerine getirebilmenin temelinde sağlığın (maddi veya manevi her ikisi de buna dahildir) yerinde olması yatmaktadır. Şunu da belirtelim ki İslamiyet, sorumluluklarını zaruretten dolayı tam olarak yerine getiremeyenlere kolaylık sağlamıştır. Görüldüğü gibi maddi anlamda olsun manevi anlamda olsun şifanın her iki çeşidi de, insan için her hangi birinden vazgeçilmesi imkansız olan bir bütünün iki ayrı parçalarıdır. İslamiyet'de insan değer vermiştir ve çeşitli ayetlerde vurgu yapmıştır. Bu açıdan bakıldığında da İslam düşüncesinin şifaya bakışı ciddi manada dikkate değer bir özellik taşımaktadır. Örneğin ilk inen ayetten sonuncusuna kadar insanlar sürekli kendileriyle baş başa bırakılmış ve daima tefekkür etmeleri istenmiştir. Böylece insanların manevi şifaya yönlendirmiştir.

⁷ Nahl, 16/68, 69

⁸ İbrahim Canan, *Hz. Peygamber'in Sünnetinde Tıp Tbb-ı Nebevî*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1995, s.232

⁹ el Cevziyye, İbn-i Kayyım, *Zad'ul Mead, et-Tıbbun Nebevî*, Cantaş Yayınları, çev: Muzaffer Can, II. Baskı İstanbul, 1995, s.1

¹⁰ *Türkiye Diyanet Vakfı İslam İlmihali*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, III. Baskı, Ankara, 2002, C.I, s.185

¹¹ Zariyat, 56/57

Genel anlamda Hıristiyanlıkta da buna benzer bir yapı mevcuttur. Hz.İsa'nın mucizeleri bu anlamda dikkat çekici bir unsurdur. Bu yönüyle Hıristiyanlığı genel olarak tanıtmadan önce dinin tebliğinde mucizeler çok fazla yer aldığı için mucize kavramını genel olarak açıklamanın konunun anlaşılması bakımından daha iyi olacağı kanaatindeyiz.

Mucize: Tabiatın kurallarının normal işleyişine aykırı olan ve kişiyi hayrette bırakan durum ve olaylardır. Bir çok dinsel gelenekte mucizeye özel bir yer verilir. Dinsel bir hakikatin vurgulanması, inanların desteklenmesi, zor durumda olan iyi kimselere yardım edilmesi, inançsızların cezalandırılması ve benzeri nedenlerle ilahi gücün aleme müdahale ederek olağan üstü hallerin yaşanmasını sağladığı düşüncesi kutsal kitaplarda işlenir. Kur'ân'da mucize olarak değerlendirilecek bir çok olay zikredilir. İsrail oğullarının denizden geçirilişi¹², Hz.Musa'nın değneğinin yılanı dönüşmesi¹³, Hz.İbrahim'in içine atıldığı ateşte yanmaması¹⁴, Hz.İsa'nın beşikte konuşması¹⁵, Hz.Muhammed'in bir gece alınarak Mescid-i Aksa'ya götürülmesi¹⁶ ve diğer bir çok hadise Kur'ân'da bahsedilen mucizeler arasındadır. Kur'ân'da yer almamakla birlikte bir işaretlikle ayın ikiye yarılması, parmaklarının arasından su akması, bir kaç lokmalık bir yiyecekten bir orduyu doyurması ve diğer bazı olağanüstü olaylar, Hz.Muhammed'in mucizeleri olarak çeşitli hadis rivayetlerinde ve siyer kitaplarında geçer. Bununla birlikte Hz.Muhammed'in risaletiyle ilişkili olarak, mucizenin bir tebliğ metodu olarak kullanılması dikkat çekicidir. Zira, Kur'ân'da inanmayanların Hz.Muhammed'den bir bakıma haklılığını ispat için çeşitli mucizeler göstermesini istedikleri belirtilmekte, ancak onların bu isteğine olumsuz cevap verilmektedir.¹⁷ Yahudilik ve Hıristiyanlıkta ise mucize önemli bir yer tutar. Genellikle Protestanlar, Kitab-ı Mukaddes'te bahsedilen mucizevi olayların doğruluğunu kabul ederken, Katolikler mucizenin tüm kilise tarihi boyunca devam eden bir olgu olduğuna inanırlar.¹⁸

Mucizenin diğer bir tarifi ise şöyledir: Peygamberlerin, nübüvvetlerinin doğruluğunu teyit etmek için Allah tarafından yapılan harikulade (doğa ötesi) işler. Mucize, tabiat kanunlarının üstünde olağan üstü ve harikulade bir hadisedir. Allah'ın, alemin nizam ve intizamını sağlamak için koymuş olduğu "adetullah" veya "sünnetullah" dediğimiz tabiat kanunlarının geçerliliğini ve tesirlerinin devamını geçici bir zaman için durdurmasıdır. Bundan dolayıdır ki, mucizelerin müspet (pozitif) ilimlerle izahları mümkün değildir. Zaten

¹² A'raf, 7/136

¹³ A'raf, 7/117

¹⁴ Ankebût, 29/24

¹⁵ Mâide, 5/110

¹⁶ İsrâ, 17/1

¹⁷ Tâ-Hâ, 20/133,134

¹⁸ Şinasi Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, Vadi Yayınları, Ankara, 1998, s.268

mucizeler, bu vasıfları dolayısıyla, mükemmel bir nitelik taşırlar. Şayet bu hadiseler, tabiat kanunlarının içerisine girmiş olsalardı, tabii bir hadise olacak ve mucize olma özelliğini kaybedecekler, herkes tarafından normal karşılanan bir olay olacaktı.

Mucizelerin özellikleri ise şunlardır:

1- Mucizeler, her dine göre farklı özellikleri ve vasıfları kabul edilen Tanrı sayesinde ortaya çıkarılan eylemlerdir ve her şeyi ile ona aittir.

2- Mucize, bütün inanç sistemlerinde kabul edilen tabiat kanunlarına aykırı ve onların üstünde olağan üstü olaylardır.

3- Mucize ancak tebliğ edilen dinin peygamberlerinden veya dini kuran ve ilan eden din kurucuları tarafından gösterilebilir.

4- Mucize, peygamberlerin ve din kurucularının dinlerini tebliğ ettiği zamanda meydana gelir.

5- Mucize, onu gerçekleştiren peygamber veya din kurucusunun isteği doğrultusunda gerçekleşir.

6- İlahi dinler açısından mucize, peygamberden başka kimsenin, benzerini veya dengini yapmaktan aciz kaldıkları bir olaydır.¹⁹

Mucizelerin gayesi ise, peygamberlerin veya din kurucularının tebliğ ettikleri dinlerin doğruluğunun ispat edilmesidir. Bunun yanı sıra kendi dinlerine iman eden insanların imanlarının pekiştirilmesidir. Mucize, yukarıda saydığımız nedenlerin onların doğruluğunu sadece o dine iman eden kimseler için sağlamaz, aynı zamanda onun doğruluğunu teyit eden olağan üstü olaylardır. Kısaca özetleyecek olursak mucize, peygamberler veya din kurucularının kendilerinin doğruluklarını tasdik ettirmek için gerektiğinde kullanılan ve kendisine tarihin her döneminde rastlanılan olgulardır.

Her peygamber kendi döneminin şartlarına göre mucizeler göstermiş ve dinini tebliğ ederken ona göre insanlara bildirmiştir. Örneğin Hz.Musa döneminde sihribazlık yaygındı ve önde gelen bir meslekti. Kendisinin gösterdiği mucizelerde sihribazlıkla ilgili olmuştur. Hz.Muhammet (as)'in mucizeleri de döneminde yaygın olan edebiyat sahasında idi. Bu yüzden onun tebliği de fesahat ve belagat, şiir ve hitabet şeklinde olmuştur. Genel anlamda düşünülecek olursa kendi döneminin şartları içerisinde Kuran'ı Kerim'in en büyük mucize olmasının birinci sebebi toplum düzenine dair getirmiş olduğu ilkelerdir. Ayrıca bundan farklı olarak onu okuyan her kesim ve sınıftan insana kendi kültürel seviyesine göre anlayabilecekleri şekilde hitap edebilmesi olduğu söylenebilir.²⁰

¹⁹ İsmail Karaçam, *Sonsuz Mucize Kur'an*, Çağ Yayınları, II.Baskı, İstanbul,1990, s.35

²⁰ Karaçam, *a.g.e*, s.39

Hız.İsa'nın döneminde de ölüleri mumyalamak, yaygın idi, ve tıbbi bilimlerin ileri seviyede idi (eski mısır medeniyeti bu konuda bariz bir örnektir), kimya ilmi de ortaya çıkmıştı. İşte bu şartlarda Hız.İsa, tıp, kimya ve mumyalama sahalarında mucizeler göstermiştir.²¹ Ancak Hız.İsa'nın sağlık alanında mucizeler göstermesini yalnızca o dönemdeki tıp ilmiyle ilintilemek kanaatimizce pek isabetli değildir. Çünkü o dönemlerde salgın hastalıkların çok yaygın olduğunu ve o zamanki tıbbi tedbirlerinde bunlara karşı yetersiz kaldığı bilinen bir gerçektir. Öyle ki bilhassa cüzamın çaresi bulunamadığı için, bu hastalığa yakalanan insanların diğer insanlardan tecrit edilerek karantina bölgelerinde ölüme terk edildiğini de tarihi rivayetlerden bilmekteyiz. Hız.İsa, doğumundaki herhangi bir gayrı meşru bir durum olmaksızın babasız olarak dünyaya gelmiş, ölüleri diriltmiş, dilsizleri konuşturmuş, sağrıların kulaklarını açmış, bir çamur parçasından kuş yapmış, cüzamlı hastaları tedavi etmiş, cin musallat olan kimseleri bu musibetten kurtarmıştır. O'nun bunlar ve burada zikredemediğimiz mucizelerle insanlara dinini tebliğ ederken gösterdiği olağan üstülüklerin belirli bir kısmı İslam dinince de kabul edilmektedir. Ancak İslamiyet Hız.İsa'yı tanrı oğlu gibi ifadelerle O'nun peygamberliğini açıklamamaktadır. Bunu yanı sıra Hız.İsa mucizevî bir şahsiyet olarak "Baba" diye ifade edilerek ve Tanrının oğlu kabul edilerek, Hıristiyanlık açısından mucizevi bir şahsiyet olarak dünya tarihinde yerini almaktadır.

Hız.İsa'nın doğumu ve ölümü bunun akabinde yeniden dirilişi hem İslamiyet hem de Hıristiyanlık açısından mucizevi bir nitelik göstermektedir. Nitekim bu mucizevi hâdise Kitab-ı Mukaddes'te şöyle ifade edilmektedir: "İsa Mesih'in doğması şöyle oldu: anası Meryem Yusuf'a nişanlaşmış olduğu halde, buluşmalarından önce Ruhulkudüs'ten gebe olduğu anlaşıldı. Nişanlısı Yusuf, Salih bir adam olup onu aleme rüsvay etmek istemeyerek, gizlice boşamak niyetinde idi. Fakat bunları düşünürken, işte, Rabbin meleği rüyada ona görünüp dedi: Sen Davut oğlu Yusuf, Meryem'i kendine karı olarak almaktan korkma; çünkü kendisinde doğmuş olan Ruhul kudüstendir. Ve bir oğul doğuracaktır; ve onun adını İsa koyacaksın; çünkü kavmini günahlarından kurtaracak olan odur. İmdi, peygamber vasıtası ile Rab tarafından söylenen: İşte kız gebe kalacak, ve bir oğul doğuracak, Ve onun adını İmmanuel koyacaklar; bu da, Allah bizimledir, diye tercüme olunur sözü yerine gelsin diye, hep bunlar vaki oldu. Yusuf uykusundan uyandı, Rabbin meleğinin kendisine buyurduğu gibi yaptı; ve karısını yanına alıp bir oğul doğuruncaya kadar onu bilmedi; ve çocuğun adını İsa koydu."²²

²¹ Karaçam, *a.g.e*, s39

²² Matta, 1/18-25

Kur'ân-ı Kerimde ise aynı olay bazı ortak noktaları olmakla birlikte biraz daha farklı şekilde anlatılmaktadır: “(Resulüm) Kitapta Meryem’i de an. Hani o, ailesinden ayrılıp doğu tarafında bir yere çekilmişti. Meryem onlarla kendi arasında bir perde çekmişti. Derken, biz ona ruhumuzu gönderdik de o, kendisine tastamam bir insan şeklinde göründü. Meryem dedi ki: Senden çok esirgeyici olan Allah’a sığınırım! Eğer Allah’tan korkan bir kimse isen (bana dokunma). Melek: Ben, yalnızca, sana tertemiz bir erkek çocuk bağışlamam için Rabbinin bir elçisiyim. Meryem: bana bir insan eli değmediği, iffetsiz de olmadığı halde benim nasıl çocuğum olabilir? dedi. Melek: Öyledir, dedi; (zira) Rabbin buyurdu ki: Bu bana kolaydır. Çünkü biz onu insanlara bir delil ve kendimizden bir rahmet kılacağız. Bu, hüküm ve karara bağlanmış (ezelde olup bitmiş) bir iş idi. Meryem ona hamile kaldı. Bunun üzerine onunla (karnında ki çocukla) uzak bir yere çekildi. Doğum sancısı onu bir hurma ağacına (dayanmaya) sevk etti. “Keşke, dedi, bundan önce ölseydim de unutulup gitseydim!”²³ Burada İncil ile Kuran-ı Kerim’in Hz.İsa’nın doğumu ile ilgili anlattıkları kıssa her ikisi de babasız dünyaya gelme hadisesine ve farklı bakış açılarıyla da olsa doğacak çocuğun bir ulviyeti olduğuna ayrıca Allah’ın (İncil’deki ayetin kullandığı ifadeye göre Rabbin) onu Meryem’i koruyacağına dair vaadi vurgulanmaktadır.²⁴ Kur’an-ı Kerimde Yusuf’un Meryem’le nişanlı olduğuna dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak İncil’de nişanlı oldukları belirtilmekte hatta Yusuf’un onu boşamayı düşündüğü ve meleğin rüyasına girerek onun konuyu yanlış bildiğini ve olayın farklı olduğunu açıklaması üzerine bundan vazgeçtiği ifade edilmektedir.

Hız.İsa’nın ilk olarak toplum içerisine çıkıp insanlarla muhatap oluşu da her iki kutsal kitapta yer almaktadır. Onun dini tebliği genel olarak mucizelerle doludur. Hız.İsa’nın ölümü de mucizevî bir şekilde olmuştur. Bu durum Kur’ân-ı Kerimde ve İncil’de farklı şekillerde anlatılmaktadır. İncil’e göre Hız.İsa çarmıha gerilmiş orada ölmüş ve daha sonra tekrar dirilmiştir: “ Ve altıncı saatten sonra dokuzuncu saate kadar, bütün yer yüzüne karanlık çöktü. Ve dokuzuncu saatte doğru , İsa: Eli, Eli, lime sadaktan? Yani: “Allah’ım, Allah’ım beni niçin bıraktın” diye, yüksek sesle bağırdı. Orada duranlardan bazıları bunu işitince: Bu adam İlyayı çağırıyor dediler. Başkaları da dediler: Bırak görelim İlya onu kurtarmağa gelecek mi? Ve İsa, yüksek sesle yine bağırdı, ve ruhunu verdi.”²⁵ İncil’e göre Hız.İsa çarmıha gerilip öldükten sonra tekrar dirilmiştir: “ Ve melek cevap verip kadınlara dedi: Siz korkmayın, çünkü haça gerilmiş olan İsa’yı aradığınızı biliyorum. O burada değil; çünkü dediği gibi kıyam etti. Gelin,

²³ Meryem, 19/17-23;

²⁴ Aliyah Schlifer, *İslam’ın Kutsal Meryem’i Peygamber mi Evliya mı?*, çev: İbrahim Kapaklıkaya, Gelenek Yayınevi, İstanbul,2003, s.40

²⁵ Matta, 27/45-50

Rabbin yattığı yeri görün; çabuk gidip şakirtlere diyin; O, ölümlerden kıyam etmiştir; ve işte sizden önce Galileye gidiyor; orada göreceksiniz; ve işte ben size söyleyeyim.”²⁶

Kur'an-ı Kerimde, Hz.İsa'nın dinini tebliği ve ona verilen tepkiler ve yaşadığı olaylar şöyle anlatılmaktadır: “ Allah: “Meryem Oğlu İsa! Sana ve anana olan nimetimi an!” demişti “Beşikte ve yetişkin iken insanlarla konuşurken seni Kutsal Ruh'la desteklemiştim. Sana Kitab-ı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğretmişim. Sen iznimle çamurdan kuş biçiminde bir şekil yapıyor ve ona üflüyordun da, yine Benim iznimle kuş oluyordu. Körü ve alacalıyı iznimle iyileştirmiştin. İznimle ölümleri çıkarıyordun. Sen, İsrail Oğulları'na açık belgelerle geldiğin ve onların inkar edenleri: “Bu, ancak açık bir büyüdür” dedikleri zaman, Ben onlara senden el çektirdim” dedi. Havarilere: “ Bana ve Elçim'e inanın!” diye bildirmiştim. Onlarda: “İnandık; bizim Müslüman olduğumuza tanık ol” demişlerdi.”²⁷ “Bir de inkarlarından, Meryem'e büyük iftiralarından ve: “Biz Allah'ın Elçisi Meryem oğlu İsa Mesih'i öldürdük” demelerinden ötürüdür. Oysa, onu öldürmediler ve asmadılar. Doğrusu, anlaşmazlığa düştükleri şeyde şüphelendiler. Bu hususta zanna uymaktan başka kesin bilgileri yoktur. Onu öldürdüklerini kesin kez bilemediler. Bilakis Allah onu kendisine yükseltti. Allah güçlüdür, Bilgedir.”²⁸ Kur'an-ı Kerimde İsrail oğulları ile Hz.İsa arasındaki diyalogdan bahsedilmekte İncil'in tam aksine bir görüş ortaya koyarak onun ölmediğine ancak Allah tarafından yükseltildiğine, ayrıca Hz.İsa'ya atılan iftiraları ve Allah tarafından ölümü ile ilgili konuda (İncil'e göre İsa'nın çarmıha gerilmesi) nasıl yanıltıldıkları vurgulanmaktadır. Burada Kur'an'ı Kerim'de Hz.İsa'nın çarmıha gerilmediğine dair kesin bir kanıt bulunmakta ancak , Allah'ın katına yükseltilmenin tam olarak ne olduğu açıklanmamaktadır. Bu konuda ki genel kanaat ise Hz.İsa'nın Allah tarafından öldürüldüğüdür. Ancak Kur'an-ı Kerim'de Hz.İsa'nın tebliği esnasında gösterdiği şifaya dair gösterdiği mucizeler açıkça vurgulanmış ve ona rağmen İsrail oğullarının Allah'ı nasıl kabul etmedikleri ifade edilmiştir. Hem Kur'an'da hem de İncil'de ortak olan nokta her iki dinin her ne kadar tanrı anlayışlarında farklılık olsa da ikisinde de mucizeleri kabul edilen tanrıyı anlatmak ve onu ispat etmeye yönelik gerçekleşmiş ilahi gücün dünyaya bir müdahalesi olarak değerlendirilmektedir. Özellikle İncil'in Kuran'dan farkı, Hz.İsa'yı burada bir ilah olarak takdim etmesi ve gösterdiği mucizelerin failinin de kendisi olduğuna inanılmasıdır.. Ancak İslamiyet'e göre İsa sadece bir peygamber olup mucizeler Allah'ın onu desteklemek amacıyla gönderdiği olağanüstü olaylardır, yani fail Allah'ın bizzat kendisidir.

²⁶ Matta, 28/5-8

²⁷ Maide, 5/110-111

²⁸ Nisa, 4/ 156-158

Hıristiyanlık, Filistin bölgesinde doğmuş, vahiy ve kutsal kitaba dayanan, özde tek Tanrılı ve ilahi kaynaklı bir dindir. Hıristiyanlık'ta İsa, merkezi bir öneme sahiptir. Bugünkü Hıristiyanlığın inanç, ibadet ve gelenekleriyle; Yunan-Roma aleminin kültürlerini birleştiren kurtarıcı bir dindir.²⁹ Hıristiyan olmayan ilim adamları bilim adamlarına göre Hıristiyanlık, diğer kültürlerden fazla etkileşim sonucu özünü kaybedip çoğunlukla Pavlus'un öğretilerine göre şekil almış bir dindir. Pavlus'un öğretilerinde yer alan merkezi figür Mesih İsa'dır. Mesih İsa, varlık öncesi var olan tanrısal bir figürdür, Tanrı Oğlu'dur; insanlığın ilahi kurtarıcısı olan İlahi Rab'dir. İnsanlığın hukuk-günah-ölüm kısır döngüsünden kurtarılması amacıyla bedenleşen, sonrada ölen ve yeniden dirilen bir tanrısal varlıktır; görünmez tanrının görüntüsüdür. İleride, insanlığın kurtuluşuna yönelik ilahî planı gerçekleştirmek için üzere yeniden yeryüzüne gelecektir.³⁰

Hıristiyanlık kurtuluş temeline dayanan ve bunun İsa'nın şahsiyetini temele alan bir dindir. İsa'nın, Kitab-ı Mukaddeste anlatılan mucizeleri bu anlayışı ispat edici niteliktedir. Onun gösterdiği mucizeler, insanlar tarafından kabul edilmişin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.³¹

Kurtuluş fikri üzerine dayandırılmağa çalışılan bir din olan Hıristiyanlık, insanların maddî ve manevî her türlü problemiyle ilgilenmiştir. Burada akla ilk gelen sorunlardan birisi olarak insan sağlığı gelmektedir. Çünkü kurtuluş için sağlam bir iman, sağlam bir iman için de insanın ruhi durumunun düzgün olması gerekmektedir. Hz.İsa maddî ve manevî bir çok rahatsızlıkla ilgilenmiş, bu tür hastalıkları iyileştirmiştir. Örneğin İncil'de geçen bir ayette olay şöyle anlatılmaktadır: "Bir cüzamlı İsa'ya geldi, ve kendisine yalvararak diz çöküp ona dedi: Eğer istersen beni iyileştirebilirsin. O da acıyarak, elini uzattı ve ona dokundu ve kendisine; isterim ki temiz ol, dedi. Cüzam hemen ondan gitti ve temiz oldu."³² Bu ve buna benzer pek çok örnek sıralamak mümkündür.

İsa'nın tekrar döneceği fikri, aslî günah anlayışıyla tüm insanlığın doğuştan günahkâr yani manen kirlenmiş sayılması, asli günahtan kurtulmak için vaftiz olunması anlayışıyla sakramentler, İsa'nın şifacı kimliğinin İncillerde ön plana alınması, eskatolojik (ahirete dönük) kurtuluştaki İncillerin insanların manen temiz olmasının gereğini belirtmesi gibi hususlara baktığımızda anlaşılıyor ki Hıristiyanlık ahlaki öğretileri belirli bir bütünlük içerisinde bünyesinde taşıyan bir dindir.

²⁹ Günay Tümer-Abdurrahman Küçük, *Dinler Tarihi*, Ocak Yayınları, III.Bsk, Ankara, 1997, s.261

³⁰ Şinasi Gündüz, *Pavlus – Hıristiyanlığın Mimarı*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara,2001, s.254

³¹ Mehmet Paçacı, *Kutsal Kitaplarda Ölüm Ötesi*, Ankara okulu Yayınları, Ankara, 2001, s.179

³² Markos, 1: 40/41/42

Hıristiyan Teolojisine göre Hz.İsa, yukarıda değindiğimiz din anlayışına uygun olarak görevlendirilmiş bir peygamberdir. Çünkü O, sadece insanlara belirli bir dini tebliği etmekle yükümlü olan birisi değil, aynı zamanda tanrının oğludur. İncil'deki ayetlerde Hz.İsa'nın tanrılığı ilan edilmektedir. "...Ve resuller Rabbe: İmanımızı arttır, dediler..."³³ Bu ve bunun gibi ifadelerle anlaşılıyor ki onun tanrısai yapısını istediği zaman istediği şeyi yapacak güçte olduğuna inanmaları sonucu ortaya çıkmıştır. Hz.İsa, İncil'de anlatılan şekliyle bir peygamber görüntüsünden daha çok tanrısai gücü üzerinde bulunduran bir insan şeklinde görünmektedir. İşte şifa konusunda gösterdiği mucizeler de bu türdendir. Ayrıca Hıristiyanlıkta, bu dine inanan müminlerde bunun devam edeceği fikride mevcuttur. Söz konusu inanışın sonucu olarak bu tavır, Hıristiyanların misyonerlik faaliyetlerinden tutun da ikili ilişkilerine kadar etkili olmuştur. Sağlık konusunu misyonerlik faaliyetlerinde kullanma konusunda, Yedinci Gün Adventistleri epeyce dikkat çekici bir durum arz eder.³⁴ Burada kısaca belirtmek gerekir ki, bu fikir her dinin mensupları kendi dinini tebliğ ediş tarzları kendi kutsal kitapları ya da kutsal sayılan diğer kaynaklara göre şekillenmiştir. Her din, kendisine göre müminlerine vaatlerde bulunmuştur. Bütün ilahi dinlerde ise iyi mümin olanlara dünyada ve ahirette Allah'ın yardım edeceği; ancak iyi ameli olamayanların ise cehenneme gireceği anlayışı vardır. Konumuz açısından baktığımızda önemli olan Allah'a imanın şifaya dair (maddi veya manevi) ne gibi yararlar sağlayacağı hususundur.

³³ Luka, 17: 5

³⁴ Ali Rafet Özkan, *Fundamentalist Hıristiyanlık (Yedinci Gün Adventizm'i)*, Alperen Yayınları, Ankara, 2002, s.123

I.BÖLÜM

HIRİSTİYANLIKTA ŞİFA ANLAYIŞI

1.1.HZ.İSA VE ŞIFACI KİMLİĞİ

Hıristiyan anlayışına göre Tanrı oğlu olarak kabul edilen Hz.İsa, doğumundan, ölümüne kadar, hem İslamiyet açısından hem de Hıristiyanlık açısından mucizevî bir şahsiyet olmuştur.³⁵ M.S.325 yılına kadar Hıristiyanlar arasında Hz.İsa'nın ilâh olduğuna dair dogmatik bir karar bulunmaktadır. İznik konsilinde Ona Tanrılık vasfı verilmiş ve bir nevi Hz.İsa'ya tanrısallık yüklenmiştir.³⁶ Bu tanrısallık vasfıyla gösterdiği mucizeler, İncil'de pek çok yerde defalarca geçmektedir. Bu bölümde İncil'deki ifadelerin açıklamasının yanı sıra, bu ifadelerin nasıl anlaşıldığını tespit etmeye ve bunun sebeplerini bulmaya çalışacağız.İlk önce Hz.İsa'nın şifacı yönünden ziyâde, onun din mensuplarınınca nasıl anlaşıldığına ve İncil'de ondan ne şekilde bahsedildiğine değinmek yararlı olacaktır.

Hıristiyanlık'ta Hz.İsa anlayışının temeli teslis doktrinine (akidesine) dayanmaktadır. Teslis inancında belirli üç unsur vardır:

a. Baba (Allah): Hıristiyanlıkta teslisin ilk ve asıl unsuru, Babadır. Hıristiyanlıkta Allah, Baba olarak nitelendirilir. Allah, en mükemmel ve sonsuz saf bir ruhtur.³⁷ O, her şeyin yaratıcısı ve sahibidir. Sonsuzdur, her yerde vardır ve her şeyi bilir. Fakat Allah'ta bütün özellikler ayrı değil, bir bütün olarak birleşiktir. Allah, her şeyi görür. Kimse onu göremez (Hıristiyan Kilisesine göre, varlığı görülmeyen Allah, Mesih İsa vasıtasıyla görünmüştür.)³⁸

Hıristiyanlara göre, Allah'ın özü sevgidir. Allah bu sevgiyi biricik oğlu İsa'yı insanları gûnahtan kurtarmak için dünyaya göndermekle göstermiştir. Allah'ın özü, Baba Allah, Oğul Allah, Kutsal ruh Allah olarak görünse de o yine birdir. Çünkü bu cevher, ruhtur. Ruhta bölünme kabiliyeti yoktur. Bunun için Allah birdir.³⁹

Hıristiyan inancına göre "Baba" olarak nitelendirilen Tanrı, nurdur; İsa'da onun oğludur. Tanrı, İsa'nın şahsında insan ile birleşmiştir. İsa'nın bedeni insan, ruhu tanrıdır. Onda tanrılık öz vardır. İnsanı Tanrı ile birleştiren, sevgidir. Tanrı, insanı Ademden beri

³⁵ Garry W.Tromph, *The Encyclopedia Of Religion*, "Jesus" md., Ed: Mircea Eliade, Macmillan Publishing Company, NewYork Colliers Macmillan Publishers, London, 1986, c.8, s.15

³⁶ Tümer-Küçük, *a.g.e.*, s.281

³⁷ Carlos Madrigal, *Üçlü-Birlik (Tevhitte Teslis) İnancı Ne Demek Tanrı Bilimsel Bir İnceleme*, Müjde Yayıncılık, II.Baskı, İstanbul, 1995, s.64

³⁸ Tümer-Küçük, *a.g.e.*, s.282

³⁹ Tümer-Küçük, *a.g.e.*, s.282

devam edip gelen aslı suçtan kurtarmak için oğlunu göndermiştir. O da çarmıhta kendini feda ederek insanlığı kurtarmıştır.⁴⁰

b.Oğul (İsa Mesih): Baba, Oğul, Kutsal Ruh birbirinden farklı kabul edilmiştir. 381’de İstanbul’da toplanan konsilde durum şöyle açıklanmıştır: Tanrı Baba, doğmamış, doğurmamıştır. Oğul İsa ise doğmuş, doğurulmuştur. Kutsal Ruh, Tanrı’dan çıkmıştır. Daha sonra 431’deki Efes Konsili’nde Meryem, Tanrı’nın Anası, Tanrı Doğuran (Teotokos); İsa ise gerçek bir Tanrı, ilahi-beşeri bir insan ve Baba ile aynı cevherden olduğu kabul edilmiştir. Kadıköy Konsili’nde (451’de) İsa’da bir şahısta ayrı iki tabiatın bulunduğu, Bakire Meryem’in, Baba’sı tarafından ilahi, anası bakımından beşeri İsa’yı doğurduğu karar altına alınmıştır. Ancak bu karara İsa’da tek tabiat bulunduğunu, yani onda ilahi tabiatla beşeri tabiatın birleştiğini savunanlar itirazda bulunmuştur ve daha sonra bu görüş taraftarları Monofizit olarak adlandırılmıştır.⁴¹

İslam dünyasında da teslis doktrinine ciddi anlamda itiraz yöneltilmiştir. İslam’a göre bu inanç sistemine inanmak küfür olarak kabul edilmiştir.⁴²

Hıristiyanlık Teolojisine göre İsa, “insan şeklinde bir ilah”tır.⁴³ Allah, İsa’da bedenleşmiştir. Baba Allah, insanlara, sevgi ve merhametini göstermek için, İsa Mesih suretinde yaklaşmış ve aralarında yaşamıştır. Böylece Allah’ın inayeti, insanlara İsa Mesih vasıtasıyla erişmiştir. Çünkü o, Baba ile aynı cevherdendir ve Baba gibi mükemmeldir. O, gerçek Allah’tır. Çünkü o, çeşitli mucizeleriyle, ölmesi ve sonra dirilmesiyle “Tanrı” olduğunu göstermiştir. Allah’ın oğludur. O, aynı zamanda gerçek insandır.⁴⁴ İsa’nın Tanrılığı meselesi İncil’de şöyle anlatılır: “Filipus dedi: Ya Rab, bize Baba’yı göster, ve bize o yeter. İsa ona dedi: Bu kadar zaman sizinle beraberim de beni tanımadın mı ey Filipus? Beni görmüş olan baba’yı görmüş olur; sen nasıl Baba’yı bize göster diyorsun? İman etmiyor musun ki, ben Babadayım, Baba da bendedir.”⁴⁵ “İsa bu şeyleri söyledi ve gözlerini göğe kaldırıp dedi: Ey Baba, saat geldi; Oğlunu taziz eyle ki, Oğul seni taziz etsin; nitekim ona bütün beşer üzerine hakimiyet verdin, ta ki, ona verdiğin kimselerin hepsine ebedi hayat versin. Ebedi hayat da şu ki, seni, yalnız gerçek Allah’ı ve gönderdiğin İsa Mesih’i bilsinler. Yapmak üzere bana verdiğin işi başarıp seni yer üzerinde taziz ettim. Ve ey Baba, dünya olmadan önce senin

⁴⁰ Kemal Polat, *İslamiyet’te ve Hıristiyanlık’ta Kurtuluş*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1998, s.24

⁴¹ Tümer-Küçük, *a.g.e.*, s.284

⁴² Mehmet Aydın, *Müslümanların Hıristiyanlara Yazdığı Reddiyeler Ve Tartışma Konuları*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1998, s.95

⁴³ Josh McDowel-Bart Larson, *Mesih İsa’nın Tanrılığı kutsal Kitab’a Dayalı Bir savunma*, çev: Fikret Böcek, Zirve Yayınları, İstanbul, 2001, s.20

⁴⁴ Tümer-Küçük, *a.g.e.*, s.284

⁴⁵ Yuhanna, 14;8-10

nezdinde bende olan izzetinle beni nezdinde taziz eyle.”⁴⁶ “Onların imanını görerek İsa: Ey adam, günahların sana bağışlandı dedi. Yazıcılar ve Ferisiler: Küfür söyleyen bu adam kimdir? Allah’tan başka kim günahları bağışlayabilir? diye düşünmeye başladılar (İsa Ferisilere:) Fakat İnsanoğlunun yeryüzünde günahları bağışlamaya yetkili olduğunu bilesiniz.”⁴⁷

c.Kutsal Ruh: Kutsal Ruh, teslis’in üçüncü unsuru olup, Baba ile aynı cevherden fakat ayrı bir mahiyet olarak kabul edilmektedir. Baba’nın bütün kudret ve iradesini kendinde taşımaktadır. Baba, Oğul ve Kutsal Ruh, tek bir cevherde üç ayrı şahıstır; hepsi de ebedidir.⁴⁸

Hıristiyan anlayışına göre Kutsal Ruh, İsa’nın vaftizinde, onun tanrılığını açığa vurmak için bir güvercin şeklinde üzerine konmuştur. Kutsal Ruh, Allah gibi her yeredir. Fakat o, öldürücü günahlardan inanmışların içinde oturmaktadır. Kutsal Ruh, iyi düşünceler verir; tövbe, dua ve niyaz öğretir. Sembolü, beyaz güvercindir. Kutsal Ruh, vaftiz ile insana gelir. Baba’dan çıkar, Oğul’da bütün doluluğu ile duran ve Oğul’dan insanlara verilen Ruh Allah’tır. Fail ve müessir Allah, budur. Baba bütün işlerini bu Kutsal Ruh ile yapar ve daima onunla kudretini gösterir. Kutsal Ruh, azizlere ve iyilere peygamberlerin ve havarilerin seslerini ilham eder. Kilise’yi Allah’ın nimeti ve armağanlarıyla doludur. Kilise’yi hatalardan o korur.⁴⁹

d. Hz.İsa’nın ve Dini Uygulamaları: Hz.İsa’nın bildirdiği dinin; hukukî yasalardan daha çok ahlakî ilkelere ağırlık verdiği görülmektedir. Yani bir açıdan kişiyi manevi olarak günahlardan temizleme yoluna giderek; inanları manen temizlemeye veya manevi şifaya yönlendirmektedir.⁵⁰ Bu hususta örnek teşkil edecek İncil’deki bir ayet şöyledir: “Ve İsa halkı yanına çağırıp onlara dedi: Dinleyin ve anlayın; ağza giren şey insanı kirletmez; fakat ağızdan çıkan şeydir ki, insanı kirletir. O zaman şakirtler gelip ona dediler: Biliyor musun ki, Ferisiler bu sözü işitince, gücendiler? Fakat İsa cevap verip dedi: Semavi Babamın dikmediği her fidan kökünden sökülecektir. Onları bırakın; onlar körlerin kör kılavuzlarıdır; eğer kör körü ye derse, her ikisi de çukura düşer. Ve Petrus ona cevap verip dedi: Bize bu meseli anlat. Ve İsa dedi: Sizde mi hala anlayızsınız? Anlamıyor musunuz ki, ağza giren her şey karna geçer, ve mecraya atılır. Fakat ağızdan çıkan şeyler yürekten çıkar ve insanı kirletir. Çünkü kötü düşünceler, katiller, zinalar, fuhuşlar, hırsızlıklar, yalan şahadetler, küfürler yürekten çıkar.

⁴⁶ Yuhanna, 17;1-5

⁴⁷ Luka, 5;12-24

⁴⁸ Carlos Madrigal, *Üçlü-Birlik İnancı Ne Demek?*, Müjde Yayıncılık, II.Bsk, İstanbul, 1995, s.53

⁴⁹ Tümer-Küçük, *a.g.e.*, s.282

⁵⁰ Lawrence E. Sullivan, *The Encyclopedia Of Religion*, “Healing” md., Ed: Mircea Eliade, Macmillan Publishing Company, NewYork Colliers Macmillan Publishers, London, 1986, c.9, s.226

İnsanı kirleten şeyler bunlardır; fakat yıkanmamış ellerle yemek insanı kirletmez.”⁵¹ Görüldüğü üzere burada kutsal kitap, insanları manevi hastalıklara karşı yani günaha karşı uyarılmaktadır. Çünkü İncil’in genel yaklaşımı manen kirlenen insanların ve günah dünyasına düşen insanların madden de yani fizikende hastalıklara düşer olduğu yönündedir. Öyle ki genel Yahudi ve Hıristiyan anlayışına göre ilk başlangıçta ölümsüz olan insan, işlediği günah sebebiyle ölümü irtikap etmiştir. Bu başlangıç açısına göre ise insanı ölümlü hale dönüştürebilen günah, fiziki hastalıklara da kolayca sürükleyebilmektedir. Nitekim bu konuda bir incil ifadesi şöyle der: “Bilmez misiniz ki Allah’ın mabedisiniz ve Allah’ın ruhu sizde durur? Eğer bir kimse Allah’ın mabedini bozarsa, Allah da onu bozacaktır. Çünkü Allah’ın mabedi mukaddestir, o mabedi mukaddestir, o mabed sizsiniz.”⁵² Bir başka ayette de şöyle denir: “Ve işte biri, İsa’ya gelip dedi: Ey Muallim, ebedi hayatım olsun diye ne iyilik yapayım? Ve İsa ona dedi: İyilik için neden bana soruyorsun? İyi olan biri vardır; fakat sen hayata girmek istiyorsan, emirleri tut. O, İsa’ya: hangilerini? dedi. İsa’da: “Katletmeyeceksin; zina etmeyeceksin; çalmayacaksın; yalan şahadet etmeyeceksin; babana ve anana hürmet edeceksin” ve “ Komşunu kendin gibi seveceksin,” dedi. Genç adam İsa’ya dedi: Bütün şeyleri tuttum; daha ne eksikim var? İsa ona dedi: Eğer kamil olmak istersen, git, nen varsa sat, ve fakirlere ver, göklerde hazinen olacaktır ve gel, benim ardımca yürü. Fakat genç adam bu sözü işitince kederli gitti; çünkü çok malı vardı.”⁵³

Hız.İsa’nın sözleri ahlaki kanunları içermektedir. Çünkü bu ve benzer pek çok ayette zina etmenin kötülüğü, hırsızlık yapmamanın gerekliliği, komşu hakkı, maddi durumu yerinde olmayanlara yardımda bulunulması ve vergi memurları anlatılarak haksız kazanç elde edilmemesi gerektiği gibi bu konular bir çok ayette yeni ahitte anlatılmıştır. Kur’ân-ı Kerimde ve Tevrat’ta da bu tip fillerin yanlışlığı vurgulanmış ancak bu eylemlerden hangisi yapılırsa eylemin türüne göre hangi tipte ceza verileceği de belirtilmiştir. Ancak Yeni Ahitte bu eylemler gerçekleştirilirse ne tür bir ceza verileceğine dair herhangi bir kayıt bulunmamakta, cezanın veya mükafatın ahirette verileceği belirtilip sürekli ahirete vurgu yapılmaktadır. Bunun yanı sıra Hıristiyanlığa göre insanın, ahirette cennete girmesine ve iyi bir yer edinmesine imkân veren şartlar, Allah’ın istediklerini yerine getirmektir, yani ruhani temizlik, tevazu, affeden ve yardım eden bir sevgi ve rahmet, yar ve ağyar sevgisini göstermek sureti ile olabilir. Bu ahlakî emirleri dıştan değil, içten, irade ve niyet bakımından anlamak lazımdır: Kin ve buğuz beslemek, öldürmek, bir kadına şehvetle bakmak, Yeni

⁵¹ Matta, 15 / 10-20

⁵² Korintlulara Birinci Mektup, 6:19

⁵³ Matta, 19/16-22

Ahit'e göre zinadır. Buna benzer pek çok evrensel ahlak yarasını Hz.İsa insanlara tebliğ etmiş ve bunlara uymalarını istemiştir.⁵⁴ Böylece insanları günahlardan temizlemeye yeltenmiş ve manen şifa bulmalarını sağlamaya çalışmıştır.

Hız.İsa'nın tanrısal bir yapıya sahip olarak Hıristiyanlıkta kabul edildiğini ve bir takım mucizeler göstererek insanlara dini tebliğ ettiğini, ayrıca sadece kendisine ait olmak üzere Mesih olarak adlandırıldığını belirtmiştik. Şimdi de Mesih ve mucize kavramlarına değinip İsa'nın gösterdiği mucizeleri açıklamak istiyoruz.

Burada mesih kelimesinin izah edilmesinde de yarar görüyoruz. Mesih (Meşih): İbranca yağlanmış, meshedilmiş ve kutsanmış anlamlarına gelen Mesih terimi Eski Ahit'te herhangi bir göreve gelen kişi için kullanılır. Bununla birlikte terimin özellikle krallar için kullanılması söz konusudur. Rivayete göre, Hz.Yakup bir taş bulmuş ve bu taşın ilahi bir değer taşıdığı inancıyla taşı alarak yağlamış ve saklamıştır. Ayrıca krallar ve önemli görevlere gelen kişiler bu göreve geldiklerinde yağlanarak kutsanmışlardır. Dolayısıyla Yahudi geleneğinde, Davut soyundan ahir zamanda geleceği beklenen kurtarıcının yani Mehdi'nin de yağlanmış ve takdis edilmiş olacağı kanaatiyle O, Mesih olarak adlandırılmıştır. Kur'ân'da Hz.İsa, "Meryem oğlu İsa "Mesih" ismiyle zikredilir ve onun insanları tevhide davet eden bir peygamber bir insan olduğu vurgulanır.⁵⁵ Hıristiyan geleneğinde de Mesih terimi özelde İsa için kullanılır. Ancak Hıristiyan teolojisinin temel taşlarından birisini oluşturan Mesih teorisi, Kur'ân'da anlatılan İsa anlayışının tamamıyla dışındadır. Zira Hıristiyanlar, Mesih'in insanlığı kurtarmak için yeryüzüne gelerek bedenleşmiş ve insanlığı ilk günah kirinden temizlemek için kendi kanını akıtmış tanrısal bir varlık olduğuna inanırlar. Buna göre, ölüp gömülüşü sonrası mezardan dirilerek ilahi aleme yükselerek orada hali hazırda semavi krallığını kurmuş olan İsa Mesih ya da Oğul, ahir zamanda tekrar kurtarıcı olarak yeryüzüne gelecek ve adeta yarım kalan insanlığın kurtarılması işini tamamlayacaktır.⁵⁶ Bir peygamberin işini yarım bırakması İslam anlayışına göre mümkün değildir. Ancak her nedense Hz.İsa'nın işinin yarım kaldığı düşüncesini müslümanlar ortaya atmaktadırlar. Kanaatimizce bu bir çelişkidir. Çünkü Hz.İsa'nın dünyaya gelişi, kıyametin başlatılması ve Hıristiyanların sonsuz ahiret hayatına kavuşması içindir. Bu da Hıristiyan inanışına göre iki aşamalı olacaktır. Birinci aşama Hz.İsa'nın gökten bulutlarla gelmesi ve birinci bin yıllık tanrısal krallığı kurmasıdır. İkinci aşama ise bin yılın sonunda günahkarlarında dirilmesi ve hesap gününün

⁵⁴ Annamari Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, Kırk Ambar Yayınları, İstanbul, 1999, s.166

⁵⁵ Al-i İmran , 45 ; Maide , 74/75

⁵⁶ Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 258

kurulmasıdır. Böylece günahkarlar hak ettikleri azaba, müminler ise mükafata kavuşacaklardır.⁵⁷

Hz.İsa dinini tebliğ ederken ortaya koyduğu mucizelerin önemli bir kısmı maddi ve manevi şifa ile ilgili mucizeleridir. Hz.İsa'nın maddi şifa ile ilgili olarak gösterdiği mucizeler İncil'de aşağıda vereceğimiz şekilde geçmektedir:

“Ve İsa, havralarında öğreterek ve melekutun müjdesini vazedip, halk arasında ki her türlü hastalığı ve her türlü zayıflığı iyi ederek, bütün Galile de dolaştı.”⁵⁸

“Ve onun haberi bütün Suriye de yayıldı; ona çeşit çeşit hastalıklara ve dertlere tutulmuş bütün hastaları, cinlere tutulanları; saralı ve inmeli olanları getirdiler, onlar iyi etti”⁵⁹

“Ve dağdan inince, büyük kalabalıklar onun ardınca gittiler. Ve işte bir cüzamlı gelip: Ya Rab, eğer istersen beni temizleyebilirsin, diyerek ona secde kıldı. İsa da elini uzattı, ve: İsterim, temiz ol diyerek ona dokundu; ve onun cüzzamı hemen temizlendi. Ve İsa ona dedi ki; Sakın kimseye söyleme ancak git, kendini kahine göster, ve onlara şahadet için, Musa'nın emrettiği takdimeyi uzat.”⁶⁰

“Ve İsa Petrus'un evine geldiği zaman onun kaynanasını sıtmalı olarak yatmış gördü. İsa onun eline dokundu ve sıtma kadını bıraktı; kalkıp İsa'ya hizmet etti.”⁶¹

“Ve İsa bir kayığa bindi, karşıya geçip kendi şehrine geldi: Ve işte ona yatakta yatan inmeli bir hasta getiriyorlardı. İsa onların imanını görüp inmeli adama dedi: oğul, cesur ol, günahların bağışlandı. Ve yazıcılardan bazısı içlerinden: Bu adam küfür ediyor dediler. İsa da onların düşüncelerini bilerek: Niçin yüreklerinizden kötü şeyler düşünüyorsunuz? dedi. Çünkü hangisi daha kolaydır? Günahlarınız bağışlandı demek mi yoksa kalk yürü demek mi? Fakat insanoğlunun yeryüzünde günahları bağışlamak kudreti olduğunu bilirsiniz diye (o vakit inmeliye dedi). Kalk, yatağını kaldır da evine git. O da kalkıp evine gitti. Ve halk bunu görünce korktular ve imanlarına böyle kudret veren Allah'a hamd ettiler.”⁶²

“Onlara bu şeyleri söylerken, işte bir reis geldi ve: kızım şimdi ölmüştür; fakat gel, üzerine elini koy, yaşayacaktır, diyerek ona secde kıldı. İsa kalkıp şakirtleri ile onun ardınca gitti. Ve işte on iki yıldır kan akıntısı olan bir kadın İsa'nın arkasından gelip esvabına dokundu: Çünkü kadın içinden diyordu: Yalnız esvabına dokunursam kurtulacağım. İsa da dönüp onu görerek dedi; Cesur ol, kızım, imanın seni iyi etti. Ve kadın o saten iyi oldu. Ve İsa

⁵⁷ Geniş bilgi için bkz., Özkan, *Fundamentalist Hıristiyanlık*, s.199-200

⁵⁸ Matta, 3/13-17

⁵⁹ Matta, 4/23-24

⁶⁰ Matta, 8/1-4

⁶¹ Matta, 8/14-15

⁶² Matta, 9 / 1-8

reisin evine gelip neyzenleri ve gürültü eden kalabalığı gördüğü zaman: Çekilin o ölmedi, ancak uyuyor, dedi. Onlar kendisine, çok gülüyorlardı. Fakat kalabalık dışarıya çıkarılınca, İsa içeri girdi: ve kızı elinden tuttu; kız ayağa kalktı. Ve bunun haberi bütün memlekete yayıldı.”⁶³

“Ve İsa oradan geçerken, iki kör: Ey Davud oğlu , bize merhamet eyle diye çağırarak onun ardınca gittiler. Ve eve varınca, körler yanına geldiler; İsa onlara dedi; bunu yapmağa kudretim olduğuna inanıyor musunuz? Körler kendisine; Evet Ya Rab dediler. O zaman İsa; size imanınıza göre olsun, diyerek gözlerine dokundu. Onların gözleri açıldı. Ve İsa: Sakının kimse bunu bilmesin diye onlara sıkı tenbih etti. Onlar ise çıktılar ve bunu bütün memlekete yaydılar.”⁶⁴

“Ve İsa, oradan ayrılıp, onların havrasına girdi. Ve işte eli kurumuş bir adam vardı. İsa’yı itham edebilmek için kendisinden: sebt günü şifa vermek caiz midir? diye sordular. Ve İsa onlara dedi: Sizden kim vardır ki, onun bir koyunu olup da sebt günü çukura düşerse, onu tutup çıkarmasın? İmdi, İnsan koyundan ne kadar ziyade değerlidir! Bunun için sebt günü iyilik etmek caizdir. O zaman İsa adama: Elini uzat dedi, ve adam elini uzattı, ve öteki eli gibi eski sağlam haline geldi. Ve Ferisiler dışarıya çıkıp İsa’yı nasıl helak etsinler diye, ona karşı öğütleştiler. İsa da bunu bilerek oradan çekildi, ve çokları onun ardınca gittiler. İsa da onların hepsini iyi etti.”⁶⁵

“Karşıya geçtiği zaman, Cenesaret’te karaya geldiler. O yerin adamları İsa’yı tanıyınca, bütün o çevreye gönderdiler; hastalar yalnız esvabının eteğine dokunmak için ona yalvardılar , ve dokunanların hepsi iyi oldu.”⁶⁶

“Ve İsa oradan gidip Galile denizi yakınlarına geldi; ve dağın üzerine çıkıp orada oturdu. Ve ona büyük kalabalıklar, beraberinde topallar, körler, dilsizler, çolaklar, daha başka bir çokları olarak geldiler; ve onları İsa’nın ayaklarının ve İsa onları iyi etti. Şöyle ki; dilsiz’i söyler, çolağı sağlam, körü görür, ve topalı yürür gördükleri zaman, halk şaşılar ve İsrail’in Allah’ına hamdettiler.”⁶⁷

“Ve vaki oldu ki, İsa, bu sözleri bitirince, Galileden yola çıkıp Erden ötesinde Yahudiye sınırlarına geldi. Ve büyük kalabalıklar ardınca gittiler; ve İsa orada onları iyi etti.”⁶⁸

“ Ve kalabalığa vardıkları zaman, bir adam İsa’ya gelerek diz çökerek dedi: Ya Rab, oğluma merhamet eyle, çünkü o saralıdır, ve çok sıkıntılıdır; bir çok defalar ateşe, çok

⁶³ Matta, 9/18-26

⁶⁴ Matta, 9/27-31

⁶⁵ Matta, 12/9-17

⁶⁶ Matta, 14/34-36

⁶⁷ Matta, 15/29-31

⁶⁸ Matta, 19/1-2

defalarda suya düşüyor. Ve senin şakirtlerine onu getirdim iyi edemediler. Ve İsa cevap verip dedi: Ey imansız ve sapık nesil, ne vakte kadar beraber olacağım? Size ne vakte kadar dayanacağım? Onu buraya bana getirin. Ve İsa onu azarladı, ve cin ondan çıkıp oğlan o saate iyi oldu. O zaman şakirtler İsa'ya gelip dediler: Niçin biz onu çıkaramadık? İsa'da onlara dedi: İmanınız az olduğu için; zira doğrusu derim: Siz de bir hardal tanesi kadar iman olursa, siz bu dağa: Buradan şuraya göç, dersiniz ve göçer, ve size hiçbir şey imkansız olmaz.”⁶⁹

“Ve onlar Eriha'dan çıktıkları zaman, büyük bir kalabalık İsa'nın ardınca gitti. Ve işte yol kenarında oturan iki kör İsa'nın geçtiğini işitince: Ya Rab, bize merhamet eyle, sen, Ey Davudoğlu! diye bağırdılar. Ve sussunlar diye kalabalık onları azarladı. Fakat onlar: Ya Rab, bize merhamet eyle, sen, Ey Davudoğlu! diye daha çok bağırdılar. İsa durup onları çağırarak dedi: Size ne yapmamı istiyorsunuz? Onlar kendisine: Ya Rab, gözlerimiz açılsın dediler. Ve İsa acıyarak, gözlerine dokundu; ve hemen gözleri açılıp onun ardınca gittiler.”⁷⁰

“Ve mabette kendisine körler ve topallar geldiler, ve İsa onları iyi etti.”⁷¹

Yukarıda sırasıyla verdiğimiz ayetler Yeni Ahitte geçen maddi şifa ile ilgili Hz.İsa'nın gösterdiği mucizelerdir. Dikkat dileyen olursa bir Yahudi mezhebi olan Ferisiler Allah'tan başka kimsenin şifa veremeyeceğini belirterek Hz.İsa'ya karşı çıkıyorlar. Herhalde bu itirazın sebebi Yahudiliğin monoteist (tek tanrılı) bir inanç sistemine sahip olmasındandır.⁷² İsa'nın tebliğ esnasında tanrıya ait olmasını gerektirecek bir takım terimleri kendisi için kullanması Ferisilerin tepkisini toplamıştır.

Diğer bir husus ise İsa'nın tebliğe başlamasından bir müddet sonra halk arasında ismi iyice duyulmuştur. Kanaatimizce onun etrafında bulunanların bir kısmı yalnızca peygamberliğinin çekim gücüne yani bereketine kapılanlardan olurken, bir kısmı da maddi hastalıklarına şifa bulabilmek maksadıyla onun etrafını sarmıştır. Hz.İsa'da etrafında toplanan insanların beklentilerine Allah'ın lütfuyla cevap vermiştir. Böylece kimi içindeki manevi boşluğu doldurarak ulvi deryalara dalarken, kimileri de muzdarip oldukları maddi hastalıklardan kurtularak şifa bulmuş ve eski sağlığına kavuşmuştur.

İncillere göre Hz.İsa sadece maddi şifa örnekleri sergilememiş bilakis pek çok ruhi şifa tatbikatları da olmuştur. Bu örnekler den bazılarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

⁶⁹ Matta, 17/14-21

⁷⁰ Matta, 20/29-34

⁷¹ Matta, 21/14

⁷² Hayrullah Örs, *Musa ve Yahudilik*, Remzi Kitabevi, III.Baskı, İstanbul,1999, s.88

“ Ve onlar çıkınca, işte, cine tutulmuş bir dilsiz bir adamı, İsa’ya getirdiler. Cin dışarı çıkarılınca, dilsiz adam söz söyle diye; ve halk; İsrail’de hiç böylesi görülmemiştir, diyerek şaştı. Fakat Ferisiler; cinlerin reisi ile çıkarıyor, derlerdi.”⁷³

“ Ve İsa karşı yakada Gardanilerin memleketine geldiği zaman, kabirlerden çıkan cine tutulmuş iki kişi onu karşıladı. Çok azgın oldukları için kimse o yoldan geçemezdi. Ve işte onlar; Ey Allah’ın oğlu, bizden sana ne? buraya bize vaktinden önce işkence mi etmeğe mi geldin? diye bağırdılar. Onlardan uzakta otlayan büyük bir domuz sürüsü vardı. Cinler İsa’ya: Bizi çıkarırsan domuz sürüsüne gönder diye yalvardılar. İsa’da onlara; Gidin, dedi. Onlar çıkıp domuzlara gittiler; ve işte bütün uçurumdan aşağı denize atılıp sularda boğuldu. Çobanlar kaçıp şehre gittiler; her şey, ve cine tutulmuş olanların işini haber verdiler. Ve işte, İsa’yı karşılamak için bütün şehir dışarı çıktı; onu görünce sınırlarından çekilmesini yalvardılar.”⁷⁴

“ İsa on iki şakirdini yanına çağırıp murdar ruhları çıkarmak, her çeşit hastalığı ve her çeşit zayıflığı iyi etmek kudretini onlara verdi. On iki Resulün adları şöyledir: Petrus denilen Simun, ve kardeşi Andreas; Zebedinin oğlu Yakup; Filipus ve Bartelemous; Tomas, ve vergi mültezimi Matta; Alfesun oğlu Yakup, ve Taddus; gayur Simun ve İsa’tı ele veren Yahuda İskaryot.”⁷⁵

“O zaman kör ve cine tutulmuş birini İsa’ya getirdiler, ve onu iyi etti, şöyle ki, dilsiz söyledi ve gördü. Ve bütün halk şaştı ve : Acaba Davut oğlu bu mudur?dediler. Fakat Ferisiler işitince dediler: Bu adam cinlerin reisi Beelzebul ile cinleri çıkarıyor. Ve İsa düşünceleri bilerek onlara dedi: İçinde ayrılık olan her ülke çöl olur; ve içinde ayrılık olan hiçbir şehir yahut ev durmaz. Ve eğer şeytan şeytanı çıkarırsa, kendisine ayrılık olur, imdi onun ülkesi nasıl durur? Ve eğer ben cinleri Beelzebul ile çıkarıyorsam, oğullarımız kimle çıkarıyorlar? Bundan dolayı onlar sizin hakimleriniz olacaklardır. Fakat cinleri Allah’ın ruhu ile çıkarıyorsam, bu halde Allah’ın melekutu üzerinize gelmiştir.”⁷⁶

“Ve İsa oradan çıkıp Sur ve Sayda taraflarına çekildi. Ve işte, Kenanlı bir kadın o sınırlardan geldi, ve: Ya Rab, bana merhamet eyle, sen ey Davud oğlu! kızım kötü bir cine tutulmuştur, diye bağırdı. Faka İsa, ona bir söz cevap vermedi. Ve şakirtleri gelip: onu uzaklaştı çünkü arkamızdan bağıyor, diyerek İsa’ya yalvardılar. Fakat İsa cevap verip: Ben İsrail evinin kaybolmuş koyunlarından başkasına gönderilmedim. Fakat kadın geldi ve; Ya Rab, bana yardım et diye ona tapındı. Ve İsa cevap verip dedi: çocukların ekmeğini alıp onu

⁷³ Matta , 9/32-34

⁷⁴ Matta , 8/28-34

⁷⁵ Matta , 10/1-5

⁷⁶ Matta, 12/22-29

köpeklere atmak iyi değildir. Fakat kadın dedi: Evet Ya Rab, zira köpeklerde efendilerinin sofrasından düşen kırıntılardan yerler. O zaman İsa cevap verip kadına dedi: ey kadın imanın büyüktür, sana istediğin gibi olsun. Ve onun kızı o saten sonra iyi oldu.”⁷⁷

Yukarıda verdiğimiz ayetlerde de görüldüğü gibi İsa manevi şifa dağıtırken belli başlı şu konuları içerisine alarak eylemlerini gerçekleştirmiştir:

1. Dinini tebliğ amacı taşımaktadır.
2. Kendisini peygamber ve muallim olarak tanıtır o şekilde kabul edilmesini sağlamak istemektedir.

3. Hz.İsa'nın şifa mucizesi tüm toplumda duyulmuş ve insanlar kendi memleketlerine gelen kişinin İsa olduğunu öğrenince belirli isteklerle ona gelmişlerdir. İşte bu isteklerden en başta geleni şifa ile ilgili olmaktadır.

4. Hz.İsa'dan şifa alabilmenin iki tane şartı vardır. Birincisi Peygamber olduğuna ve bu kudrete sahip olduğuna tam anlamıyla iman etmektir. Bunu İsa'nın ayetlerin bazısında “imanın nasılsa öyle ol” ve “imanına göre olsun” cümlelerinden anlayabiliriz. İkincisi ise şifayı alabilme için ona fiziki temas yoluyla dokunmak gerekir. Nitekim ayetlerde ona dokunmak için çaba harcayan insanların dokunabildikleri için hastalıklarının iyi olduğu anlatılmaktadır.

5. Hz.İsa döneminde cinleri çıkarmanın ve hastaları iyileştirme olayının başka kimseler tarafından da gerçekleştirildiği İncil'de ki ayetlerden anlaşılmaktadır. İsa, Ferisilerle tartışırken “Ben Beelzebul ile cinleri çıkarıyorsam sizinkiler ne ile çıkarıyor” sözü ile bu işi başkalarının da kendilerine ait yöntemlerle yaptığı anlaşılmaktadır. İsa'da bu duruma itiraz edip şifanın cin ve benzeri her hangi bir varlığın aracılığı ile değil sadece kendisi tarafından Allah'ın izni ile kendisine verilen bir yetkiyle gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır.

6. Hz.İsa genel olarak burada kendisini ispat etme (peygamberliğini ortaya koyma) amacıyla hareket etmektedir. İnsanların kendisiden herhangi bir talebi olduğu zaman kendisine iman edip etmediklerini ve sürekli olarak imanlarının ölçüsünde sorunlarının giderileceğini, ayetlerde geçen şekliyle vurgulamaktadır.

7. Hz.İsa, Peygamber olarak kabul edildiğinde İncil'de Havarilerine (İncil'de geçen şekliyle Resullerine) hastaları iyileştirme yetkisi vermiştir. İncil'de on iki havari için Resul kelimesinin kullanılması, Hıristiyan inancında bu terimin farklı olarak kullanıldığını göstermektedir. Yani Hıristiyanlar Hz.İsa'nın ilâh olduğuna inanmaktadır. İslamiyet'te ise bu anlayışın tersi bir durum söz konusudur. Hz.Muhammed normal bir insandır ve bizzat kendisi

⁷⁷ Matta, 15/21-28

Resuldür. Zaten Kur'an-ı Kerim, İsa'ya tanrılık vasfını ekleyenlerin kafir olduğunu bildirmektedir.⁷⁸ Hastaları iyileştirme yetkisini vermiştir. Ayrıca Kur'an'da, Allah'a ait bir özellik olan insanlara can verebilme sıfatının Hz.İsa'ya verildiği belirtilmektedir.⁷⁹

Hıristiyanlık günümüzdeki şekliyle İsa tarafından kurulan bir dinsel gelenek değildir. Ayrıca "Hıristiyan" adının ilk defa Hz.İsa sonrası dönemde Pavlus'un geliştirdiği "İlahi Oğul Rab Mesih" inancını benimseyen kişiler için Antakya'da kullanılmaya başlaması Hz.İsa'nın ilk Hıristiyan olmadığını ortaya koymaktadır.⁸⁰ Ancak Hıristiyan geleneğine baktığımızda Hz.İsa mesih olarak insanlar tarafından beklenirken, daha sonraki dönemde şekillenen Hıristiyanlığa Pavlus'un etkisinin büyük olduğunu, tarihte ise Hz.İsa'yı Mesih olarak tanıtan ve O'nu gören ilk kişinin ilk havarilerinden birisi olan Petrus olduğunu görürüz.⁸¹

Hz.İsa sonrası dönemde şekillenen Hıristiyanlık; çarmıha gerilen tarihin İsa'sını göğe yükseldiği ve dünyanın sonuna doğru kozmik yargıda bulunmak için göksel Ademoğlu olarak yeniden dünyaya döneceği inancı üzerinde şekillenmiştir. Hıristiyanlık bu temel kanı etrafında gelişirken tarihsel bir şahsiyet olan İsa'da ikinci ve üçüncü yüzyıllarda aşamalı olarak ilahlık mertebesine yükseltilmiştir. Tarihin İsa'sının çarmıh sonrası dönemde başlayan ilahlaştırma/tanrısallaştırma süreci M.S.IV. yüzyıllarda ilk inanç akidesi olarak İznik akidesinin ve kilisece otantik sayılan kutsal yazıların resmi olarak belirlenmesiyle son şeklini almıştır.⁸²

Hz.İsa'yı sadece sosyal bir peygamber ve hareket kurucusu olarak görmeyip onun aynı zamanda "kutsal bir şahıs" ve hikmetli bir öğretmen olduğunu da göz önünde bulundurmak gerekir. Borg'a göre kutsal şahıs anlayışı dinler tarihinden, kültürel antropolojiden ve din psikolojisinden türemektedir. Bu bağlamda ona göre "kutsal bir şahsiyeti, aynı zamanda ilahî alemin aracısı, kutsalın teknisyeni, karizmatik, şifa verici; kabilenin diğer dünyaya yönelik delegesi, manevi savaşçı ve gücün adamı olarak da isimlendirmek mümkündür." Borg devamla "kutsal şahsiyet" fenomenolojik bir katagori olarak görüldüğünde böyle figürlerin Musa'dan İlyas'a kadar Yahudi geleneğinde merkezi bir konumda olduğunu hatta İsa'nın dönemine yakın bir zamana kadar Hanina Ben Dosa ve Honi Circle Draver karizmatik şifa vericilerin Yahudi düşüncesinde olduğunun altını çizmektedirler. İşte Borg'a göre İsa'da bu tarz şahsiyetlerden birisi idi.⁸³

⁷⁸ Nisa, 4/171

⁷⁹ Âl-i İmrân, 3/48,51

⁸⁰ Resullerin İşleri,11/26

⁸¹ Mahmut Aydın,*Tarihsel İsa İmanın Mesihinden Tarihin İsa'sına*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2002, s.196

⁸² Tümer-Küçük, *a.g.e*, s.281/282

⁸³ Aydın, *a.g.e*, s.193

Hız.İsa'nın diğere bir tasvir ediliş şekli de, dünyanın günahları için kendini çarınıhta feda eden ilahî bir kurtarıcı ve Tanrının Krallığının eskatolojik bir peygamberi olarak gören geleneksel İsa anlayışında farklılık arz eden “yeni bir İsa vizyonu” ortaya koymaya çalışır. Bu bağlamda o, İsa'nın temelde alternatif bir “hikmet öğretmeni” ve “sosyal bir peygamber” olduğunu ileri sürer. Bu süreçte İsa, adaletsizlik ve baskıyı müesses hale getiren Yahudi alimlerinin temizlik kurallarıyla ilgili politikalarının toplumda eşitlik ve tüm fertleri kucaklamayı öngören merhamet ve şefkat politikalarıyla yer değıştirmesini sağlamaya çalışmıştır. İsa'nın karizmatik bir şifa verici, kutsal bir kişi, geleneksel hikmeti sarsarak alternatif bir hikmet öğreten bir bilge kişi ve amacı İsrail'in yeniden canlanması olan bir harekete öncülük eden bir şahsiyettir. İsa'nın tüm sosyal statülerden insanlara olan açık arkadaş ve dostluğu; ayrıcalıklı olmayı reddetmesi “yıllık servetin üçte ikisini” elinde bulunduran birkaç Yahudinin elinde tuttuğı sosyal, politik ve ekonomik statükoya açıkça meydan okumuştur.⁸⁴

Modern dönemin önemli Hıristiyan bilim ve din adamı W.M.Watt'ın, İsa'nın şifa ile ilgili mucizelerine ilişkin fikirleri şu şekildedir: “Tabiat kanununa müdahale” konusunda söylenenlerden sonra İsa'nın mucizeleri hiçbir özel problem doğurmamaktadır. Yasaların ihlali olarak görülen bazı durumlar, kesinlikle sözlü rivayet zinciri içerisinde şekil değıştirmiş tabii olaylar olarak telakkî edilmeli ve bu çeşit açıklamaların, yazıya geçirilmeden önce elli, yüz yıl geçtiğı de göz önünde bulundurulmalıdır. Başka durumlarda ise, üzerinde çalışılmamış faktörler bulunuyordu. Bu sonuncusu daha çok hastaları iyi etme mucizesi ile ilgilidir. Zira, tıp biliminde nedeni bilinmeyen buna benzer örneklerinin, hac merkezlerinde olsun, iyileştirme gücüne haiz kimselerin etkisi yoluyla olsun hala vaki olduğu şu anda bile geniş kabul görmektedir.

Binlerce insanı birkaç somunla doyurmak, veya bir çift sözle fırtınayı durdurmak gibi hikayenin sözlü anlatımda epeyce geliştirildiğı görülen öteki mucizeler söz konusu olunca, olayların aynı zamanda daha derin bir anlamının olduğuna da dikkat etmek gerekir. Yığınların doyurulması, insanın ruhi açıdan açlığını doyurma gücü olan Hız.İsa'nın ‘hayat ekmeğı’ olduğuna işarettir. Fırtınanın dindirilmesi de tıpkı bunun gibi, O'nun ister tek tek, ister topluca olsun , alt-üst olmuş insan yüreğine huzur getirecek güce sahip olmasına bir işarettir. Bu daha derin bir anlamın varlığı, gerçekten de ne olup bittiğini bilmeyi daha da zorlaştırmaktadır. Yığınların doyurulması kutsal ekmek ayininden başka bir şey değıl miydi? Veya birkaç somunla balığın paylaşılması insanları beraberlerinde getirdiklerini bölüşmeye teşvik mi

⁸⁴ Aydın , a.g.e. , s.193

etmekteydi? Havarilerin yüreğine korku mu düşmüştü ki, Hz.İsa yatıştırdı da dalgalar daha tehdit edici olarak görülmeye başladı? Ya da, O güvenlerini sağladıktan sonra fırtına tabii olarak mı dindi? Bu sorulara cevap verebilmek için deliller yetersizdir. Bunun yanında, mucizevî doyma ile ilgili Eski Ahit'teki bir örneği hatırlatmak yerinde olur. Buna göre, Elişa peygamber yirmi somunla yüz kişiyi doyurmuş, biraz daha bir şeyler de artmıştı.

Bugün, bilimin 'mucizeleriyle' çepeçevre kuşatılmış günümüz Hıristiyan'ı için, olayların aslı veya İsa'nın fiziki gücü nün derecesi hususunda birtakım spekülasyonlara gitmek yerine kıssaların hikmete mebni yanlarını değerlendirmeye çalışmak daha önemlidir. Dördüncü İncil'de mucizelere açık 'işaretler' denmektedir ki öteki İncil yazarlarının (evangelist) da, bunları çoğunlukla tıpkı böyle telakki etmiş olmaları mümkündür. Hz.İsa ruhi açlığı doyuruyor ve iç huzuru getiriyor. Hatta iyileşme mucizeleri bile basit bir biçimde fiziki iyileştirme gücünün delili değil; fakat alametler veya semboller olarak görülebilir.⁸⁵ Kanaatimizce Watt burada Hz.İsa'nın mucizelerini rasyonel bir yaklaşım sergilerken anlam kayması ve buharlaşmasına sebep oluyor. Yani mucizenin ne olduğunu anlatayım derken daha da anlaşılmaz hale getiriyor.

1.2.SAKRAMENTLERİN ŞİFADAKİ ROLÜ

Bu bölümde Hıristiyanlar için ibadetler zinciri olan sakramentleri ve şifadaki rolünü anlatmadan önce ibadet kavramına genel olarak değinmenin konunun bütünlüğü açısından daha faydalı olacağı kanaatindeyiz. İbadet; tapınma, belirli ritüelleri ifa etme; kulluk; kişinin yaşantısını inancından kaynaklanan şekilde disiplinize etmesi yada belirlemesidir. Kişinin davranış kalıplarını ifade eden ibadet, dinin temel unsurlarından birisidir. Dolayısıyla her dinsel gelenek kendi yapısına uygun olarak belirlediği ibadet anlayışına müntesiplerinin adapte olmalarını ister. İnsan hayatının tamamını bir düzen ve intizama sokmak hedefini güder.⁸⁶

İslam da ibadet ise, yukarıda ifade ettiğimiz tanıma paralel şekilde kişinin günlük yaşamında ki tavır ve davranışlarının tamamını kapsayan bir kapsama altına sahiptir. Dolayısıyla kişinin yalnızca namaz, oruç ve benzeri belirli davranışları yapması değil, yemek, içmek, uyumak, çalışmak gibi her hareketi yapılaş mantığı açısından ibadet kapsamına girer. İslam, yaşamında ki bütün davranışları Allah için ve Allah'ın koyduğu kurallara uygun

⁸⁵ W. Montgomery Watt, *Günümüzde İslamiyet ve Hıristiyanlık*, Ter:Turan Koç, İz Yayıncılık, İstanbul-1991, s.156-157

⁸⁶ Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s.179

şekilde yapmasını ister ve bunu “Allah’a ibadet” olarak niteler. Nitekim Kur’ân’da insanın yaratılış gayesinin Allah’a ibadet olduğu vurgulanır.⁸⁷

Hıristiyanlıkta ise ibadet olarak kabul edilen sakramentin ve genel olarak dinlerde ibadet olarak kabul edilen ayinin terim anlamları şunlardır :

Ayin: Dinsel bir amaçla günahlardan sıyrılmak, sevap elde etmek, kötü güçleri kovmak, ilahi güçleri yardıma çağırarak vb. gayelerle münferit ya da toplu şekilde yapılan ibadet; ritüel. Ayinler dinsel geleneklerin temel özelliklerinden birisidir. Gelenekten geleneğe farklı ayin şekilleri olabileceği gibi, bir çok dinde görülebilen ortak ayinler de vardır.⁸⁸

Sakrament: Hıristiyanlıkta ayin; inancın göstergesi olarak yapılan düzenli ritüel; Tohamas Aquinas’a göre “insanı takdis eden kutsal şeyin işareti”. Hıristiyan ilahiyatında 30 kadar sakrament sayılmakla birlikte, Katolik Kilisesi’nde 7 temel sakrament vardır. Bunlar vaftiz, konfirmasyon, evharistya, günah itirafı, nikah, rahip takdisi, ölüm esnasında hastayı son yağlamadır.⁸⁹

Hıristiyan ayinleri olan sakramentler, Mesih’in hayatının girişinin yedi kapısı olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple onlar adeta insana seslenerek onları yeniden doğmaya (vaftiz), büyümeye (konfirmasyon) ve serpilip boylanmaya (evharistya) çağırır. İsa’nın hayatında ki bu gelişme ve serpilmenin uç noktasına kadar ulaşmak için çabuk bozulabilir ve günahkar insanın bağışlanma (tevbe) ve iyileşme (hastaları yağlama) ihtiyacı mevcuttur. Sakramentler bir toplum hayatı yaşamakta olan insanın, kendi geleceğini garanti altına alması için ve toplumsal düzenlemeleri gerçekleştirmek için uygulamış olduğu bazı kurallar vardır. Bu ilişkileri düzenlemesine örnek olarak, evlilik için nikahın veya birliği bozmak için ise (boşanma) rahip takdisinin bulunma zorunluluğu gösterilebilir.⁹⁰

Maddi ve daha çok manevi ibadete dönük olan Hıristiyan sakramentleri kişilerin iç dünyalarına yönelik olmuştur. Sakramentlerde ilk başta kişinin kendi dünyasını temizleme anlayışı ön planda ortaya çıkmaktadır. Kişinin asli günahattan kurtulması için yapılan vaftizden, ölümünde en son görev olarak yerine getirilen son yağlamaya kadar sakramentlerin hepsi manevi temizliğe ilişkindir.

1.2.1.Vaftiz

Sakramentlerin ilki vaftizdir. Hıristiyan olmak da, bir kiliseden diğerine geçmek de vaftizle olur. Vaftiz Hıristiyan olmanın ilk şartıdır. Vaftiz ayini, Baba, oğul, Kutsal Ruh, adına

⁸⁷ Zariyat, 51/56

⁸⁸ Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s.51

⁸⁹ Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s.329

⁹⁰ Ali Erbaş, *Hıristiyan Ayinleri (Sakramentleri)*, Nun Yayınları , İstanbul, 1998, s.39

yapılır ve Hz.İsa tarafından konulduğu kabul edilir. Vaftiz, İsa'nın manevî vücuduna iştirak edişi, Kutsal Ruh'la yeniden doğuşu ifade eder. Asli suçun vaftizle giderilebileceğine inanılır. Vaftizsiz ölenin aslî suçtan temizlenmediği için, günahkar olarak öldüğü kabul edilir.⁹¹

Vaftizin ortaya çıkış amacı, insanların işlemiş olduğu asli günahtan kurtulmasını sağlamaktır.⁹² Sözlük anlamıyla günah; dinsel kurallara aykırı olarak yapılan ve bunun karşılığı olan manevi ve maddi bazı cezalara konu olan durum ve davranışlardır.⁹³ Terimsel anlamı itibariyle, her dinin kendisine göre farklı şekil ve sebeplerle ortaya çıktığı için farklı şekillerde tanımlanmıştır. Hıristiyanlığa göre günah, Tanrının insanlık için belirlediği hayat tarzından şuurlu veya şuursuz sapmadır. Her iki durumda da fert, Tanrının vahyi ile açıkladığı iradeye ters düşen bir davranışı hür bir biçimde karşılaştırarak yapmaktadır. Tanrının rızasına muhalif olan bir davranışı yapmak suretiyle günah işleyen kişi tanrıyla olan ahdini bozmakta ve Ona düşman hale gelmektedir. Bu duruma düşen fert, Tanrının insanlığa olan sevgisini de inkar etmiş olur.⁹⁴

Hıristiyanlıkta günah ferdin kendisinin işlediği günah olarak fiili günah ve bütün insanlığa sirayet ettiğine inanılan aslî günah diye ikiye ayrılmaktadır. Adem ile Havva, iyi ile kötüyü bilmelerine ve bilgelik kazanmalarına rağmen yasak olan meyveyi yediler. Böylece ilk günahkar, aynı zamanda ilk insan ve ilk mümin olan Adem'dir. O, günahkar olmadan önce daimi bir nimet içerisindeydi. Netice itibariyle Hıristiyanlıkta Adem ilk günah işleyen insanı, İsa'da günahlardan insanları arın(dır)an yeni insanı sembolize etmektedir.⁹⁵

Vaftiz fenomenine tarihsel olarak bakıldığı zaman, bu uygulamanın Sabiilerde de olduğu görülmektedir. Onlar, kişiyi günahlardan arındırmak, kişinin süfli alemde kurtulmasını temin etmek yani onun manen temizlenip ruhunun huzur bulmasını sağlamak amacıyla vaftiz etmişlerdi.⁹⁶ Bu sakramentin M.S.1. yüzyıl başlarında yerleşmiş bir Yahudi adeti olduğu bilinmektedir. Bu sebeple suya daldırma, sadece Hıristiyanlara has bir uyulama değil; diğer kültürlerde de aynı amaç için fakat biraz farklı şekillerde uygulanan bir fenomendir. Hz.İsa'nın, Yahudi inancını benimsememiş mensupları, ölü vücutlara temas sonucu meydana gelen manevî kirlilerden temizlenmek için bir banyo alırlardı. Bu banyo, kişinin günahlarından tövbe edişini açılmasının bir yolu idi. Ayrıca, Yahudiliğe girenler için yıkanma, Yahudi imanını kabullenenlerin bir parçası sayılıyordu. Yine Yahudiler vaftizi,

⁹¹ Tümer-Küçük, a.g.e, s.269

⁹² Thomas Michel, *Hıristiyan tanrı Bilimine Giriş Dinler Tarihine Katkı*, Ohan Basımevi, İstanbul, 1992, s.83

⁹³ Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s.148

⁹⁴ Mehmet Katar, *Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam'da Tövbe*, Töre Yayınları, Ankara, 1997, s.3-4

⁹⁵ Kadir Albayrak, "Dinlerde Gün ah Kavramı ve Kurtuluş Yolları", *Dini Araştırmalar Dergisi*, Sayı/12, Cilt/4, Ankara, 2002, s.90-91

⁹⁶ Şinasi Gündüz, *Sabiiler Son Gnostikler*, Vadi Yayınları, II.Baskı, Ankara, 1999, s.169

putperestler için bir temizleyici anlamında ve Kur'ân'da bir temizlik ayini olarak kullanıyorlardı. Nitekim Vaftizci Yahya da onu, Tanrının krallığına hazırlıkta bir tövbe işareti ve temizlik sembolü olarak kullanmıştır.

Yeni Ahid'e göre vaftiz ve iman arasında özel bir bağ mevcuttur ve o, tam bir iman sakramentidir. Zira evharistiyanın ve diğer tüm ayinlerin yolunu açan vaftizdir. Bunun için mesala bir çocuğun imana giden yolu büyük ölçüde ebeveyne bağlıdır. Hıristiyanlar açısından iman bir lütüftür. İnsanın kendi elinde olan bir şey değildir. İnsanın Mesih'e inanmasını kutsal ruh sağlar. Kutsal Ruh'un yardımı olmadan insanın iman etmesi mümkün değildir. Bu manada vaftiz ve iman iç içedir. Birinin ardından diğeri gelir. Vaftiz, Mesih'in lütfuyla Ruhtaki imanı te'yid eder, üzeri küllenmiş olan imanı canlandırır. Bir başka açıdan ise vaftiz, insanın iman içinde billurlaşmasıdır.⁹⁷

Hıristiyanlara göre vaftiz, Vaftizci Yahya'nın uygulamasından alınmış olup, "İsa Mesih'in adıyla" sözlerinin ilavesiyle Hıristiyanlığa mal edilmiş ve suya batırma yoluyla Hıristiyanlığa giriş ayini olarak kabul edilmiştir. Böylece vaftiz, bu dine yeni giren kişinin tevbesini ve İsa Mesih inancını belirtir. Daha sonra vaftiz, Pavlus ve diğer bazı Hıristiyanlarca, ayinsel veya mistik bir karaktere büründürülmüştür. Sonra o, bir Hıristiyan'ın, ölümünde veya yeniden dirilişinde İsa ile birliğinin açıklayıcısı ve İsa Mesih'in vücuduyla birleşmesinin bir işareti olarak kabul edilmiştir. Böylece, suya daldırmakla dini guruba yeni girmiş kimse, ölümden ayinsel olarak İsa'ya benzetilmiş ve yeniden dirilmiş İsa'da manevi hayata kavuşmuş olur. Şu halde vaftiz, insanları kendisi vasıtasıyla Hıristiyan Kilisesi'ne, üyeliğe kabul ayinidir. Bir kaçı hariç, hemen hemen bütün Hıristiyan mezhepleri, pratik olarak vaftizin Hz.İsa tarafından ihdas edildiğini kabul ederler.⁹⁸

Vaftiz su ile yapılmaktadır. Bu yüzden kişinin suya batırılıp tekrar sudan çıkarılmasının gınahtan kişiyi arındırması ritüelinin tarihsel kökenine inilmesi gerekir. Çünkü tüm dünya dinlerinde ve milletlerinde su farklı dinlerde her zaman temizleyiciliği ve olumlu olayları akla getirmesiyle ön plana çıkmıştır. Aslında su, bütün potansiyel ve üretken var oluşun kaynağını temsil eder. Su, dünyanın temelidir; bitkilerin özüdür, ölümsüzlük iksiridir, uzun ömür sağlar, yaratıcı güçtür ve her derde devadır.

Potansiyel gücün ve ayrışmamışlığın ilkesi, her tür kozmik tezahürün temeli, bütün tohumların taşıyıcısı olan su, bütün biçimlerin kaynağı ve bir felaket ya da kendi gerilemeleri sonucunda dönecekleri ilk özü simgeler. Başlangıçta ve her zaman tarihsel ya da kozmik döngünün sonunda su vardır ve her zaman var olacaktır. Ama hiçbir zaman tek başına var

⁹⁷ Erbaş, a.g.e, s.125

⁹⁸ Ahmet Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet*, Esra Fakülte Kitapevi, Bursa, 1999 , s.199-200

olamaz; çünkü parçalanmaz bütünlüğüne tüm biçimleri potansiyel olarak barındıran hayat kaynağıdır. Ne tür bir kültürel örüntü söz konusu olursa olsun su, kozmogoni de, mitlerde, ritüellerde, ikonografide, her zaman aynı işlevi görür; her biçimde öncülü, her yaratının desteğidir. Suya batma, ilk biçimde geri dönüşü, yenden yaratılışı, doğumu simgeler; çünkü suya batma, biçimlerin biçimlerini kaybediştir ve var oluş öncesindeki ayrışmamış olanla yeniden bütünleşmektir; sudan çıkış, biçiminin ilk kez dışa vurulduğu yaratılış eyleminin tekrarıdır. Suyla temas etmek her zaman yenilenmeyi temsil eder; çünkü eriyip giden daha sonra “yeniden doğacaktır”; çünkü suya batış, yaşamın ve yaratılığın potansiyelini çoğaltır ve geliştirir.⁹⁹

Vaftizin su ile yapılmasının sebebi İncil’de şu şekilde temellendirilmiştir. Yeni Ahitte ise konuyla ilgili şu ayetler bulunmaktadır: “ Ve bana onun sokağının ortasında billur gibi bir “hayat suyu” ırmağı gösterdi. Ve ırmağın iki tarafında on iki çeşit meyve hasıl eden her meyveyi veren hayat ağacı vardı ve ağacın yaprakları milletlerin şifası içindi.”¹⁰⁰

Yeni Ahit’in bazı metinlerinde su da tedavi edicilik özelliğinin bulunduğu ve suyun canlı olarak yaşayan bir varlık olduğu ve vaftiz suyunun da İsa’dan çıktığı belirtilmektedir: “İsa onu yatmakta görüp uzun zamandır hasta olduğunu bilerek, kendisine: İyi olmak ister misin? dedi. Hasta ona cevap verdi: Efendi su çalkalandığı zaman, beni havuza koyacak kimsem yok; ve ben gelmekte iken, başkası benden önce iniyor. İsa ona dedi: Kalk, yatağını kaldır ve yürü. Adam hemen iyi oldu, ve yatağını kaldırıp yürüdü.”¹⁰¹ “Bayramın sonuncu büyük gününde, İsa durup çağırarak dedi: Eğer bir kimse susarsa, bana gelip içsin.”¹⁰²

Vaftiz, bir Hıristiyan mümin için günahlardan arınmayı ve manevî olarak temizlenmeyi temsil eder. Günahlarından özellikle de aslî günahından temizlenen mümin İsa’nın yolundan gitmiş sayılır.¹⁰³ Bu yüzden Hıristiyan olan kimseye ilk olarak daha önce işlemiş olduğu günahlarından ve aslî günahından kurtulması için ayrıca yeni doğan bir çocuğa ise ayinlerden ilki olarak aslî günahından kurtulması için vaftiz uygulanır. Su sakramenti olarak da tabir edilen ebedî hayatın fişkırdığı yeni bir hayatın suyu içine girmek demektir. Tanrının gerçek tapınağından fişkırın su ırmağında sulanmak, İsa’nın yüceltilmiş, insanlığı demektir, arınma banyosunda hatalarının yıkanması, Tanrının biricik Oğluna nasip ettiği bir inayet olarak kabul edilmektedir.¹⁰⁴ Vaftiz Hıristiyanlıkta yeniden doğuşu ve ruhun bütün günahlardan ve kirlerden arınmayı temsil eder. Bunun sonucunda her vaftiz ayininden sonra

⁹⁹ Mircea Eliade, *Dinler Tarihine Giriş*, Ter: Lale Arslan, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2003, s.196

¹⁰⁰ Vahiy, 22/1-2

¹⁰¹ Yuhanna, 5:5-9

¹⁰² Yuhanna, 77:37

¹⁰³ P.Xaiver Nuss-Hakkı Demirel, *Hıristiyan Öğretisi*, Mütjde Yayıncılık, İstanbul, 1994, s.116

¹⁰⁴ Erbaş, a.g.e, s. 54

kişi günahlarından ve asli günahından temizlenmiş bir şekilde yeniden doğmuş gibi günahsız olarak hayatına devam eder. Vaftiz ve diğer sakramentler çoğunlukla Hz.İsa ile birleşmeyi onun vücuduyla ve ruhuyla aynı acıları çekerek birlikte olmayı yani tanrının oğlu olan ve kendisinde tanrısal bir tabiat taşıyan Hz.İsa ile birlikte olarak kendisine de tanrısal bir tabiat yüklemektir.

1.2.2.Hastaları Yağlama (Son Yağlama)

Hastaları yağlama sakramenti, Hıristiyan dünyasında hem maddî hem de manevî şifa ayrıca kurtuluş için yapılan bir ibadettir. Son yağlama, takdis yağın hem şifa, hem günahların bağışlanması, hem de rahat ölüm için hastalara sürülmesi ayinidir.¹⁰⁵

Katolik kilisesinde yağ, önceleri vaftiz, konfirmasyon ve krallara taç giydirmede kullanılıyordu. Daha sonra hastalarda yağlanmaya başlamıştır. Konu ile ilgili olarak şöyle denilmektedir: “Eğer bizden biri hasta olursa o, Kilisenin büyüklerine gönderilir ve onların onu, Tanrı adına, kutsal yağla yağlamaları ve ona dua etmeleri gerekir.” Böylece ayinsel yağlama, yedi sakramentten biri haline geldi. Ayrıca, çok hasta olanları yağlamak, ölüme hazırlık olarak düşünölmeye başlandı.¹⁰⁶ Daha sonra XIII.yy’a doğru hastalar için dua edip yağ sürme olayı, ölüme hazırlayan bir adete dönüştü.¹⁰⁷ Hastaları yağlama sakramenti tarihi olarak önemli bir değişim geçirmiştir. Bunun ilk ve orijinal manası “iyileştirme” fonksiyonu üzerine oturtulmuştu. Sonra IX.yy’a doğru bu sakrament ancak ciddi hastalıklar nedeniyle uygulanmaya başlandı. Bu vesileyle ölüme hazırlanmak gerektiğine ve sakramentin manevi etkilerine dikkat çekilir. Kutsal yağlama, hastanın sıkıntılarını gidermek için vesile kılınır.¹⁰⁸ Manevi ve psikolojik olarak hastayı ölüme ya da iyileşerek sosyal hayata yeniden dönmeye hazırlar. Bu sakrament vasıtasıyla öncelikle hastayı iyileştirmek ya da ölüme takip edecek dirilişe onu ruhen hazırlamak hedeflenir. Ona Mesih’in çektiği acılar hatırlatılır.¹⁰⁹

Hastaları yağlama sakramenti, tarihteki ve uygulamada geçirdiği değişiklikleri ile beraber Yeni Ahitte bulunan şu ayetlerden esinlenerek ortaya çıkarılmış ve uygulamaya konmuştur:

“ İçinizden biri hasta mıdır? Kilisenin ihtiyarlarını çağırtsın, ve onu Rabbin ismiyle yağla meshederek üzerine dua etsinler; ve iman duası hastayı kurtaracak ve Rab onu kaldıracaktır; ve günahlar işlemiş ise kendisine bağışlanacaktır.”¹¹⁰

¹⁰⁵ Tümer-Küçük, *a.g.e*, s.298

¹⁰⁶ Güç, *a.g.e*, s.206

¹⁰⁷ Carlos Madrigal, *Ruhsal Armağanlar ve İmanlıların Hizmeti*, Müjde Yayıncılık, İstanbul,1997, s.354

¹⁰⁸ Nuss-Demirel, *a.g.e*, s.117

¹⁰⁹ Erbaş, *a.g.e*, s.191

¹¹⁰ Yakub’un Mektubu, 5:14,

“ İman edenlerle birlikte görülecek olan belirtiler şunlardır: ... Ellerini hastaların üzerine koyacaklar ve hastalar iyileşecek.”¹¹¹

Son yağlama olarak tanımlanan hastayı yağlama (konfirmasyon), kişi ölüm anında iken veya ağır hasta olarak yatarken yapılır. Kişi bu durumda iken Hıristiyan cemaatinden Azizlerden birisi gelir ve onu zeytin yağı ile yağlar. Azizlerin, hastaları yağlamaları ve bu işlem için zeytin yağının kullanılması ayrıca onlar için Tanrıdan şifa istemeleri elçilerin (azizlerin) Kutsal Ruh'tan aldıkları “meshetme” yetkisinin simgesidir. Hıristiyan inancına göre onlara sadece şifa isteme yetkisi verilmiş olup, şifayı asıl verecek olan Tanrıdır.¹¹²

Hıristiyanlık açısından son yağlamayı özellikle Azizlerin yapmaları Hıristiyanlığın Azizlere bakış şekli, yüklediği misyondan ve onlara verdiği değerden kaynaklanmaktadır. Aziz, Hıristiyan geleneğinde ve kilise tarihinde önemli bir yere ermiş kişidir. Dolayısıyla azizler kültürü çok önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle Ortodoks kilisesinde azizlerin resim ve kabartmalarından oluşan ikonlar dua etmek ve tapınmak amacıyla kullanılır. İkonlara tapınma kabul edilmemekle birlikte Katoliklerde azizleri tazim etmeye dayalı azizler kültürüne yer verilir. Hıristiyanlıkta aziz, kutsallığından dolayı tanrıya yakın olan kişi ve kişinin duasına icabet eden bir figür, bir başka deyimle bir çeşit aracı varlık olarak görülür. Hıristiyanlık tarihinde yalnızca ilk dönemlerde inancı uğruna ölen yada öldürülen kişi aziz olarak görülürken 4.yy'dan itibaren çeşitli Hıristiyan asketikler ve kilise yazarlarına da aziz sıfatı verilmeye başlandı.¹¹³ Hıristiyanlıkta, kutsal kişiler sayıldığından ve onların Tanrının sevgili kulu olduklarından dolayı onların dualarının kesin olarak kabul edileceği inancı vardır. Bundan dolayı son yağlama sakramentinin onların yapmaları istenmiştir.

Hastaları kutsal yağ ile yağlama yoluyla ve rahiplerin duasıyla, onların acısını dindirmek ve bu hastalıktan kurtarmak için kilise böyle bir sakramenti oluşturmuştur.¹¹⁴ Mesih'in passion'u ve dirilişin hatırasına uygulanan bu sakramentten gaye, toplumda ki bu duyguları güçlendirmek ve ölüm kuvvetlerine karşı savaşı kutlamaktır. Bunların her birinin hastaları yağlama manası ifade den bir yönü vardır.

Hastaları yağlama sakramenti, insanı kilise de bir tören yapmaya davet eder. Çünkü bu sakramentin toplumsal bir yönü vardır. Tören, kilise topluluğu içerisinde tüm üyelerin hazır bulunduğu bir ortamda gerçekleştirilir. Bu yağlama töreninin etkileri sadece hasta olan kişi üzerinde görülmekle kalmaz, onunla yaşayan tüm topluluk üzerine de sirayet eder. Tüm, grup yağlama törenini oluşturan ritüel yoluyla ruhi bir değişime davet edilir.

¹¹¹ Markos, 16:18

¹¹² Madrigal, *Ruhsal Armağanlar ve İmanlıların Hizmeti*, s.360

¹¹³ Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*. s.52

¹¹⁴ Michel, *a.g.e*, s.93

Hastaları yağlama sakramentinin uygulanmasıyla elde edilen bazı kazanımlar ise şunlardır;

- a- Bu sakrament sayesinde hastanın Mesih'in çektiği acıları hissetmesi sağlanır.
- b- Hastalığın veya yaşlılığın acılarına dayanmak için hastaya teselli ve cesaret verilir.
- c- Hasta eğer tövbe sakramentinden uzak yaşamışsa, bu yağlama vesilesiyle günahlarının bağışlanmasını diler.
- d- Sağlığına tekrar kavuşması için manevi bir destek kazanmış olur.
- e- Ebedi hayata geçişe manen hazırlanmış olur.¹¹⁵

1.2.3. Ekmek – Şarap Ayini

“Şükran” anlamına gelen evharistya, Hıristiyan ayinleri arasında merkezi bir role sahiptir. Bu sakrament için kullanılan diğer isimler ise “Kominyon Ayini”, “Kutsal Kominyon”, “Mass”, “Rabbin akşam yemeği” ve “Ekmek-Şarap ayini” dir. İsa'nın havarileriyle yediği son akşam yemeğine nispeten düzenlenen bu ayin, çok erken dönemlerden itibaren Hıristiyanlarca düzenli olarak yapılan bir sakrament olagelmıştır.¹¹⁶

Ekmek şarap ayinin kaynağı olan Yeni Ahitteki ayet şu şekildedir:

“Onlar yemek yerlerken, İsa ekmek aldı, şükran duasını edip parçaladı ve şakirtlere verdi ve dedi: Alın yiyin bu benim bedenimdir. Ve bir kase alıp şükretti ve onlara vererek dedi: Bundan hepimiz için. Çünkü bu benim kanım, günahların bağışlanması için bir çokları uğrumda dökülen kandır. Fakat ben size derim “Babamın melekutundan sizinle tane olarak içeceğim o güne kadar, ben asmanın bu mahsulünden artık içmeyeceğim.”¹¹⁷

Kiliselerde yapılan kominyon ayininde verilen ekmek şaraba, eskiden olduğu gibi günümüzde de kurban gözüyle bakılmaktadır.¹¹⁸ Roma katoliklerinde, ekmek ve şarabın, Hz.İsa'nın vücuduna tahvili anlayışı, takdisten sonra ekmeğin özünün (iç gerçeği) ve şarabın fiziki özellikleri aynı kalmakta beraber, ayinsel olarak Hz.İsa'nın eti ve kanına dönüştüğü kabul edilir. Bu ayini kabul eden pek çok mezhep mevcut iken kabul etmeyen Kuveykırılar gibi bazı mezhepler de mevcuttur. Protestanlar ise bu ayinin yapılış amacını farklı algılayarak uygularlar.¹¹⁹

Bu ayini Protestanların sadece bir hatıra yenileme olarak kabul ederler. Anvaki Hıristiyan anlayışında kabul edildiği gibi bu sakramentin manen Tanrının oğlu İsa ile bir

¹¹⁵ Erbaş, a.g.e, s.192

¹¹⁶ Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s.122

¹¹⁷ Matta, 26:26-29

¹¹⁸ Ali Rafet Özkan, *Dinlerde Kurban Kültü*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003, s.123

¹¹⁹ Michel, a.g.e, s.93

birleşme olduğunu Hıristiyan dünyasına ilk olarak Pavlus yerleştirmiştir.¹²⁰ Pavlus, Korintoslulara mektubunda; “Böylece de akşam yemeğinden sonra, kaseyi aldı ve dedi; Bu kase benim kanımda yeni ahittir; herkese içtikçe, benim zikrim için bunu yapın. Çünkü bu ekmeği her yediğiniz ve kaseyi içtiğiniz zaman, kendisi gelinceye kadar Rabbin ölümünü ilan edersiniz. Bunun için her kim layık olamayan tarzda ekmeği yerse, yahut Rabbin kasesinden içerse, Rabbin bedenine karşı suçlu ve sorumlu olur. Fakat, insan kendi kendini imtihan etsin, öylece ekmekten yesin ve kasesinden yesin ve kaseden içsin. Çünkü yiyen ve içen, beni fark etmez ise kendisine karşı hüküm yer ve içer. Bundan pek çoğu zayıf ve hastadırlar ve epeyi kimseler uyuyorlar. Fakat eğer kendi kendimizi fark etseydik, mahkum olmazdık.”¹²¹ Bu ayette ve Yeni Ahit genelinde Hz.İsa ile kutsal birleşmeye veyahut da manen onunla birlikte olmak sürekli vurgulanmaktadır. Kişi bu ayin sayesinde Pavlus’un ve Hıristiyanlığın Hz.İsa’yı bu günkü kabulüne göre kişi tanrıdan bir parça almakta ve kendisini günahlarından temizlemektedir. Böylece tanrıya yakınlaşan Hıristiyan bir mümin ondan her türlü yardımı isteyebilmekte ve tanrıya daha da yakınlaşmış olmaktadır. Bu da bir noktada Hıristiyanlığın insanı tanrısallaştırma anlayışı olarak değerlendirilebilir.

1.2.4. Günah İtirafı

Manevi şifanın sağlanması için yapılan sakramentlerin en önemlilerinden birisi de günah çıkartmadır. Kişi vaftizden sonra günah işlemişse bunun affedilmesi gerekir. Bu affi sağlayabilmek için Hıristiyan bir mümin kiliseye giderek papaza işlediği günahları itiraf eder. Günahları affetme yetkisi bulunan kilise ise onun günahlarını bağışlar.¹²² Kişi ne kadar günahkar olursa olsun pişman olup tövbe ve itirafta bulunursa, günahları affolunur; kaybettiği manevi saflık ve temizliği yeniden kazanır. Bazı durumlarda papaz, keffaret olarak, ceza takdir edebilir.¹²³

Endüljans, Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde özenerek düzenlenen, bir takım katı kuralları olan, herkese açık olarak yapılan ve ömürde bir defa tatbik edilen bir ayindi. M.S. 125’ten itibaren Batı Hıristiyanları, en az yılda bir defa, papazın huzurunda özel itirafı gerekli görmüşlerdi. Papaz, o dönemde günah itirafında bulunan kimseden belirli bir keffareti günahlarının bağışlanması karşılığında istiyordu.¹²⁴ Ödenen bu keffaretlerin para karşılığı olması istismar edilmiştir. Kilisedeki papazlar bunu bir para kaynağı olarak görüp kullanmaya

¹²⁰ Gündüz, *Pavlus: Hıristiyanlığın Mimarı*, s.244

¹²¹ Korintoslulara Mektup, 11:25

¹²² Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s.115

¹²³ Tümer-Küçük, *a.g.e.*, s.298

¹²⁴ Gülç, *a.g.e.*, s.204

başlamışlardı.¹²⁵ Endüljansın bu şekilde kötüye kullanılması; Luther'in reformla neticelenen 95 maddelik tezine sebep oldu. Böylece endüljanslar kaldırılmamakla beraber, 1567'de reforme edildi.¹²⁶

Hıristiyan inancına göre endüljans, kişiye manevi bir güç sağlamaktadır. Kişinin bu yolla günahlarından temizlenmiş ve işlediği günahların affolması sağlanmış olmaktadır. Bu ayın, Hıristiyan dünyasında manen şifa olduğu kadar maddi rahatsızlıkların tedavisi için de etkili bir yöntem olarak görülmektedir. İncil de; "İmdi şifa bulasınız diye, birbirinize günahlarınızı itiraf edin, ve birbiriniz için dua edin. Salihin yalvarışı işleminde çok tesirlidir."¹²⁷ denilmektedir. Yine: "Ve iman duası hastayı kurtaracak ve Rab onu kaldıracaktır; ve eğer günahlar işlemişse, kendisine bağışlanacaktır."¹²⁸ müjdesi verilmekte ve böylece günahların bağışlanmasına yani maddi ve manevi şifaya atıf yapılmaktadır.

Bu ayetlerde dikkati çeken iki konu bulunmaktadır: birincisi, Hıristiyan bir müminin Rab'den salih bir şekilde yardım (şifa) istemesi, bunun sonucunda hem günahlarının bağışlanacağı hem de fiziki şifaya kavuşacağı fikri; ikincisi ise, Rab'den yardım isterken şeklen yapılması gerekenin günah itirafı ve dua edilmesi biçiminde olması gerektiğidir.¹²⁹

Bütün dinşerde olduğu gibi Hıristiyanlıkta da gerek yapılış şekli açısından olsun gerekse de istenilen hedefe ulaşma yöntemi açısından olsun aynı öneme sahip olan bir olgu da dua fenomenidir. Duayı burada açıklama istememiz sebebi ise danında bir ibadet biçimi olduğunu düşünmemizdir. Genel olarak tanımlamak gerekirse duayı şu şekilde tanımlayabiliriz. Teslim olarak; Tanrıya, herhangi bir tanrısal varlığa yada bir üstün şahsiyete yönelik hamd, şükran, rica, dilek yada tövbe içerikli yakarış; imanın kutsalla iletişim kurmasıdır. Bu iletişim farklı dinsel gelenekler de farklı şekillerde uygulanmaktadır.¹³⁰ Hıristiyanlığın dua şekilleri diğer dinsel geleneklerden ayrılır. Duanın yapılış amacı veya dinin ana mantığı açısından insan olgusuna bakış açısı kurban anlayışı temeline dayanmaktadır. Kurban ruhani güçleri davet eder. Dua, şükür ve niyaz ve nedamet duası kurbanın ruhanileşmiş formudur.¹³¹

Hıristiyan olan ve dua ederek fiziki rahatsızlıkların iyileştiğini ifade eden kimseler bulunmaktadır. Bunların gerçek olup olmadığı kesin olarak bilinmemekle beraber, kayıtlara geçmiş iki olay olarak geçen iki örneği vermek mümkündür:

¹²⁵ Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s.115

¹²⁶ Güç, *a.g.e*, s.205

¹²⁷ Yakubun Mektubu, 5:16

¹²⁸ Yakubun Mektubu, 5:15

¹²⁹ Nuss,-Demirel, *a.g.e*, s.117

¹³⁰ Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s.103

¹³¹ Özkan, *Dinlerde Kurban Kültü*, s.18

1- Georja Paris isminde bir kişi kırk dokuz yaşında iken bir kalp krizi geerir. Yapılan ameliyat sonucu kendisine bir kalp pili takılır. Uzun bir müddet sonra Pittsburgh'da bir ayine katılır. Kendisini fena hissettiği için eve gider. Bir müddet sonra geçirdiği kalp ameliyatının 12 cm'lik yara izinin kaybolduğu görür. Onu tedavi eden doktora tekrar gider. Sadece ameliyat izinin kaybolması değil kalp pilide dahil olmak üzere ameliyattan hiçbir iz kalmadığını görür.¹³²

2- 1949'da Mille Heldman isminde bir bayan annesinin ısrarıyla Kathery isminde bir başka sahsın mjdecilik hizmetine katılır. Guatr hastalığı olan bir bayanın arkasına ayin esnasında oturur. Mary Shmit adlı guatr hastası boynundaki torba yaklaşık 40 cm idi. Toplantının sonuna doğru bir gücün boynunu çektiğini hissettiğini ifade eder. Eliyle boynuna dokunduğu zaman ise boynunun düzeldiğini görür. Olanlara tanık olan Millie, torbanın nasıl bir balon gibi ufalıp yok olduğunu anlatır. Mary Shmit doktoruna görünür. Doktor bu durumdan o kadar etkilenir ki, Kathryn toplantılarında, kendi hastaları için dua istemeye başlar.¹³³

Yukarıda verdiğimiz her iki örnekte de duanın ve genelde Hıristiyan inanişının şifaya yönelik anlayışını ortaya koymaktadır. Dini inanişın tedavide ki olumlu etkilerini dua isimli eserinde aılayan Alexis Carrel bu durumu eserinde şu şekilde ifade etmiştir: "Duanın tedavideki etkileri, her dönemde insanların, dikkatlerini çeken bir durumdur. Bu günde duanın gündelik hayatla i içe olduğu yerlerde, Allah'a ve azizlerine yöneliş ve yalvarışlar sonucunda elde edilen şifadan çok sık söz edilmektedir. Buna karşılık kendi kendine, ya da sürekli kullanılan yapay bir ilaç ile iyileşen hastalıklarda, sağlığa kavuşmanın gerçek etkeninden söz etmek ve onu bilmek gerçekten zordur. Her türlü tedavinin imkansızlaştığı hastalıklarda, duanın etkisi gerçekçi ve kolay bir araştırmayla görülebilir. Dua bazen infilak gibi gcl bir etkiye sahiptir. Bu yolla, kanser, böbrek iltihapları, ülser, deri ve akciğer ve kemik veremi veya kalp zarı gibi hastalıkların hızla iyileştikleri görülmüştür. Bu tür hastalıkların iyileşme yöntemi aşağı yukarı aynı biçimdedir. nce çok ızdırap ve acı veren bir dert, sonra iyileştiğini duyma. Birkaç dakika veya saat içerisinde hastalık kaybolmakta, cerrahi- bedensel, yarasal ve anatomik izler kaybolmaktadır."¹³⁴

¹³² Madrigal, *Ruhsal Armağanlar ve İmanlıların Hizmeti*, s.357

¹³³ Madrigal, *Ruhsal Armağanlar ve İmanlıların Hizmeti*, s.357

¹³⁴ Alexis Carrel, *Dua*, ev: Ali etin, Birleşik Yayıncılık, II.Bski, İstanbul, 1999, s.46

1.3.HİRİSTİYANLIKTA MADDİ ŞİFA:

Hız.İsa, tebliğ faaliyetinde şifa mucizelerine sıkça baş vurmuştur. Nitekim bu konu İncillerde önemle vurgulanmaktadır: “Karşı kıyıya geçtikleri zaman Cenaserette karaya vardılar, halk onu tanıyıp, bütün çevredeki havaliyi koşarak dolaştılar; İsa'nın nerede olduğunu işiterek hastaları döşeklerle taşıyıp oraya götürmeğe başladılar. Ve köylere, şehirlere veya çiftlere, her nereye giderse, hastaları meydana koyuyorlardı ve ancak esvabının eteğine dokunsunlar diye ona yalvarıyorlardı. Dokunanların hepsi de iyi oluyorlardı.”¹³⁵

Hız.İsa, insanlara şifa dağıtırken şifa bulma olayının ancak iman etmekle mümkün olabileceğini belirtmekteydi. Yani Tanrı'ya ve Hız.İsa'ya imanı tam olanlar onun sunmuş olduğu veya insanların kendilerinin istedikleri şifaya kavuşma şansı bulabileceklerdi. Toplumsal huzur ve barış açısından da İncil, insanlar arasında ki sevgi ve merhamet bağlarının güçlenmesine de önem vermiştir. “Fakat düşmanlarınızı sevin, onlara iyilik edin ve hiç ümitsiz olmayarak ödünç verin; karşılığınız büyük olacaktır ve siz Yüce olanın oğulları olacaksınız; çünkü o, nankörlere ve kötülere karşı nimet vericidir. Babanız nasıl merhametli ise, sizde merhametli olun.”¹³⁶ Merhametle bir birlerine yaklaşan toplumda iç barış ve güvenin sağlanması toplumsal hastalık olarak tanımlanabilecek kin, nefret ve düşmanlıkların yok olmasına katkı sağlayacaktır. Böylece toplumda huzurun hakim kılınması, ahlaki çöküntü ve marazların da bertaraf edilmesi anlamına gelmektedir. Buna sağlıklı bir toplum oluşturma da demek mümkündür.

Hız.İsa, İncillere ve Hıristiyanlığa göre maddi anlamda çeşitli hastalıkları ve körleri iyileştirmiştir. Onun körleri iyileştirdiği İncil'de şöyle açıklanır: “Beytsaydaya geldiler. Yanına bir kör getirip ona dokunsun diye kendisine yalvardılar. Ve körü elinden tutup onu köyden dışarı çıkardı; ve gözlerine tükürüp ellerini üzerine koydu ona: Bir şey görüyor musun? diye sordu. O yukarı bakıp dedi: Adamlar görüyorum, çünkü yürüyen ağaçlar gibi bir şeyler seçiyorum. Sonra ellerini yine onun gözlerine koydu; kör dikkatle baktı, sağıldı ve bütün şeyleri berrak gördü. İsa'da onu evine gönderip: köye bildirme, dedi.”¹³⁷ “Erihaya geldiler; İsa şakirtleri ve büyük kalabalık ile Erihadan çıkarken, Timeus oğlu Bartimeus adında kör bir dilenci yol kenarında oturuyordu. Onun Nasıralı İsa olduğunu işitince, bağırıp: Ey Davud oğlu İsa bana methamet et eyle, demeğe başladı. Sussun diye birçok kimseler onu azarladı; fakat o: Ey Davud oğlu, bana merhamet eyle , diye daha çok bağırdı. İsa'da durup: Onu çağırın dedi. Ve onlar körü çağırıp: Cesur ol, kalk seni çağırıyor, dediler. O da abasını

¹³⁵ Markos, 6:53-56

¹³⁶ Luka, 6:35-36

¹³⁷ Markos, 8:22-26

atarak sıçrayıp İsa'ya geldi. İsa cevap vererek ona dedi: Ne istiyorsun ki, sana yapayım? Kör de ona dedi: Rabbuni gözlerim görsün. İsa'da ona dedi: Git, imanın seni kurtardı. Ve hemen gözleri gördü ve onun ardınca gitti.”¹³⁸ İncillerin bu ifadelerin imanın, hem manevi hem de maddi sağlık açısından çok önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Hz.İsa, körleri iyileştirmenin yanı sıra maddi rahatsızlık anlamında kulakları duymayan ve konuşamayan kimselere de şifa vermiştir. Sağırların iyileştirilmesi de İncil'de şu şekilde geçmektedir: “Yine Sur sınırlarından çıkıp Sayda içinden Dekapolis sınırları ortasından Galile denize geldi. Ona ve sağır ve peltek birisini getirdiler; ve elini üzerine koysun diye ona yaldılar. Oda kalabalıktan ayrıca bir yana onu alıp kulaklarına parmaklarını koydu ve tükürüp diline koydu. Göğe bakarak, ah edip ona: Effata, yani açıl dedi. Kulakları açıldı ve dilinin bağı çözülüp düzgün söyledi. Onlara kimseye söylemesinler diye tembih etti; fakat ne kadar ziyade tembih ederse, onlar o kadar çok ilan ediyorlardı. Pek çoğu şaşırıyorlardı: Her şeyi iyi yaptı; hem sağırları işittiriyor, hem dilsizleri söyletiyor.”¹³⁹

Hz.İsa, İncil'e göre kadın hastalıklarına dair şifa isteyenlere de mucize göstererek iyileşmelerine vesile olmuştur. “İsa kayıkla yine karşı yakaya geçtiği zaman, yanına büyük kalabalık toplandı; o denizin kıyısında idi. Ve havra reislerinden Yairus bir adam gelip onu görerek ayaklarına kapandı ve ona çok yalvarıp dedi: Kızcağızım son nefesindedir; gelip elini üzerine koy, ta ki, kurtulup yaşasın. O da onunla gitti; ve büyük kalabalık ardınca gidip kendisini sıkıştırıyorlardı. On iki yıldan beri kan akıntısına tutulmuş bir kadın, bir çok hekimler elinden bir çok şey çekmişti, bütün varını sarf edip faide görmemişti, fakat daha da kötüleşmişti. İsa hakkındaki şeyleri işitip arkadan gelerek esvabına dokundu. Çünkü; yalnız esvabına dokunursam kurtulacağım diyordu. Hemen kadının pınarı kurudu, kadında iyi olduğunu bedeninde duydu. Hemen İsa, nefsinde olan kuvvetin kendisinden çıktığını bilerek, kalabalık içinde dönüp: Esvabıma kim dokundu? dedi. Şakirtleri de ona dediler: Kalabalığın seni sıkıştırdığını görüyorsun da: Bana kim dokundu mu diyorsun? Bunu yapmış olanı göstermek etrafına bakınıyordu. Kadın da kendisine vaki olanı bildiğinden, korkup titreyerek geldi; ayağına kapanıp ona bütün hakikati söyledi. O da kadına dedi: kızım imanın seni kurtardı selametle git, ve derdinden sağal.”¹⁴⁰ Elbette Hz.İsa'nın göstermiş olduğu bu mucizeler çok önemlidir. Ancak iman dairesinden içeriye giren insanlara sanki Allah'ın rahmeti çok daha fazlalaşmaktadır.

¹³⁸ Markos, 10:46-52

¹³⁹ Markos, 7:31-37

¹⁴⁰ Markos, 5:21-34

Hız.İsa şifa ile mucizelerini gösterirken o dönemde Filistin topraklarında hakim olan Yahudi kavminin kutsal saydığı şeylere yeri gelince değer vermemiş ve çeşitli hastalıkları kutsal sayılan bazı değerlere aykırı olmasına rağmen iyi etmiştir. Eli kuruyan bir insana yardımcı da aynı şekilde olmuştur. “Yine havraya girdi; orada eli kurumuş bir adam vardı. Onlarda İsa’yı itham edebilmek için, Sebt gününde onu iyi edecek mi? diye kendisini gözetliyorlardı. İsa eli kurumuş adama: Ortaya çık, dedi. Onlara da dedi: Sebt gününde iyilik etme mi yoksa kötülük etmek mi caizdir? Can kurtarma mı toksa öldürmek mi? İsa etrafındakilere öfke ile bakıp onların yüreklerinin katılığından kederlenerek adama: Elini uzat, dedi. Oda uzattı, ve eli eski haline geldi.”¹⁴¹

Hız.İsa hastalıktan gelen diğer insanlara yaptığı muamele gibi kişi ayırımı yapmaksızın cüzzamlı hastaları da iyileştirmiştir. “Bir cüzzamlı İsa’ya geldi ve kendisine diz çöküp dedi: Eğer istersen beni temizleyebilirsin. Oda acıyarak elini uzattı ve ona dokundu ve kendisine; isterim ki temiz ol, dedi. Cüzzam hemen ondan gitti ve temiz oldu.”¹⁴²

Hız.İsa’nın Markos İncilinde sadece bir ayette örneği bulunan sıtma ve felç hastalıklarını iyileştirdiği de mevcuttur. Yahudiler yeri gelince Hız.İsa’ya hastalıkları iyileştirirken kullandığı tabirlere itiraz etmişlerdir. Hız.İsa, hastalara “kalk” ve “sürekli iyi ol”, “seni imanın kurtardı” şeklinde tabirler kullanmaktadır. Yahudiler İse buna itiraz edip bir insanın bu şekilde güç ve kudret sahibi olamayacağına ilişkin itirazda bulunmalarına karşılık Hız.İsa’da bunu bir insanın yapabileceği ifade etmektedir. Yahudilerin böyle bir itiraz yöneltmelerinin sebebi ise Hız.İsa’nın bekledikleri tarzda bir peygamber olmamasından kaynaklanabilir. “Havradan çıktıkları zaman, Yakup ile beraber hemen Simun ve Andreas’ın evine geldiler. Simun’un kaynanası ısıtmalı yatıyordu; onun için hemen İsa’ya söylediler. Oda gelip elinden tuttu, kaldırdı; ısıtma onu bıraktı, o kadın onlara hizmet etti.”¹⁴³ “Birkaç gün sonra, tekrar Kefernahum’a girince evde olduğu işitildi. Ve çok adam toplandı; şöyle ki artık kapı yanında yer kalmamıştı; ve İsa onlara kelamı söylüyordu. Dört kişi tarafından taşınmakta olan inmeli bir hastayı getirip kendisine geldiler. Kalabalıktan ona yaklaşamadıkları için, olduğu yerin damını açıp söktükten sonra, içinde inmelinin yatmakta olduğu yatağı indirdiler. İsa’da onların imanını görerek, inmeliye dedi; oğul günahların bağışlandı. Fakat orada yazıcılardan bazısı oturup yüreklerinden düşünüyordu: Bu adam neden böyle söylüyor? Küfrediyor; yalnız Allah’tan başka günahları kim bağışlayabilir? İsa’da içlerinden böyle düşündüklerini hemen kendi ruhunda bilerek, onlara dedi: Niçin yüreklerinizden bu şeyleri

¹⁴¹ Markos, 3:1-6

¹⁴² Markos, 1:40-42

¹⁴³ Markos, 1:29-31

düşünüyorsunuz? Hangisi daha kolaydır? İnmeliye; Günahların bağışlandı demek mi? yoksa: Kalk yatağını kaldır ve yürü demek mi? Fakat insanoğlunun yeryüzünde günahları bağışlamak kudreti olduğunu bilirsiniz diye (inmeliye): Sana söylüyorum: Kalk yatağını kaldır da evine git. O da kalkıp hemen yatağını kaldırdı, ve hepsinin önüne çıktı; şöyle ki, hepsi şaşakaldılar ve Allah'a hamd edip: Hiçbir zaman böylesini görmedik dediler.”¹⁴⁴

Hz.İsa, kendisinin şifa vermesinin yanı sıra havarilerine de aynı özelliği vermiş ve onları insanlara dini tebliğ ettikleri zaman karşılaşacakları hastaları da iyileştirebilme yeteneği kullanmalarını istemiştir. “İsa dağa çıkıp kendi istediklerini yanına çağırdı; onlar da yanına gittiler. Ve kendisi ile beraber olsunlar, onları vazetmeye göndersin. Ve cinleri, çıkarmağa kudretleri olsun diye on iki kişi tayin etti. Petrus lakabını kattığı Simun'u ve Boaneres yani Gökgürlemesi oğulları, lakabını takdığı Zebedin'in oğlu Yakub'u ve yakub'un kardeşi Yuhanna'yı ve Andreas'ı, Filipus'u, Bartelomos'u, Matta'yı, Alfesun oğlu Yakub'u, Taddeus'u, Gayyur Simun'u ve Yahuda İskaryot'u.”¹⁴⁵ “Onkileri yanına çağırıp onları ikişer ikişer göndermeğe başladı; onlara murdar ruhlar üzerine hakimiyet verdi. Onlara yol için bir değnekten başka hiçbir şey, ne torba, ne ekmek ve nede kese de para alamayıp, fakat çarık giyinmelerini tembih etti. Ve iki gömlek giyinmeyin, dedi. Ve onlara diyordu: Her nerede bir eve girerseniz, o yerden çıkıncaya kadar orada kalın. Neresi sizi kabul etmezse, sizi dinlemezlerse., oradan çıkarken ayaklarınız altındaki tozu onlara şehadet olsun diye silkin. Onlarda çıkıp tövbe etsinler diye vaaz ettiler. Çok cinleri çıkarıyorlar çok hastaları yağ ile yağlayıp iyi ediyorlardı.”¹⁴⁶

Hz.İsa insanlara tebliğde bulunurken onlara karşı daima hoş görülme olma özen gösteriyordu. “Onlara dokunsun diye kendisine çocuklar getiriyorlardı; fakat şakirtler getirenleri azarladılar. İsa bunu görünce gücenip, onlara dedi: Bırakın çocuklar bana gelsinler; onlara mani olmayın; çünkü Allah'ın melekutu bu gibilerindir. Doğrusu size derim: Kim Allah'ın melekutunu çocuk gibi kabul etmezse, asla ona giremez. Ve onları kucaklayıp ellerini üzerlerini koyarak hayır dua etti.”¹⁴⁷ Gelen herkese yardımda bulunuyor kendisine gerçekten iman edenlerin şifa bulacaklarını ifade ediyordu.

Buraya kadar İnciller'de maddi şifa ile alakalı olarak varılan bütün bilgilerin ana temasının “iman” olduğu sonucuna varmak zor değildir. Bilakis İnciller'de Hz.İsa'ya atfedilen ifadelerin tamamına yakınında “imanınız sayesinde kurtuldun” sözüne rastlanmaktadır. Demek ki Hıristiyanlık anlayışında hastalıkların ana sebebi; imansızlık

¹⁴⁴ Markos, 2:1-12

¹⁴⁵ Markos, 3:13-19

¹⁴⁶ Markos, 6:7-13

¹⁴⁷ Markos, 10:13-16

olmalıdır. Dahası Yahudi ve Hıristiyan geleneğinde günahkarlar da insanları maddi ve manevi hastalıklara düşür edebilmektedir. Hz.Adem ve Havva'nın cennetteki ilk işledikleri günahın, ilk başlangıçta ölümsüz olduğu kabul edilen insan oğlunun ölümlü hale gelmesine sebep olmuştur. Ayrıca insanların işledikleri diğer günahla da, tarihi süreçlerinde yaşadıkları felaketlerin de sebebi olmuştur.

Hıristiyanlığın İncilerde geçtiği şekliyle sağlığa verdiği önem insanlara dinin tebliğinde de etkili olmuştur. Bu günkü Hıristiyanlığa göre herkes birer elçidir dolayısıyla on iki havariden farksız olduklarına göre onlarda şifa gösterme ve şifa isteme hakkına sahiptir.¹⁴⁸ Buradan hareketle bazı Hıristiyan mezheplerinin sağlık anlayışını kendilerine misyonerlik vasıtası yaptıkları bilinmektedir. Mesela Methodistler ve Yedinci Gün Adventistlerini bu gurupta değerlendirmek mümkündür. Bu verdiğimiz örnek bizleri Hıristiyan dünyasında sağlığın sadece misyonerlik maksadı ile bir araç olarak kullanıldığı fikrine götürmemelidir. Bunun uygulanmasının diğer bir sebebi de dini olarak yukarıda açıkladığımız Hz.İsa'nın sağlığa dair uygulamalarıdır. Bir Hıristiyan bunu bir dini vecibe olarak kabul etmekte ve insanları dini tebliğde buna göre bir hareket tarzı olarak benimsemektedir. Çünkü Hıristiyanlık aynı dine mensup olsun olmasın bütün insanlara sevgi göstermeyi emreden bir dindir.

1.4 HIRİSTİYANLIKTA MANEVİ (RUHİ) ŞİFA:

Hız.İsa halkın arasında dinini tebliğ ederken maddi şifanın yanısıra ruhi rahatsızlıkların giderilmesi için de ruhi şifaya dair de mucizeler göstermiştir. “Yahya'nın şakirtleri de bütün bu şeyleri kendisine söylediler. Yahya şakirtlerinden ikisini yanına çağırıp: Gelecek olan sen misin, yoksa başkasını mı bekleyelim? demek için onları rabbe gönderdi. O adamları da İsa'ya gelip dediler: Vaftizci Yahya sana: Gelecek olan sen misin yoksa bekleyelim mi? demek için bizi sana gönderdi. O saatte İsa bir çok kimseleri hastalıktan, dertlerden ve kötü ruhlardan iyi etti; kör olanlardan bir çoğunun gözlerini açtı. Ve cevap verip onlara dedi: Gidin, gördüğünüz ve işittiğiniz şeyleri Yahya'ya bildirin: körlerin gözlerini açılıyor, topallar yürüyor, cüzzamlılar temizleniyor, sağırlar işitiyor, ölümler kıyam ediyorlar, fakirlere iyi haber vaz olunuyor. Ve kim bende sürçmezse mutludur.”¹⁴⁹

Hız.İsa cinlerin tasallutuna maruz kalan insanların yani psikolojik ve ruhi rahatsızlıkları olan insanların iyileşmesi için de mucizeler göstermiştir. Bu husus İnciller'de şöyle ifade edilir: “Akşamleyin güneş battığı zaman, bütün hastaları ve cine tutulmuş olanları kendisine

¹⁴⁸ Madrigal, *Ruhsal Armağanlar ve İmanlıların Hizmeti*, 363

¹⁴⁹ Luka, 7:18-23

getirdiler. Bütün şehir kapıya toplanmıştı. İsa çeşit çeşit hastalıklara tutulmuş olan kimseleri iyi etti; çok cinler çıkardı; ve cinleri söz söylemeye bırakmıyordu, çünkü kendisini tanıyorlardı.”¹⁵⁰ “...İsa’da onlara dedi: Başka yakın kasabalara gidelim de oralarda vaaz vereyim; çünkü ben bunun için çıktım. Ve havralarda vaaz ederek, ve cinleri çıkararak, bütün Galile de dolaştı.”¹⁵¹ “Kefernahum’a girdiler; ve İsa hemen sebt günü havraya girip öğretiyordu. Onun öğretişine çok şaştılar; onlara yazıcılar gibi değil fakat hakimiyet sahibi gibi öğretiyordu. Hemen onların havrasına murdar ruh ile bir adam olup, bağırarak dedi: Bizden sana ne ey Nasıralı İsa? bizi helak etmeğe mi geldin? Kimsin seni biliyorum; Allah’ın Mukaddesi. İsa onu azarlayıp: Sus ve ondan çık dedi. Murdar ruh da onu sarsıp yüksek sesle bağırarak ondan çıktı. Hepsi şaştılar, o derece ki, birbirine sorup diyorlardı: Bu nedir? Yeni öğretiş! o, murdar ruhlara bile hakimiyetle emrediyor, ve kendisine itaat ediyorlar.”¹⁵² “Oradan çıkıp Sur ve Sayda sınırlarına gitti. Bir eve girip kimsenin bilmesini istemedi; ve gizlenemedi. Fakat küçük kızına murdar bir ruh olan bir kadın, İsa hakkında haber aldı, ve hemen gelip ayaklarına düştü. O kadın Yunanlı olup Suriyeli fenike ırkındandı. Kızından cin’i: çıkarması için ona yalvardı. İsa ona dedi: Bırak önce çocuklar doysunlar; çünkü çocukların ekmeğini alıp onu köpeklere atmak iyi değildir. Kadında cevap verip dedi: Evet, ya Rab, köpeklere sofranın altında çocukların kırıntılarında yerler. O da ona dedi: Bu sözden dolayı git, cin senin kızından çıkmıştır. Kadın evine gidip cini çıkmış ve kızı yatakta yatar buldu.”¹⁵³ “Karşı yakaya Gerasinilerin memleketine geldiler. İsa kayıktan çıkınca murdar ruhu olan bir adam hemen kabirden çıkıp onu karşıladı. Onun oturduğu yer kabirler arsında idi, kimse onun zincirlerle bile bağlayamazdı; çünkü çok kere bukağılar ve zincirlerle bağlanmıştı, zincirleri kırmış, bukağıları parçalamıştı; ve kimse onu zapt edemiyordu. Daima gece gündüz, dağlarda ve kabirlerde bağırırdı, ve kendisini taşlarla yaralardı. İsa’yı uzaktan gördüğü zaman, koşup ona secde kıldı; ve yüksek sesle bağırıp dedi: Ey İsa, Yüce Allah’ın oğlu, benden sana ne? Allah hakkı için sana ant veririm; bana azap etme. Çünkü oan: Ey murdar ruh, bu adamdan çık diyordu. Ondan: Adın ne? diye sordu, ve ona dedi: Benim adım lejyondur, zira biz çokluğuz. Kendilerini o diyardan çıkarmasın diye, ona çok yalvardı. Orada dağın yanında, büyük bir domuz sürüsü otluyordu. Ona yalvarıp dediler: Bizi o domuzlara gönder, içlerine girelim. İsa’da onlara izin verdi. Murdar ruhlarda çıkıp domuzlara girdiler, ve

¹⁵⁰ Markos, 1:32-34

¹⁵¹ Markos, 1:38-39

¹⁵² Markos, 1-21-27

¹⁵³ Markos, 7:24-30

iki bin kadar olan sürü uçurumdan aşağı denize atıldı, denizde boğuldu. Onları güdenler kaçıp şehirde ve çiftliklerde haberi yaydılar.”¹⁵⁴

Diğer bir ayette ise konu şu şekilde ifade edilmektedir: “Şakirtlerin yanına geldikleri zaman, çevrelerinde büyük bir kalabalık, ve onlarla muharebe eden yazıcılar gördüler. Hemen bütün kalabalık onu görünce, çok şaşılar, ve seğirdip onu selamladılar. İsa onlara sordu: bunlar ile ne muhasebe ediyorsunuz? Halktan biri ona cevap verdi: Muallim ben sana dilsiz ruhu olan oğlumu getirdim; ruh onu her nerede tutarsa, kendisini yere çarpıyor; o köpürüyor dişlerini gıcırdatıyor, ve kusuyor. Senin şakirtlerine: Ruhunu çıkarın dedim yapmadılar. İsa da onlara cevap verip dedi: Ey imansız nesil, ne vakte kadar sizinle beraber olacağım? ne vakte kadar size dayanacağım? çocuğu bana getirin. Onu kendisine getirdiler; ve onu görünce, hemen ruh çocuğu çok sarstı, ve yere düşüp köpürerek yuvarlanıyordu. İsa, babasına sordu: Bu hal başına geleli ne kadar zamandır? O da dedi: çocukluktan beri. Ve helak etsin diye onu hem ateşe hem de suya attı; fakat eğer bir şey yapabilirsen, bize acı, ve yardım et. İsa ona dedi: Eğer yapabilirsen! İman edene her şey mümkündür. Çocuğun babası hemen bağırp dedi: İman ederim; benim imansızlığıma yardım eyle. İsa’da halkın geldiğini görünce murdar ruhu azarlayıp ona dedi: Ey dilsiz ve sağır ruh, sana emrediyorum, ondan çık ve artık ona girme. Ruhta bağırp onu şiddetle sarsarak çıktı; çocuk ölü gibi oldu; şöyle çoğu: Öldü, dediler. Fakat, İsa onu elinden tutup kaldırdı, ve çocuk kalktı. İsa eve girdikten sonra, şakirtleri odan ayrıca ona sordular: Niçin biz onu çıkaramadık? Onlara dedi: Bu cins, duadan başka bir şeyle çıkarılamaz.”¹⁵⁵

Bütün bu ifadelerden anlaşıldığı üzere ruhâni ve manevi rahatsızlıkların da ana sebebi imansızlıkla alakalıdır. Bir de burada dikkat çeken husus, o dönemde “cin çarpması” olarak ifade edilen durumun yani cinlerin insanlara musallat olma ve onların aklî dengelerinin bozulmasına sebep olmalarıdır. Ancak buradaki ana espri herhalde daha öncede ifade etmeye çalıştığımız, peygamberlerin gönderildikleri toplumun ve çağın şartlarına yönelik özelliklerle teçhiz edilmiş olmasıyla alakalıdır. Hz.İsa da içinde bulunduğu çağın çok yaygın olan hastalıklarına şifa verebilme özelliğine sahip olarak gönderilmiştir.

İncillere göre Hz.İsa şifa anlamında gösterdiği en büyük mucizesi ölülerin dirilmesi olayıdır. “İsa henüz söylemekte iken, havra reisinin evinden gelip adamlar dediler: Kızın öldü, artık niçin muallime zahmet veriyorsun? Fakat İsa söylenen sözü işitince, havra reisine dedi: Korkma ancak iman et. Petrus, Yakup ve Yakup’un kardeşi Yuhanna’dan ardınca gelmeğe bırakmadı. Havra reisinin evine gelip, gürültüyü, ağlayanları ve çığlık koparanları gördü.

¹⁵⁴ Markos, 5:1-14

¹⁵⁵ Markos, 9:14-29

Girdiği zaman, onlara dedi: Niçin gürültü ediyor ve ağlıyorsunuz? çocuk ölmedi ancak uyuyor. Onlar ise kendisine çok gültüyorlardı. Fakat kendisi hepsini dışarı çıkardıktan sonra, çocuğun babasını ve anasını ve beraberinde olanları alıp çocuğun olduğu yere girdi. Çocuğun elini tutup ona: Talita kumi, dedi, ki tercümesi: Kızcağız, sana kalk diyorum, demektir. Kız da hemen kalkıp gezdi; zira on iki yaşında idi. Hemen onlar pek çok şaşılar. Onlara bunu kimse bilmesin, diye sıkı tembih etti, ve kıza yemek için bir şeyler versinler diye söyledi.”¹⁵⁶ “Ve vaki oldu ki, biraz sonra, İsa Nain denilen bir şehre gitti; şakirtleri ona ve ahaliden büyük bir kalabalık kendisi ile beraber gidiyorlardı. Şehrin kapısına yaklaştığı zaman, işte, anasının bir tanecik oğlunun cenazesi çıkarılıyordu; ve kadın dul idi; şehrin bir çok halkı onunla beraberdi. Rab, anayı görünce, ona acıdı, ve kendisine: ağlama, dedi. Yaklaşıp tabuta dokundu; ve taşıyanlar durdular. İsa dedi: Ey genç, sana diyorum kalk. Ölü kalktı, oturdu, ve konuşmağa başladı. İsa onu anasına verdi. Herkesi korku aldı; ve: Aramızda büyük bir peygamber çıktı; Allah kendi kavmini ziyaret etti, diyerek Allah’a hamd ediyorlardı. İsa hakkında ki bu söz bütün Yahudiye de ve bütün çevrede yayıldı.”¹⁵⁷ İncil deki bu ifadelerden ilk dönem Hıristiyanlarınca Hz.İsa’nın bir peygamber olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır.

İslamiyet açısından bakıldığında Kur’an-ı Kerim Hz.İsa’nın İncillerde geçen bazı mucizelerini kabul etmektedir. “Allah ona kitabı Tevrat’ı ve İncil’i öğretecek ve İsrail oğullarına (şöyle diyen) bir elçi kılacaktır: “Ben size Rabbinizden bir belge getirdim. Ben çamurdan kuş şeklinde bir heykel yapıp ona üfleyeceğim, o da Allah’ın izini ile kuş olacak; anadan doğma körü ve alacalı iyi edeceğim; Allah’ın emri ile ölüleri dirilteceğim; yiyeceklerinizi ve evlerinizde sakladıklarınızı bildireceğim. Eğer inanırsanız bunda sizin için ders vardır.”¹⁵⁸

İslamiyet, İncillerde geçen hastalıklardan cüzzam ve körlerin iyileştirilmesini kabul etmekte, mucize olarak ise ölüleri diriltme olayına yer vermektedir. Ancak bunları ortaya koyarken “Allah’ın izni” lafzını koyarak bunu ilahi hikmete bağlamaktadır. Hıristiyanlıkta ki Hz.İsa anlayışı İslamiyet’e göre biraz daha dinin oluşumu açısından daha bir merkezi konumdadır.¹⁵⁹ Bununla Hıristiyanlığın orijininden değil Pavlus’un yerleştiği bir obje olduğu düşünülebilir.¹⁶⁰ Bir Hıristiyan için Hz.İsa, şunu ifade eder. Hz.İsa’nın olmaması onlar

¹⁵⁶ Markos, 5:35-43

¹⁵⁷ Luka, 7:11-17

¹⁵⁸ Al-i İmran, 3:48-49

¹⁵⁹ Hüseyin Atay, *Kur’an’ın Reddettiği Dinler*, Atay ve Atay Yayınları, Ankara, 1999, s.111

¹⁶⁰ Gündüz, *Pavlus: Hıristiyanlığın Mimarı*, s.232

için umutsuzluk anlamına gelmektedir. Hz.İsa'nın yaşamını tefekkür etmekle insanın kendisi de tanrısallaşabilir.¹⁶¹

1.5. HİRİSTİYANLIKTA UHREVİ (ESKATOLOJİK) ŞİFA (KURTULUŞ):

Hiristiyanlıkta kurtuluş kavramı, kelime anlamı olarak İngilizce de “salvation” kelimesiyle ifade edilmektedir. Kurtuluş, kurtarma, kurtuluş, halas ve necat anlamlarına gelmektedir.¹⁶² Terim olarak kurtuluş; gerek dünya gerekse ahirette olmak üzere ebedi saadeti kazanma anlamına gelmektedir. Asıl kurtuluş sonsuz hayat olan ahirette ki kurtuluştur.¹⁶³

Hiristiyanlık tarihi açısından kavrama bakıldığı zaman, dinin ilk ortaya çıktığı günden itibaren, sürekli olarak gündeminde olduğu görülecektir. İlk günahla birlikte ölüm ve günahla iç içe olan yeryüzü hayatına mahkum edilen insanın tekrar kurtarılması süreci şeklinde yorumlanmaktadır. Kurtuluş anlayışının tarihi olarak başlaması Hz.İsa'nın mesih olarak kabul edilmesi ve yeryüzünde tebliğe başlaması ve Hiristiyanlık açısından yeryüzünde bedenleşmesidir. Hiristiyanlığın kurtuluş tarihi diyebileceğimiz sürecini iki döneme ayırmak mümkündür. Hz.İsa'nın yeryüzüne inmesine kadar ki dönem, bu kısım insanları onu inkarlarından dolayı daha da günaha sürüklemiştir. İkinci kısım ise Hz.İsa'ya iman ve sevgiyle kurtuluşun gerçekleştiği dönemdir.¹⁶⁴

Hiristiyanlığın kurtuluşa bakış şeklinin temel mihenk taşı günah kavramına bakış açılarıyla ilgilidir. Hiristiyanlığa göre günah, Tanrının insanlık için belirlediği hayat tarzından şuurulu yada şuursuz sapmadır. Her iki durumda da fert, Tanrının vahyi ile Tanrının beyan ettiği düşünceye ters düşen bir davranışı hür bir biçimde yapmaktadır. Tanrının rızasına muhalif düşen bir davranışı yapmak suretiyle günah işleyen kişi Tanrıyla olan ahdini bozmaktadır. Bu duruma düşen fert tanrının insanlığa olan sevgisini inkar etmiş olur.¹⁶⁵

Hiristiyanlıkta günah asli günah ve fiili günah olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. Asli günah, tüm insanlığın tutsağı olduğu günahdır. Ayrıca imanin ilahi alemde yeryüzüne düşüşe neden olan şeydir. Asli günah düşüncesine göre Hz.Adem'in cennetten kovulmasıyla insanlık günah ve ölüm çarkına tabi olan yeryüzü yaşantısına tabi olmuştur. Doğan her kişi Hz.Adem'in bu günahını miras alarak taşımakta ve dolayısıyla günahkar olarak doğmaktadır.¹⁶⁶

¹⁶¹ Karen Armstrong, *Tanrı'nın Tarihi*, çev: Oktay Özel, Hamide Koyukan, Kudret Emiroğlu, Ayraç Yayın Evi, Ankara, 1998, s.154

¹⁶² *Redhouse İngilizce-Türkçe Sözlük*, Sev Matbaacılık ve Yayıncılık, XXVI.Baskı, İstanbul, 1997, s.854

¹⁶³ Kemal Polat, *a.g.e*, s.1

¹⁶⁴ Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s.227

¹⁶⁵ Katar, *a.g.e*, s.4

¹⁶⁶ Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s.43

İncil deki bazı ayetler Hz.İsa'nın insanlığa bir kurtarıcı olarak geldiğini ifade etmektedirler:

1- "O'nun adını İsa koyacaksın; çünkü halkını günahlarından kurtaracak olan O'dur."¹⁶⁷

2- "İnsanoğlu, kaybolmuş olanı arayıp kurtarmak için geldi."¹⁶⁸

3- "Mesih İsa günahlıları kurtarmak için dünyaya geldi, sözü emindir."¹⁶⁹

4- "Biz gördük ve tanıklık ediyoruz ki Baba, oğlunu dünyanın kurtarıcısı olarak gönderdi."¹⁷⁰

Kurtarıcı fikri genel olarak her toplumda farklı versiyonları ile bilinen ve beklenen bir şahıs veya fikir olarak her toplumda izlerini bulabileceğimiz bir fikir yapısıdır. Hz.İsa'nın bir diğer ismi ise Mesih'tir.¹⁷¹ Mesih İbranice de yağlanmış meshedilmiş ve kutsanmış anlamlarına gelmektedir. Krallar ve önemli görevlere gelen kişiler de bu göreve geldiklerinde yağlanarak kutsanmışlardır. Yahudi geleneğinde ise, Hz.Davut'un soyundan ahir zamanda geleceği beklenen kurtarıcının yani mehdinin yağlanmış ve takdis edilmiş olacağı kanaatiyle o, Mesih olarak adlandırılmıştır. Hıristiyan geleneğinde de Mesih terimi özelde Hz.İsa için kullanılır.¹⁷² Bu ve buna benzer ayetlerden de anlaşıldığı gibi Hz.İsa yeryüzünde ilk olarak tebliğe başlamasından itibaren insanlara özellikle mensubu bulunduğu Yahudi kavmine bir kurtarıcı olarak gönderilmişti. Bu vasfı insanlara bir takım tebliğlerde bulunmuş ve onları kendi dinine davet etmiştir. Hz.İsa İsrail oğullarına bir peygamber olarak geldiği zaman Yahudiler kendileri için Tanrıdan gelecek bir kurtarıcıyı bekliyorlardı. Ancak Hz.İsa'nın tebliğ ettiği din onları istediği (beklediği) liderden beklenilecek davranışlar değildi. Yahudiler kendileri için siyasi anlamda kendilerini Roma esaretinden kurtaracak bir lider istiyorlardı. Hz.İsa'nın faaliyetleri dikkatlice incelendiğinde Yahudiliğe tamamen zıt fikirleri dile getirdiği görülebilir. Hz.İsa "İnsanın içine sızan hiçbir şey onu kirletmez ancak; insandan çıkan her şey onu kirletir." Bu sözler kurtarıcı ve affedilme sürecinde yasanın hiçbir surette etkili olmadığını göstermek için söylenmişti. Hz.İsa burada insanların hiçbir şekilde aracı olmaksızın tanrı ile bağlantı kurulabileceğini savunuyor, Yahudi inancında çok önemli bir yeri olan yasa yerine inancı ön plana koyuyordu. Bu söylemleri neticesinde Hz.İsa bir

¹⁶⁷ Matta, 1:21

¹⁶⁸ Luka, 19:10

¹⁶⁹ Timeteyus, 1:15

¹⁷⁰ Yuhanna, 4:14

¹⁷¹ Mahmut Aydın, "Yahudi Bir Peygamberden Gentile Tanrıya: İsa'nın Tanrısallaşma Süreci", *İslamiyat*, c:3, s:4, Ekim-Aralık, Ankara, 2000, s.62

¹⁷² Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s.258

kurtarıcı olarak İsrail oğulları arasında kendini ifade edememiştir çarmıha gerilerek cezalandırılmıştır.¹⁷³

Kurtuluş anlayışı, Hıristiyanlıkta iki tür mümkün görülmektedir. Birincisi dünya hayatına ait kurtuluş ikincisi ise; ahirete ait olan kurtuluştur. Dünyaya ait kurtuluş, insanın asli günahından bu dünya da kurtulması anlayışıdır. Tanrı, insanlara olan sevgisinden dolayı biricik oğlunu çarmıhta feda ederek insanlığı suçtan ve günahattan kurtarmak istemiştir.¹⁷⁴

Kurtuluş olgusu incelenirken kurban fenomeninin de incelenmesinde yarar vardır. Çünkü Hıristiyanlığa göre Hz.İsa çarmıha gerilmekle Tanrı olan “Baba” oğlunu, insanlığa olan sevgi ve inayetinden dolayı insanlar asli günahattan kurtulsunlar diye feda etmiştir. Hıristiyanlığa göre bu da tamamıyla kurban anlayışının ortaya çıkmasından ötürü insanlığın edindiği yarar ve insanlara olan faydasıdır.¹⁷⁵ Hıristiyanlığa göre Hz.İsa çarmıha gerilerek insanlığı asli suç boyunduruğundan kurtarmak için kendini bedel olarak sunmuştur. Onun kendini insanlık için kurban etmesi Hıristiyanlıkta kanlı kurbanın son bulması olarak görülmüştür. Zira Hz.İsa’dan daha kıymetli bir kurbanın varlığı muhal görülmüştür.¹⁷⁶

Hıristiyanlar, dünya ahirete dair olmak üzere iki ana kategoriye ayırdıkları kurtuluşun, üç yoldan gerçekleştirileceğine inanmaktadırlar. Bunlardan ilki aslî günahattan kurtuluş, ikincisi sevgi -ki bu tanrı ve insan sevgisi olmak üzere iki boyutludur-, üçüncüsü ise bireysel olarak işlenen günahlardan tövbe.

a.Asli günahattan kurtuluş:

Hz.İsa’nın çarmıha gerilmesi hadisesi ile ortaya çıkmıştır. Hıristiyanlıkta Hz.İsa, “insan şeklinde bir ilah”tır. Allah Hz.İsa’da bedenleşmiştir. Baba Allah, inananlara, sevgi e merhametini göstermek için onlara İsa Mesih suretinde yaklaşmış ve aralarında yaşamıştır. Böylece Allah’ın inayeti, insanlara İsa Mesih vasıtasıyla erişmiştir. Çünkü, o baba ile aynı cevherden ve baba gibi mükemmel olarak kabul edilmektedir.¹⁷⁷

Hz.İsa’nın çarmıha gerilme hadisesi ise, açıkladığımız asli günahattan kurtulabilmenin bir gereğidir. Allah insanoğlunun işlediği günaha karşılık biricik oğlunu feda ederek insanlığın keffaret ödemesini sağlamıştır.¹⁷⁸ Böyle Hz.Adem’in işlediği günahattan dolayı nasıl herkes doğuştan günahkar oluyorsa, Hz.İsa’nın çarmıha gerilmesiyle de bütün insanlar bu

¹⁷³ Paul Johnson, *Yahudi Tarihi*, çev:Filiz Orman, Pozitif Yayınları, İstanbul,2000, s.127; Aytunç Altundal *Üç İsa*, çev: Sibel Özbudun, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul,1993 ,s.43

¹⁷⁴ J.I.Paker, *Tanrı’yı Tanımak*, çev: Levent Kiran, Müjde Yayıncılık, İstanbul,1997, s.111

¹⁷⁵ Michel, *a.g.e*, s.84

¹⁷⁶ Özkan, *Dinlerde Kurban Kültü*, s.118

¹⁷⁷ Tümer-Küçük, *a.g.e*, s.284

¹⁷⁸ Turgay Üçal, *Tanrı Çizgisi*, Yeni Yaşam Yayınları, II.Baskı, İstanbul, 1996, s.40

günahtan kurtulmuş olmaktadır.¹⁷⁹ Fiili günah ise fertlerin bizzat kendilerinin işlediği ve sakramentler vasıtasıyla sorumluluğundan kurtulduğu günahlardır. Bunlar ölümcül günah (ölümü gerektiren günah) ve bağışlanabilir (ölümü gerektirmeyen günah) günah olarak ikiye ayrılır. Ölümcül günah kişiyi tanrı dostluğundan uzaklaştırdığı halde ölümcül olmayan günah uzaklaştırmaz.¹⁸⁰

Hız.İsa'da Tanrı ve insan tabiatının bir arada kabul edilmesi ile Hız.İsa'nın çarmıhta öldürülmesi hadisesi bir arada işlenirken keffaret olarak Tanrının, Hız.İsa'yı insanlığa olan sevgi ve inayetinden dolayı feda ettiği Hıristiyan dünyasınca kabul edilmiştir.¹⁸¹ İslamiyet ise Hız.İsa'nın çarmıha gerildiğini kabul etmemektedir. Kur'an-ı Kerimde bu olay şu şekilde geçmektedir: "Bu bir de inkarlarından, Meryem'e büyük iftiralardan ve: "Biz Allah'ın Elçisi Meryem Oğlu İsa Mesih'i öldürdük" demelerinden ötürüdür. Oysa onu öldürmediler ve asmadılar; fakat kendileri öyle sandılar. Doğru anlaşmazlığa düştükleri şeyde şüpheye düştüler. Bu hususta zanna uymaktan başka kesin bir bilgileri yoktur. Onu öldürdüklerini kesinkes bilemediler. Bilakis Allah onu kendisine yükseltti. Allah güçlüdür, bilgedir."¹⁸²

Kurban terim anlamı olarak tapınılan yüce varlık yada varlıklara veya herhangi bir güce şükran duygularını ifade etme, bir şeyler dileme yada günahlara keffaret olması gibi nedenlerle sunulan hediyedir.¹⁸³ Hıristiyanlığa göre Hız.İsa insanlığın asli günahı için kendisini keffaret kurbanı olarak sunmuştur. İncillerde Hız.İsa için kuzu, Tanrı kuzusu, kurbanlık kuzu olarak çeşitli sıfatlar kullanılmaktadır. Onun çarmıhtaki ıstıraplı ölümü, insanlığa olan sevgisinin de bir göstergesi olarak algılanmıştır. Bir noktada bütün insanların kutsal olduğu anlayışı gündeme gelmektedir.¹⁸⁴ Tanrı oğlu olarak kabul edilen Hız.İsa'nın yeryüzüne gelmesi sadece adaleti tesis etme maksadıyla değil bilakis insanlığın kurtuluşuyla alakalı bir durumdur.¹⁸⁵ Aslı suç anlayışı, Hıristiyan teolojisinin en önemli konularından biridir. Oldukçada teferruatlıdır. Biz konumuzun sınırlarını aşmamak düşüncesiyle fazla teferruata girme gereği duymuyoruz. Ancak, çarmıh olayının, aslı suçu nasıl ortadan kaldırdığı konusunda da Hıristiyanlıkta çok berrak ir neticeye ulaşılamadığını da belirtmek istiyoruz. Çünkü eğer çarmıhta insanlar aslı suçlardan kurtulmuşlarsa, çocukların neden vaftiz edildiğinin ikna edici bir şekilde izah edilmesi gerekmektedir. Oysa Hıristiyanlar, vaftiz olmadan ölen insanların aslı suçtan kurtulamadan ahirete gideceklerine ve böylece de ebedi

¹⁷⁹ John Stott, *Hıristiyanlığın Temelleri*, Yeni Yaşam Yayınları, III.Baskı, İstanbul,1998, s.133

¹⁸⁰ Polat, *a.g.e.*, 25

¹⁸¹ Lesslie Newbigin, *Tek Kitap Tek Öykü*, çev: Turgay Üçal, Gerçeğe Doğru Kitapları, İstanbul, 2001, s.62

¹⁸² Nisa, 4:156-158

¹⁸³ Gündüz, *Din Ve İnanç Sözlüğü*, s.226

¹⁸⁴ Nancy Martin-Joseph, Runzo, *Dünya Dinlerinde Hayatın Anlamı*, çev: Gamze Varım, Say Yayınları, İstanbul,2002, s.97

¹⁸⁵ Özkan, *Dinlerde Kurban Kültü*, s.116

hayatlarına günahkar olarak geçeceklerine inanmaktadır. Günahtan kurtulamadıkları için de haliyle cennete gidememektedirler. Bizce bu büyük bir tenakuzdur.

b. Sevgi ve inayet:

Hıristiyanlık genel anlamda sevgi temeli üzerine kurulmuş olan bir din olarak tanımlanır. Bu sevgi, tanrının kullarını sevmesi ve insanların Tanrılarını sevmesi şeklinde olmak üzere iki yönlüdür. Bu anlayışa göre sevginin kaynağı bizzat tanrının kendisidir. O, mahlukatına karşı sonsuz sevgi göstermektedir. Oğul ve Kutsal Ruh'ta tezahür eden özellikler ve güçler, Babanın ilâhlığının ve sevgisinin bir yansımalarıdır. Allah'ın bu sevgisinin en büyük delili, biricik oğlunu insanları günahtan kurtarmak için dünyaya gönderilmesidir.¹⁸⁶ Yani Ahitte bu konuda şöyle denilmektedir: “Zira Allah dünyayı öyle sevdi ki, biricik oğlunu verdi; ta ki, iman eden her kişi helak olmasın, ancak ebedî hayatı olsun.”¹⁸⁷ Allah Hz.İsa'yı sevdiğinden dolayı onu yeryüzüne göndermiştir ve onun kendisiyle aynı olduğunu bildirmiştir. “Ben ve Baba biriz.”¹⁸⁸ “Ben Babadayım, Baba da bendedir.”¹⁸⁹ Bu sebeple Tanrı insanlara inayet etmiştir. Yani onları karşılıksız olarak rahmetiyle ödüllendirmiştir. Hz.İsa sevmenin gerekliliği de İncil'de geçmektedir. “Biri bana gelip de babasını, annesini, karısını, çocuklarını, kardeşlerini, hatta kendi canını bile gözden çıkarmazsa, benim öğrencim olamaz.”¹⁹⁰

Hıristiyanlık açısından sevgi, Tanrının iyiliğini günahkarlara gösterme işlevidir. Tanrı bu amaçla onlara kurtarıcı olarak oğlunu vermiştir. Şimdi de kendisini tanımları için onları bir antlaşma ilişkine çekmektir. Allah'ın insanlığa karşı olan bu sevgisinin sonucu olarak şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

1- Tanrının sevgisi O'nun iyiliğinin açıklanmasıdır. Tanrının iyiliği, onun bütün yaratıklara karşı cömert ve şefkatli yaklaşmaya yönelten bir etkiliktir. Sevgi ahlaksal bir varlığın başka bir varlığı arzulamasına, ondan zevk almasına kendisini ona sunmasına diğerinin sevgisini almasına yönlendiren bir yapıdır. Tanrının sevgisi de işte bu şekildedir.

2- Tanrının sevgisi O'nun günahkarlara karşı olan iyiliğidir. Bu açıdan lütuf ve merhametle doludur. Tanrının şefkati onu hak etmeye uzanır.

3- Tanrının sevgisi O'nun bireysel olarak günah işlemiş olan kimselere gösterdiği bir iyiliktir.

¹⁸⁶ Özkan, *Fundamentalist Hıristiyanlık*, s.167

¹⁸⁷ Yuhanna, 3:16

¹⁸⁸ Luka, 14:26

¹⁸⁹ Yuhanna, 14:10,11

¹⁹⁰ Yuhanna, 10:30

4- Tanrının günahkarlara karşı olan sevgisi, kendisini onların mutluluğuyla özdeşleştirilmesini içerir.

5- Tanrının günahkarlara karşı olan sevgisi oğlunu kurtarıcı olarak onlara sunmasıyla şekillenir.

6- Tanrının günahkarlara karşı olan sevgisi, kendisini tanımaları için onlar çekip antlaşma ilişkisi kurduğu zaman hedefine ulaşır.¹⁹¹

Burada insanın Allah'ı ve onun oğlunu sevmesinin zaruri olduğunu da belirtmeliyiz. Bu sevginin ikinci ayağıdır ve belki de kurtuluş en önemli adımlardan birisi de budur. Zira İnciller'de kurtuluş için yalnızca Hz.İsa'ya imanın yeterli olmayacağı, onu sevmenin de mecburi olduğuna dair ifadeler sıkça geçmektedir. Bunun da en canlı örneğini yukarıda verdiğimiz üzere Yuhanna İncili'nin onuncu babının otuzuncu cümlesi oluşturmaktadır.

c.Fiili günahlardan ya da fertlerin kendilerinin işlemiş oldukları günahlardan kurtuluş:

Kişinin kendisinin işlemiş olduğu günah asli gūnahtan farklı olarak gündelik hayatı içerisinde tanrının istemediği şeyleri yaparak işlemiş olduğu günahlardır. Bu günahlardan kişi sakramentler vasıtasıyla ya da bir nevi tövbe ederek kurtulabilir. Bunlar, kişi doğduğu zaman asli gūnahtan kurtulması için yapılan vaftiz; kişinin tanrı ile beraberliğini sağlamak için ekmek şarap ayini; kişi hasta olduğu zaman ölüm ihtimaline karşı veya şifa istemek için yapılan son yağlama; yapılan günahların affı için yetkili kabul edilen kişi olan papaza karşı günahların itirafı ve günahlardan kurtulma olan günah itirafıdır.¹⁹²

Kurtuluş kavramına son dönem Hıristiyan teologlarının bakış açısını ilave etmek konunun bütünlüğü açısından faydalı olacağı kanaatindeyiz. Hz.İsa'nın eylemleri kurtuluş teologları tarafından kendisinin tamamıyla Tanrının krallığına adayan bir kimsenin eylemleri olarak görülmektedir. Böyle olunca da onlar tüm Hıristiyanları veya daha doğru bir tabirle Hz.İsa'ya inananları sadece imanla yetinmeyip tıpkı Hz.İsa gibi toplumda ezilen, baskı, zulüm ve adaletsizlik altında inleyen insanları bu durumlardan kurtarmak için eylem yapmağa çağırmaktadır. Çünkü onlara göre asıl önemli olan Hz.İsa'ya ve onun nezdinde de Tanrıya doğru iman değil, imanın pratiğe dökülmesini ifade eden doğru ameldir. Zira, Hz.İsa günlük eylemlerinde toplumda marjinalleşmiş insanlara ilgi ve alaka göstererek onların statü ve konumlarını yükseltmeye çalışırken diğer taraftan kendine inananları da aynı şekilde davranmaya davet etmiştir. Hz.İsa'ya göre tüm insanlar Tanrı modelinde yaratılmaları sebebiyle onun evlatları olduğu için onlara, bu statülerine uygun bir şekilde muamele

¹⁹¹ Parker, *a.g.e.*, s.117

¹⁹² Güç, *a.g.e.*, s.199

edilmesini istemiştir. Bu noktadan hareket eden kurtuluş teologları, kurtuluşun yolunun baskı ve zulüm altında ezilenlerin bu durumlarından kurtarılarak dünyada adaleti temin etmekten geçtiğini ileri sürmektedirler. Çünkü onlara göre kurtuluş ölümden sonra insanları bekleyen manevi bir şey değildir. Aksine o, aynı zamanda insanoğlunun bu dünyadaki yaşamında iştirak ederek bilfiil yaşaması gereken süreçtir. Zira bu teolojiinin savunucularına göre tanrının idaresi ancak ve ancak Hz.İsa tarafından başlatılan ve O'nun inayeti ile devam ettirilen şahsi ve sosyal değişim sayesinde ortaya çıkacaktır.¹⁹³

John Hick'e göre ise kurtuluş, sadece bir tek yol değil, bilakis onun için pek çok alternatif yol vardır. Bundan dolayı kurtuluş sadece bir dinsel geleneğe bağlı değildir. Hick bu görüşünü şu sözüyle pekiştirir: “Büyük dinsel gelenekler, her birinin içinde veya her birinin vasıtasıyla kadın ve erkeklerin kurtuluşu buldukları alternatif kurtuluş yolları veya alanları olarak kabul edilmelidirler.” Dünyanın büyük dinsel geleneklerinin saygı değer dini doktrinleri çerçevesinde farklı yollarla meydana gelen İlahi Varlığa yönelik pek çok kurtarıcı beşeri yanıt söz konusudur. Bu yanıtların her biri dini hakikate aracılık etmede eşit derecedir. Bundan dolayı da bunların her biri kurtuluş için geçerli bir bağlamdır. Bu sonuç bizi tabii olarak kişinin kendi dinsel geleneğinin ne dinsel yaşamın tek şekli ne de kurtuluş için tek vasıta olduğu gerçeğini tasdik etmeye sevk eder.¹⁹⁴

P.F.Knitter'in kurtuluş ile ilgili görüşleri şu şekildedir. Hıristiyanlığın hususiyeti olan İsa-Mesih, Hıristiyanlara Tanrının sevgisinin ve mevcudiyetinin evrenselliğini öğretir. Ancak bu hiçbir şekilde Tanrının sevgi ve mevcudiyetinin İsa ile sınırlı olduğu anlamına gelmemelidir. Çünkü tıpkı İsa gibi diğer dinsel geleneklerin hususiyetleri yani dinsel figürleri de aynı şeyi öğretirler.¹⁹⁵

İncillere göre Hz.İsa kendi görevinin; günah işleyen insanları günahlarından kurtarmak suretiyle onların ebedi kurtuluşunu sağlamak ve dünyada imanı hakim kılmak olduğunu söylemiştir. O, insanlardan sürekli olarak tövbe etmelerini, birbirlerini bağışlamalarını, istemiştir. Hz.İsa insanların tövbe etmekle ve birbirlerini bağışlamakla, Tanrının da kendilerini bağışlayacağını ve sonunda da kurtuluşa ereceklerini ifade etmiştir.Hz.İsa'ya göre kurtuluş için bunlarda yeterli değil bunların yanı sıra insanın karşılık beklemeden başkalarına iyilik etmesi ve sevmesi gerekmektedir.¹⁹⁶

¹⁹³ Mahmut Aydın, *İsa Tanrı mı İnsan mı?*, İz Yayıncılık, İstanbul, 2002, s.82

¹⁹⁴ Aydın, *İsa Tanrı mı İnsan mı?*, s.160

¹⁹⁵ Aydın, *İsa Tanrı mı İnsan mı?*, s.244

¹⁹⁶ Zekiye Dönmez, “İnciller ve Kur'an Işığında Hz.İsa”, *Dinler Tarihi Araştırmaları III.*, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara, 2002, s.158

II.BÖLÜM

İSLAMİYET’TE ŞİFA ANLAYIŞI

İslam, kelime anlamı olarak, teslim olmak, itaat etmek, boyun eğmek demektir. İslam dinin tanımı şu şekilde yapılabilir. Adını kendi kutsal kitabından (Kur’an-ı Kerimden) alan ilk şekli günümüze değin herhangi bir şekilde değişme olmaksızın, evrensel nitelik gösteren bir dindir.¹⁹⁷ İslamiyet kendisine inanan insanları mümin ve müslüman olarak nitelemektedir. Onlara Kur’ân-ı Kerimde çeşitli hitaplarda bulunmuştur. Bunların konuları çok çeşitlilik göstermektedir. Ancak konulardan birisi ise altı ayette geçen şifa kelimesinin içeriği ile ilgilidir. Kur’ân kendisinin müminlere şifa kaynağı olduğunu ifade etmiştir. Bunun dışında Hz.Peygamber’in uygulamaları olan sünnette de sağlığa dair uygulamalar mevcuttur.¹⁹⁸ Kur’an’ın ve Hz.Peygamber’in sünnetinde sağlığa verilen önem bu konuda daha sonra gelen müslümanları etkilemiştir. Sağlık hizmetleri ve eğitimi ile ilgili İslam medeniyetlerinde dönemlerinin teknik imkanlarına göre dikkate değer çalışmalar yapılmıştır.

2.1.İSLAMDA MADDİ ŞİFA:

Şifanın maddî gerekirse şöyle tanımlayabiliriz; fizyolojik (bedeni) hastalıkların tedavi yöntemlerinin bütününe maddî şifa denir. İnsanların manevî(ruhi-psikolojik) problemlerine göre maddî (fiziki) rahatsızlıkları daha fazladır. Burada bizim konumuz Kur’an-ı Kerim ve sünnette fiziki rahatsızlıkların tedavisine yönelik nasıl bir tavır alındığıdır. Bu yüzden adı geçen rahatsızlıkların detaylı anlatımına girmeyeceğiz.

İnsanların hayatlarının hemen her safhasına yön veren Kur’ân’ın ve İslamiyet’in ikinci ana kaynağı olan sünnetin bu konuda herhangi bir çözümü detaylandırarak önümüze getirmesi elbette ki olanaksızdır. Bu yüzden her iki kaynakta da günümüzde anladığımız manada tıbbi araştırmaların olduğunu ve ona uygun çözüm önerilerinin varlığını düşünmemiz yanlış olacaktır. Çünkü Kur’ân bir tıp kitabı değildir¹⁹⁹, hadis ve sünnet Hz.Peygamberin kendi dönemi için uygulamış olduğu tıbbî yöntemleri ihtiva etmektedir.

Allah (cc), insanları en yetkin şekilde yaratmıştır. Ve onların ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri şekilde maddî ve manevî bütün unsurları yer yüzünde oluşturmuştur.

¹⁹⁷ Tümer-Küçük, a.g.e, 333

¹⁹⁸ Lawrence E. Sullivan, *The Encyclopedia Of Religion*, “Healing” md., Ed: Mircea Eliade, Macmillan Publishing Company, NewYork Colliers Macmillan Publishers, London, 1986, c.9, s.226

¹⁹⁹ Karl Opitz, *Kur’an’da Tababet*, çev: Feridun Nafiz Uzluk, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, Sayı: 240, Ankara, 1971, s.21

Kainatta Allah'ın halifesi olarak insanlar yaratılmıştır. Bu konu ayette şu şekilde geçmektedir: “Hatırla ki Rabbin meleklere: Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım, dedi. Onlar: Bizler, hamdin ile seni tesbih ve takdis edip dururken, yeryüzünde fesat çıkaracak kan dökcek insanı mı halife kılıyorsun? dediler. Allah'ta onlara: Sizin bilemeyeceğinizi herhalde ben bilirim, dedi.”²⁰⁰ Burada anlaşılacağı üzere Allah Teala insanı yeryüzünde kendisine halife olabilecek nitelikte yaratmıştır. Halife olmak kavram olarak tartışılan bir konudur. Konumuz hilafet kavramını içermemektedir. Bizim çalışmamızda bu ayete yer vermemizin nedeni İslam'ın insana bakış açısını vermektir. Bu yüzden hilafet kavramı ile ilgili tartışmalara girmeyeceğiz. Ancak kesin olan bir gerçek vardır ki insanın diğer varlıklardan olan ayrıcalığı kendi aklının olması ve bunun sonucunda kendi varlığını kendi kendisine hür iradesi ile tespit edebilmesidir.²⁰¹ Buna göre insan yeryüzünde akli olan tek varlık olduğuna göre ve bu ayrıcalığının da farkında olan varlık olmasıyla yeryüzünde yaratılmışların tamamı içerisinde ki sorumluluğu en fazla olanı demektir. Böyle bir ayrıcalığa sahip olan bir varlığın sağlıklı ilgili (fiziki veya psikolojik) çözümler ilgili araştırma görevini yerine getirmesi zorunludur.

Kur'ân-ı Kerimde insanoğluna gerekli olan bilgiler ana içerik olarak bulunmaktadır. İtikatla ilgili ayetler, kevni ve kozmik ayetler, hukukla ilgili ayetler ve benzeri. Ancak Kur'ân da adı geçen hastalıkların çoğunluğu ayrıntılı olarak açıklanmamıştır. Sağlıkla ilgili araştırmalara teşvik edilmiştir. Bazı ayetlerde ise şifa kelimesine vurgu yapılmıştır. Bu durum kutsal kaynak olarak Kur'ân'ın kutsal bir kaynak olarak yetersiz olmasından değil insanlara her konuda yön gösteren bir kaynak olmasından kaynaklanmaktadır. Unutulmamalıdır ki Kur'ân ne bir anayasa kitabı, ne bir uzay ile alakalı bir kitap, ne de felsefe kitabıdır. Yani Kutsal Kitab-ı, bir ansiklopedi gibi düşünmek, aranan her maddenin mutlaka bulunmasını beklemek doğru değildir.

Kur'ân-ı Kerimin konuları ayrıntıya inmeksizin genel mantığı verecek şekilde anlatma yönteminden dolayı sağlık konusu da işlenirken sadece genel bilgiler verilmiştir. Kur'ân'ın sağlık konusundaki prensibi, diğer bilim dalı olan pozitif bilimlere yaklaşım tarzıyla aynıdır. Ayrıca Kur'an, gözlem ve deneye dayalı sahalarda insanları araştırma yapmaya ve çalışmaya teşvik etmektedir. Bu teşvikin de asıl amacı insanların Allah'ın varlığını ve birliğini anlamalarını sağlamaktır. Allah (cc) zaten genel prensip olarak insanları sürekli olarak

²⁰⁰ Bakara, 2:30

²⁰¹ Fazlurrahman, *Ana Konularıyla Kur'an*, çev: Alparlan Açıkgenç, Ankara Okulu Yayınları, III.Baskı, Ankara, 1996, s.159

düşünmeye, akletmeğe ve tefekkür etmeye davet etmektedir. Bunu başarabilen insanlara bu durum hem madden hem de manen fayda sağlayacaktır.²⁰²

Kuran'ın insanlara ait çözüm getirdiği problemlerin başında sağlık ve tıp gelmektedir. Gebelik ve kısırılık,²⁰³ hayız halinde iken kadına cinsel ilişki için yaklaşılması,²⁰⁴ çocukların emzirilmesinden,²⁰⁵ süt kardeş ile süt annenin ve süt kardeşlerin evlenmemeleri gerektiği,²⁰⁶ anatomi,²⁰⁷ fizyoloji,²⁰⁸ balın insanlara sıhhat açısından faydaları,²⁰⁹ ölmüş olan insanların cesetlerinin bulaşıcı hastalıklara yol açmasını önlemek için gömülmesini Kuran'da emredilmesi,²¹⁰ gibi örneğini arttırabileceğimiz bir çok husus sayılabilir.

Kuran'da Allah (cc)'ın insanın yaratılış özelliğinin bir gereği olan tedaviyi tavsiye etmemesi buna dair şeyleri içermemesi elbette ki düşünülemez. Çünkü dünyada yaratılmış olanlardan insanların yararlanmaları istenilmiştir. Örneğin suyun ve balın insanlara Kuranda anlatılması dikkatleri belli bir noktaya çekmek içindir. Buradaki birinci amaç insanların bunlardan ibret alıp Rablerine yakınlaşmalarını sağlamak yani manevi şifaya bir şekilde yol gösterilmesi olduğu söylenebilir. İkinci amaç ise maddi anlamda insanlara deva olabilecek ham maddeleri göstermektir.

İnsanoğlu maddi ve manevi olmak üzere iki yönlü olarak yaratılmış bir varlıktır. Hz.Muhammed insanların fiziki hastalıklarının tedavileri sırasında Rablerinden yardım istemelerini şu hadisiyle belirtmiştir: “Kim Allah'tan şifa talep etmezse Allah ona şifa vermez.”²¹¹ Bir başka hadiste de “Allah'tan şifa talep etmeyene Allah şifa vermesin.”²¹² Ayrıca İslam düşüncesine göre devası olmayan hiçbir hastalık mevcut değildir. “Ey Allah'ın kulları tedavi olun. Çünkü Allah hiçbir dert yaratmadı ki, onun da şifasını yaratmamış olsun.”²¹³ Hadislerle doğru orantılı olarak Kur'ân-ı Kerimde bir ayette “Allah şahsı ancak gücünün yeteceği ölçüde mükellef kılar.”²¹⁴ Hastalık da dünyadaki sınavlarından birisi olduğuna göre mutlaka insanın altından kalkabileceği ağırlığında ve ölçüsünde hastalık verilecektir. Yalnız burada insanın hastalıklardan dolayı karşılık bulması sadece maddi yönden ele alınmamalıdır. Çünkü Allah (cc)'ın kullarının yapmış olduklarının karşılığı olarak

²⁰² Bakara, 2:29, Rum, 24:28

²⁰³ Hud, 11:72

²⁰⁴ Bakara, 2:222

²⁰⁵ Nisa, 28:12

²⁰⁶ Nisa, 4:23

²⁰⁷ Fatır, 35:1

²⁰⁸ Nahl, 16:66

²⁰⁹ Nahl, 16: 68-69

²¹⁰ Abese, 80:21

²¹¹ İbrahim Canan, *Hadis Ansiklopedisi, Kütüb-i Sitte, Feza Gazetecilik, C.XI, s.333*

²¹² Ebu Davut, *Tip*, 19

²¹³ İbn-i Kayyim El-Cevziyye, *a.g.e*, IV, 1622

²¹⁴ Bakara, 2:286

vermiş olduğu ödülleri ve cezaları sadece dünyada değil ahirette de verilecektir. Kanaatimizce konunun bu şekilde anlaşılması daha doğru olacaktır. Çünkü İslam dini seküler bir mantalite ile hareket eden insanların yaptığı eylemlerin karşılığını dünyada doğru ve yanlış diye nitelendirerek karşılığını verme suretiyle hareket eden bir sistem değildir.

Hız Peygamber (as)'de uygulamalarını yukarıda açıkladığımız mantığa göre yerine getirmiştir. Bir rivayette Ebu Said şöyle anlatmıştır: “Biz Resulullah'ın çıkardığı (askeri) bir seferdeydik. Bir yerde konakladık. Yanımıza bir cariye gelip: “Obamızın efendisi Selim'i bir zehirli yılan soktu. Onunla ilgilenen erkeklerimiz şu anda yoklar, sizde rukye yapan birisi var mı?” dedi. Bunun üzerine içimizden birisi kalkıp onunla gitti ve adama okuyuverdi. Adam iyileşti. Kendisine otuz koyun verdiler. Bize sütünden içirdi. “Yahu sen rukye yapmayı bilir miydin?” dedik. “Hayır ben sadece fatihayı okuyarak rukye yaptım” dedi. Bunun üzerine biz kendisine “Resulullah'a sormadan (onların bu verdiklerine) dokunma!” dedik. Medine'ye gelince durumu ona (Resulullah'a) söyledik. Aleyhissalat'ı Vessalam; “Fatihanın rukye olduğunu (tedavi maksadıyla okunacağını) sana kim söyledi. Verdikleri koyunları paylaşın, bir hisse de bana ayırın” buyurdular. Burada Hız Peygamberin rukye yapılmasına değil de, rukyenin fatiha okunarak yapılmasına itiraz ettiği düşünülebilir. Allah (cc)'da kullarını, şifa verilmesinin sebeplerinden olan dua etmeye insanları teşvik etmektedir. “Bana dua edin duanıza icabet edeyim”²¹⁵, “De ki: Duanız olmazsa Rabbim size ne yapsın?”²¹⁶ Bundan dolayı Hız Peygamber'in uygulamalarını kendi çağı ve şartlarında değerlendirmek gerekir. Günümüzde insanların bir zehirli hayvan saldırısına maruz kalmaları durumunda ilk yapmaları gereken şey hastaneye gelmek olmalıdır. Hastanın, doktorun yapacağı her şey bittikten ve çaresiz kaldıktan sonra elbette dua edilir. Buna kimsenin diyecek bir şeyi olmaz. Tıp tedavisi alınırken de insanların şifa bulması ve hızlı bir iyileşme için Allah'a dua etmelerinde bir sakınca görmüyoruz. Çünkü hastalıkların tedavisinde ki en önemli ve belki de birinci ilaç, moral gücüdür. Pekala insanlar Allah'a dua etmek suretiyle bu gücü elde edebilirler.

Hız Peygamber'in uyguladığı tedavi şekillerine yukarıda verdiğimiz örneğin dışında diğer bir örnek ise şudur. Uhut savaşında Resulullah'ın tedavisi Sehl bin Sad'ın nakline göre şöyle gerçekleşti. “Yüzü yaralandı ve azı dişi kırıldı, başında ki tolga (miğfer) parçalandı. Resulullah'ın kızı Fatıma kanı yıkıyor, Ali de kalkarıyla ona su döküyordu. Fatıma kanın iyice çoğaldığını görünce, hasır parçası aldı ve onu yaktı. Kül haline gelince onu yaraya

²¹⁵ Müminun, 40:60

²¹⁶ Furkan, 25:77

yapıştırdı da kan durdu.”²¹⁷ Burada görülen, Hz.Peygamber’in tedavi için duanın yanı sıra kendi dönemine ait olan tedavi yöntemlerini de kullanılmış olduğudur. Yani bir nevi pozitif ilimlere ait olan tıbbın yöntemleri kullanmıştır. Böylelikle kendi ümmetine bu konuda yol göstermiş olmaktadır.

Hz.Peygamber (as) önceden bahsetmiş olduğumuz tedaviye dair yöntemlerin yanı sıra sağlık hizmetlerine de büyük önem vermiştir. Savaşta, hemşire kadınları yaralıların tedavisinde kullanmış ve doktorluğa ehliyeti olmayan kimselerin tedavi yapmalarını engellemek için hukuki önlemler almıştır. “Kim daha önce doktorluk yaptığını bilmeden doktorluk yapmağa kalkarsa ve (bunun sonucunda) hastaya zarar verirse bunu tazmin eder”²¹⁸ buyurmuştur. Günümüzde de aynı probleme karşı modern hukukun yanlış tedavi ve buna benzer sağlıkla ilgili ihmaller için almış olduğu önlemler göz önüne alınırsa Hz.Peygamber(as)’in bin dört yüz yıl önce sağlığın korunması için aynı önlemi alarak toplumda sahte doktorların türemesi sonucu insanların büyük bir karmaşaya girmesini önlemiş ve de bununla bağıntılı olarak sağlık hizmetlerinin en üst seviyede ve sağlıklı bir şekilde yürütmesini sağlamıştır.

Hz.peygamber(as)’in uygulamalarını genel olarak bakıldığı zaman, hasta insanlar için bir takım tedaviler önermiştir. Onun hacamat yapmayı (bazı damarlardan kan aldırma) ve bal kullanmayı tavsiye ettiği hususunda bazı hadisler ittifak halindedir. Hz.Peygamber(as), bazı mide rahatsızlıkları için kepek, süt ve baldan yapılan bir içeceği hem kendisi kullanmış hem de diğer insanlara tavsiye etmiştir. Hz.peygamber bu uygulamalarından dolayı bu tedavi yöntemlerinin illaki onun buluşları olduğuna inanmak için bir sebep yoktur. Örneğin hacamat yapılması Arabistan’da oldukça yaygındı. Bu tedavi yöntemlerinin kesinlikle Hz.Peygamber’in nübüvvet misyonu ile bir alakası yoktur.²¹⁹

Sağlığa verilen önem üzerine İslam dünyasında medrese ile yakından ilişkisi bulunan müesseselerden birisi de şüphesiz ki hastanelerdir. Tıp eğitimi ve hastanelerin İslam dünyasındaki yerinin büyüklüğü tartışılmazdır.²²⁰ Bu anlamda kurumsallaşma ilk evrelerden itibaren başlamıştır. Endülüs Emevileri döneminde tıbbi araştırmalar ve sağlık hizmetleri kendi zamanının en ileri düzeyine ulaşmıştır. Batıda o dönemde tedavisi Avrupalıların kendileri tarafından bulunamayan cüzzam veya kara veba diye tarif edilen hastalığın

²¹⁷ el-Cevziyye, a.g.e, s.1663

²¹⁸ el-Cevziyye, a.g.e, s.1754

²¹⁹ Fazlurrahman, *İslam Geleneğinde Sağlık ve Tıp*, çev: A.Bülent Baloğlu-Adil Çiftçi, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 1997, s.53

²²⁰ *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, İlmî Müşavir ve redaktör: Hakkı Dursun Yıldız, Çağ Yayınları, İstanbul, 1993, C.XIV, s.109

tedavisine ait araştırmalar Endülüs Emevileri tarafından yapılmıştır.²²¹ Emevi Halifesi el- Velid'in, cüzzamlılar ve körler için hizmetçilerin ve rehberlerin istihdam edildiği söylenmektedir. Fakat hastaneler tam olarak Abbasi hilafetine kadar kurulmamıştır. Hastanelerin gelişme dönemki insan unsuru ve de teknik malzeme, 555 yılında İran Sasani hükümdarı tarafından kurulan Cunşipur kolejinden gelmiştir. Buranın personeli başlıcası Nesturi Hıristiyanlarından oluşuyordu. Harun Reşit'in Bağdat'ta ilk hastanenin kurulmasını emrettiği ve fikri diğer bir Abbasi Halifesi el-Memun tarafından destekleniyordu. Hastane açıldıktan sonra dokuzuncu asrın sonlarında hızlı bir şekilde yeni hastaneler yapıldı. Hizmete açılan bu hastanelerin bir kısmında ise farklı ihtisas dallarında yirmi dört doktorun görev yaptığı söylenmektedir.²²² Emevilerden sonraki dönemlerde de İslam dünyasında hastaneler vakıflara bağlı bir biçimdeki yapılanmayla varlıklarını devam ettirmişlerdir. Nitekim Gazze'de bulunan M.Kalavun'a ait olan hastane Osmanlılar döneminde de aynı işlevini devam ettirmiştir.²²³

İslamiyet'in Hz.Muhamed (as)'e karşı takınmış olduğu orta yolu tutma anlayışı direkt olarak ümmetine de uygulanmıştır. Aynı prensiple Kur'ân'nın müslümanlara hitap edişini sağlık konusunda da görebilirsiniz. Örneğin Yahudiler hayızlı kadını yedi gün boyunca murdar (pis) kabul etmekte ve onun dokunduğu her şey murdar kapsamına girmektedir. Ancak İslam, kadının hayız halinde iken manen pis olması mantığı ile değil bunu fizyolojik bir olay kabul ederek bedenî ve periyodik olarak tamamen yaratılıştan meydana gelen ve oluşmasında kişinin herhangi bir sorumluluğunun bulunmadığını düşünmesiyle kadının bu halde iken pis olduğu gerekçesiyle dışlanmasına (sosyal hayattan tecrit edilmesine) karşıdır. Hatta kadın bu hastalık döneminde sürekli abdestli gezemeyeceğinden dolayı bazı ibadetlerin mükellefiyetleri sadece hastalık dönemi geçerli olmak üzere kaldırılmıştır.²²⁴ Sonuç olarak ifade etmek gerekirse İslamiyet, hastalıkların tedavisinin araştırılması insanın yaratılış özelliği olarak kişilere zorunlu kılınmış ve kişinin herhangi bir rahatsızlığından dolayı dışlanmasına karşı çıkmış olup tedavi usullerinin tamamen pozitif yöntemlerle bilimsel verilere dayanarak uygulanması teşvik edilmiştir. Ancak bulaşıcı hastalıkları bunun dışında tutmak gerekir. Çünkü, Hz.Peygamber, bulaşıcı bir hastalığa yakalandığından emin olunan insanlarla ilişkilerin kontrollü ve sınırlı tutulmasını tavsiye etmiştir. Günümüzdeki ifadesiyle bir

²²¹ Philip K. Hitti, *Siyasi ve Kültürel İslam Tarihi*, çev: Salih Tuğ, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1995, C.2, s.915

²²² Fazlurrahman, *a.g.e.*, s.97

²²³ Ziya Kazıcı, *İslam Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, Kayhan Yayınevi, İstanbul, 1999, s.310

²²⁴ Ali Osman Ateş, *İslam'a Göre Cahiliyye Arap ve Ehli Beyt Örf Adetleri*, Beyan Yayınları, Ankara, 1996, s.31-32

anlamda karantinayı da caiz gördüğü durumların olduğu söylenebilir. Bulaşıcı bir hastalığı olmayan insanların toplumdan tecrit edilmesine asla müsaade edilmemiştir.

2.2.İSLAMDA MANEVİ ŞİFA:

Bütün dinler belirli bir yaşam tarzını öngören sistemlerdir. Din, insan yaşamına ilişkin belirli sorulara cevap veren bir inanç sistemi ve doğa üstü bir tanrısal güç ya da varlıkla ilgili inançların, bu varlığa yönelik manevi eğilimlerin ve Tanrı'ya yapılan ibadetin oluşturduğu bir bütündür.²²⁵ Dini kabul etmenin birinci aşaması olan inanç ise şu şekilde tanımlanabilir. Tanrı'yı ve O'nun vahiyle bildirdiklerini kabul etme; onlara bağlanma ve böylece tanrı'nın güvenliği altına girmekten doğan emniyet duygusu.²²⁶

Dinin tanımlarına bakarak insanlara belirli bir yaşam tarzı (sistemi) teklif ettiği düşünülebilir. Buradan hareketle İslam dinin en son din olması nedeniyle evrensel mesaj içerdiği sonucuna varılabilir. Bu özelliği ile insanoğluna seslenen Kur'ân'ın yer yüzünün akıl sahibi varlıklarına ilişkin önerdiği bir sistem vardır. İnsanın Allah (cc)'ın yarattığı en mükemmel varlık olduğunu Kur'ân bildirmektedir: “Biz, insanı en güzel bir biçimde yarattık.”²²⁷ Mükemmel olarak yaratılmanın içerisinde insanın maddî (fiziki) ve manevî (ruhi) yönleridir. O zaman Kur'ân'ın insanlara bir hayat rehberi olduğu kabul edildiğine göre insanlığın sorunlarına bir şekilde çözüm önermesi gerekmektedir. Bu çözüm yöntemleri ise Kur'an'da insanlara sunulan prensiplerdir.

İslamiyet'in herhangi bir konuyu çözüme kavuşturmadan insanın iç dünyasında ki inanç probleminin giderilmesini istediği düşünülebilir. Bunun için belirli bir yöntem takip eder. Böyle yöntemin takip edilmesinin nedeni ise sağlıklı çalışan bir aklın ve vicdan sağlığı diyebileceğimiz insanın iç dünyasının huzurlu olmasıdır. Bu da kişinin manevi olarak kendisini temizlemiş olmasına bağlıdır.²²⁸ İnsanın sağlam bir düşünceye ve inanca sahip olması için bu ikisi olmazsa olmaz iki şarttır. Çünkü temel nitelik taşıyan bu iki niteliğin olmaması dini konularda diğerlerinin anlaşılmasını imkansızlaştırır. İşte kişinin sağlığa dair bu şartları yerine getirebilmesi için ilk şart şahsın Allah'ın varlığına ve birliğine inanmasıdır. Tabi ki bu durum Allah'ın kendisine inanmayanlara sağlık ve şifa vermeyeceği anlamına gelmez. Bu şartın öncelikli olmasının nedeni de Allah'ın kendisine ait olan sistemin kendisine

²²⁵ Ahmet Cevzici, *Felsefe Sözlüğü*, Ekin Yayınları, II.Baskı, Ankara-1996, s.194

²²⁶ Süleyman Hayri Bolay, *Felsefi Doktrinler ve Terimler Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, VII.Baskı, Ankara, 1997, s.215

²²⁷ Tin, 95:2

²²⁸ Hüseyin Atay, *Kur'an'a Göre Araştırmalar*, Ankara, 1995, C.IV, s.136

iman eden ve kendi emirleri doğrultusunda yaşayan kullarına yönelik olmasındandır. Kısacası Allah'ın insanlara yardım etmesinin ilk şartı (maddi veya manevi) onların ona hiçbir şeyi itikadi olarak alternatif sunmaması ve kendisinin kayıtsız şartsız insanlar tarafından ilah olarak kabul edilmesi ve ona bağlı kalmalarıdır.

Bu safhadan sonra kişiler bir takım isteklerini dua yoluyla Allah Tealaya iletmeleri gerektiğini anlıyoruz. Bir ayette konu şu şekilde açıklanmıştır: “(Ey Muhammet) kullarım sana beni soruyorlar. Ben yakıным. Yakaranın çağrısına cevap veririm. Onlar da Benim çağrıma uysunlar, Bana inansınlar böylece doğru yolu bulurlar.”²²⁹ Allah(cc) bu ve bunun gibi bir çok ayetten örnekler verebileceğimiz gibi insanların iç dünyalarına seslenmiş ve kendisinden yardım istedikleri takdirde yapmaları gerekenleri söylemiştir. Allah (cc) diğer bazı ayetlerde kullarının kendisinden korkmasından önce onlar tarafından zatının sevilmesini istemektedir. “Rabbinin adını an; bütün gönlünü ona yönelt.”²³⁰ Kendisine kullarını tarafından bu şekilde yaklaşıldığı takdirde nasıl cevap vereceğini de yine başka bir ayette kendisi belirtmiştir. “Bilin ki Allah dostlarına korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir. Onlar Allah'a inanan ve saygılı olanlardır. Onlara dünya hayatında da ahiret hayatında da müjde vardır.”²³¹ Burada Allah (cc) insanlara, kendisine tabi olmalarını ve onların dünya hayatından ziyade ahiret hayatını düşünerek hareket etmelerini istemektedir. Şayet insanlar bunu yaparlarsa Allah (cc) onları hiçbir şeyden dolayı üzülmeyeceklerini vaad ederek onlara dünya nimetlerinin verilmesinin yanı sıra ahirette de Allah'a severek yaklaşmalarının karşılığını alacaklarını bildirmektedir.

İslamiyet kendisine iman eden insanlara kendi sistemi içerisinde pek çok şeyin karşılığını vereceğini bildirmiştir. Bu kabul edişin karşılığında da sadece iman edilen şeylerin yerine getirilmesini istemiştir. İşte Allah(cc)'ın insanlara verdiği pek çok vaatten birisi de insanlara şifa vereceğini bildirmesidir. O zaman şöyle bir soru akla gelmektedir, Kur'an-ı Kerim insanlara nasıl şifa verebilir ve onun hem maddî hem de manevî rahatsızlıklara getireceği çözüm ne şekilde olacaktır? Kur'an-ı Kerim insanların hastalıklarını ve o hastalıklara ait tedavi yöntemlerini belirli bir düzen içerisinde anlatan bir kitap değildir. O zaman Kur'an'ın şifa olması ile ilgili ulaşılabilecek sonucun, Allah(cc)'ın insanlara seslenirken ilk önce (içsel olarak) kişinin ruhi ve psikolojik yapısına olumlu yöndeki etkisinden bahsedilebilir.

²²⁹ Bakara, 2: 186

²³⁰ Mümezzil, 73:8

²³¹ Yunus, 10:62-63-64

Psikoloji, kelime manası olarak ruh bilimi anlamına gelmektedir. Terminolojide kavramın tanımı ise şudur; psişik olayların, ruh yada zihinle ilgili fenomen ve olayların bilimi. Zihnin yapısını ve işlevlerini konu alan bilim dalı. Ayrıca, birey ya da kişiyi kategorik olarak insan varlıklarını diğer varlıklardan ayırt eden karakter ya da psişik olayların bütününcü inceleyen araştırma alanıdır.²³² Bu tanımdan da hareketle Kur'an'ın bahsettiğimiz insanlara yaklaşım tarzı ile ilgili olarak şunları söyleyebilmemiz mümkün olabilir. Kur'an-ı Kerim insanlara vahiy edilmeye başlanıldığı zaman ilk inen ayetler onların ruhuna seslenerek kişilerin içsel yapılarına yönelmiştir.²³³ Bunun akabinde onları düşünmeye sevk ederek iman edilmesinin yanı sıra içsel olarak olayı kavranılması sağlanmıştır. Allah(cc)'in insanlara bu metotla yaklaşmasının sebebi ise muhataplarının yani insanların karşısına gelen bir materyale karşı şartlı, ön yargılı ve reddedici bir tarzda bakmalarını veya kabul ederken bilinçli bir şekilde kabullerini sağlamaktır.²³⁴ Bunun sebebi ise o zaman ki insanların geçmişten getirip oluşturdukları kültürel arka planla alakalıdır. Allah(cc)'da bunu bildiğinden dolayı kendisine inanan insanların zihinlerin bu metotla belirli bir alt yapı hazırlamaktadır. Bu şekilde hazırlanmış bir zihin Allah'a tam anlamıyla iman edecek ve O'nun istediği kul formatına bürünen kişiye Allah yardım edecektir.

Özetle ifade etmek gerekirse, Allah'ın insanda öncelikli muhatap aldığı yönü, insanın iç alemidir. Her şey feridin iç dünyasında başlamaktadır. Bundan dolayı Allah(cc) ilk inen ayetlerde insanları sürekli iç muhasebeye çağırır²³⁵ ve sürekli akletmeye, tefekkür etmeye yönlendirmiştir: "Göklerin ve yerin yaratılmasında, inananlara dersler vardır. Sizin yaratılmanızda ve canlıların yeryüzünde yayılmasında kesin olarak inanan kimseler için ibretler vardır."²³⁶ İnsanlara tefekküre çağırarak Allah Teala her konuda olduğu gibi sağlık konusunda da aynı şeyi kullarından beklemekte olup bunun da dua ile ifade edilmesini istemektedir.²³⁷ Dolayısıyla duanın Allah nezdinde çok önemli bir yeri vardır. O, bir anlamda Allah ile insanın irtibatını sağlayan bir aracı, bir kapı, bir şifre gibi bir şey olmaktadır. Nitekim dua, sadece İslam ile alakalı değil, bilakis bütün dinlerce önemseyen, mütemadiyen kendisine baş vurulan bir araçtır.

Denilebilir ki, basit insanlar Allah'ı güneşin ısısı gibi kolayca hissedebilir, bir dostun iyiliği gibi anlayabilirler. Organik tesirleri olan dua, bazı özelliklere de sahiptir. İlk, bu dua

²³² Cevizci, a.g.e, s.572

²³³ İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Usulü*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, X.Baskı, Ankara, 1995, s.60

²³⁴ İzzet Derveze, *Kur'an'ın Mecid (Kur'an-ı Anlamada Bir Yöntem Çalışması)*, çev: Vahdettin İnce, Ekin Yayınları, İstanbul, 1997, s.36

²³⁵ İhlas, 1-4

²³⁶ Casiye, 45; 3-4

²³⁷ Canan, *Hz. Peygamber'in Sünnetinde Tıp Tıbb-ı Nebevi*, s.240

hiçbir menfaat gözetilerek yapılmaz. Tuval ressama, mermer heykeltıraşa nasıl kendini verirse, insanda öylece Allah'a sığınır. Aynı zamanda şefaata dileyerek kendisinin ve bilhassa başkalarının ihtiyaçlarını da Allah'tan niyaz edilebilmektedir. Bilhassa duanın makbul olabilmesi için, hususi kalp yani salih bir niyet öngörülmektedir. Ayrıca kişinin kendi nefsinden ziyade diğer insanlar için dualarının da daha makbul olduğuna inanılmaktadır. Bu anlamıyla bakıldığında sağlıklı bir toplum oluşumu, toplumda barışı, sevgi ve kardeşlik hislerinin hakim kılınabilmesi için de duanın önemli bir yerinin olduğu görülebilir.

Sebebini kestirmek çok güç olmakla birlikte bazı hastalıkları iyileştirmede duanın önemli bir etkisi görülebilmektedir. Peritonal verem, soğuk apseler, iltehlaplı yara, lüpüs, kanser gibi çeşitli hastalıkların ani denecek kadar çabuk iyileştiklerini gösteren gözlemlerimiz bu kanaatimizi pekiştirmektedir. Ancak hastalık türü ne olursa olsun, şifa süreci şahısların imanı, moral gücü ve motivasyonlarına bağlı olarak değişebilmektedir. Kimi zaman iyileşmesi tıbben mümkün gözükmeyen hastaların iyileştğine tanık olunurken, kimi zaman da tıbben iyileşmesi çok mümkün olan hastaların olabildiği görülmektedir. Bu noktada dua ve moral gücünün katkısından başka bir şey akıllara gelmemektedir.

Şifa süreci, şahıstan şahısa çok az değişiklik gösteriyor: Genellikle şiddetli bir ağrı, sonra da tam şifa bulunduğunu ani olarak hissetme ve nihayet birkaç saniye, birkaç dakika veya birkaç saat sonra yaraların kapanması, genel belirtilerin yok olması ve iştahın geri gelmesi. Bazen anatomik lezyodan önce fonksiyonel düzensizlikler yok oluyor. Pott illetinden gelen kemik aşınmaları, kanserli ganglionlar, hasta şifa bulduktan sonra iki üç gün daha devam ediyorlar.

Alexis Carrel'e göre mucize, bilhassa organik tamir sürecindeki faktörü hızla beliriyor. Anatomik lezyonların kapanma yüzdesinin normal lezyonların kapanma yüzdesinden çok daha yüksek olduğu şüphesiz gerçektir. Bu fenomenin çok gerekli olan tek şartı, duadır. Fakat bunun için bizzat hastanın dua edebilmesinin yanı sıra hastanın yanında bir başkasının dua etmesi de önemlidir.²³⁸ Görüldüğü gibi fiziki (maddi) hastalıkların tedavisi psikolojik olarak iyi olmaktan geçmektedir. Carrel'in bu düşüncesi bizim kanaatimizi desteklemektedir.

Ku'an-ı Kerimde şifa kelimesinin geçtiği altı ayet vardır;

1- "Ve Rabbin bal arısına şöyle vahiy etti: "Dağlarda, ağaçlarda ve kovanlarda yuva edin." Sonra her çeşit üründen ye. Sonra Rabbinin açılmış yollarından yürü. Karınlarından şifa olan çeşitli renklere bir içecek çıkar ki, gerçekten düşünen kimseler için bunda bir gösterge vardır."²³⁹

²³⁸ Alexis Carrel, *İnsan Denen Meçhul*, çev: Ömer Durmaz, Hayat Yayınları, İstanbul, 2003, s.94

²³⁹ Nahl, 16:68-69

2- “Ve biz, Kur’an’dan, inananlar için rahmet ve şifa olanı indiririz. Oysa bu sadece hainlerin kaybını arttırır.”²⁴⁰

3- “Biz bunu Arapça olmayan bir okuma yapsaydık, onlar “Ayetleri detaylandırmalı değil miydi? Ne? Bir Arab’a Arapça olmayan bir dille söylenir mi?” diyeceklerdi. De ki: “Bu, inananlar için bir yol gösterme ve şifadır. Ve inanmayanlara gelince, kulaklarında bir ağırlık vardır ve o, onlara kapalıdır; sanki onlara uzak bir yerden sesleniyor.”²⁴¹

4- “Ey inananlar! Rabbinizden size elbette, bir öğüt ve göğüslerdekine bir şifa, inananlara bir yol gösterme ve rahmet gelmiştir.”²⁴²

5- “Onlarla savaşın ki, Allah sizin ellerinizle onları cezalandırsın, alçaltsın, onlara karşı size zafer versin insanların göğüslerini ferahlatsın.”²⁴³

6- “(H.İbrahim), hastalandığım zaman bana şifa veren O’dur.”²⁴⁴

Ayetlerin genel yapısına bakıldığı zaman Allah(cc)’in şifa vermesinin ana şartı ilk başta ona iman, akabinden onun için nefisle mücadele ve cihat yani manevî şifa anlamında nefisle mücadeledir. Hz.İbrahim’in duasını anlatan ayet ile arıların balı nasıl yaptığını anlatan ayet de insanların Allah’a şükretmesi için Hz.İbrahim ve doğada ki bir takım bitkiler ve hayvanlar tarafından ortaya çıkarılan ürünlerden bahsedilerek insanların ibret almaları için ise arılar örnek verilmiştir. Burada verdiğimiz maddî şifaya dair sadece bir tane ayet geçmektedir. Diğer beş ayet ise manevî şifayla ve Allah’ın müminlere nasıl şifa vereceği ile alakalıdır.

Muhammed Esed’in ayetle ilgili yorumu şöyledir: Birinci ayet için, Allah’ın küçük kanatlı varlığa verdiği, mükemmel bir geometrik plan içinde şaşmaz oranlara dayalı altıgen prizmatik bal mumu hücrelerinden müteşekkil bal peteğini –o hem mekan, hem de malzeme bakımından son derece ekonomik, dolayısıyla son derece rasyonel mimarlık harikasını-yapma hüner ve becerisini insiyakına çekiyor. Ayeti devamında bahsedilen, bitki özularının arının gövdesinde bala dönüşmesiyle bütünlenen bu olgu “sünnetullahın” tabiatındaki çarpıcı tezahürlerinin birini teşkil etmektedir.²⁴⁵ İkinci ayette geçen şifa kelimesini doğru yol olarak tanımlamıştır. Ona göre kafirler ayette geçen hareketleri yapmakla şifa ya da doğru yola ulaşamayacaklardır. Sonuç olarak ayetin devamında denildiği gibi, manevi/ruhani bir nihilizmin tutsağı olacaklardır.²⁴⁶ Üçüncü ayette ise onların (kafirlerin) Kur’ân-ı anlayamayacakları dolayısıyla sadece ona iman edenlerin yararlandığı şifaya ve doğru yola

²⁴⁰ İsra, 17:82

²⁴¹ Fussilet, 41:44

²⁴² Yunus, 10:57

²⁴³ Tevbe, 9:14

²⁴⁴ Şuara, 26:80

²⁴⁵ Muhammed Esed, *Kur’an Mesajı*, çev: Cahit Koytak-Ahmet Ertürk, İşaret Yayınları, XI.Baskı, İstanbul,1999, s.543

²⁴⁶ Esed, *a.g.e*, s. 576

ulaşacakları ifade edilmiştir.²⁴⁷ Bu üç ayetle ilgili olarak Muhammed Esed'in yorumu şifa kelimesinin bir rahmet ve doğru yol anlamlarına geldiğidir.

Elmalılı Hamdi Yazır, İsrâ süresi seksen ikinci ayeti şu şekilde tefsir etmektedir: “Bu ayette; dünya türlü kaygı, hastalık, bela ve sıkıntı ile dolu bir hastaneye, Peygamber bir doktora, Kur’ânda şifa verici ilaç ve yeterli gıdaya benzetilmiş oluyor. Şüphe, iki yüzlülük, kafirlik ve uyuşmazlık, zulüm ve haksızlık, ümitsizlik, cahillik, taklit, bağnazlık ve kötü niyetli olmak gibi ahlaki ve sosyal, psikolojik hastalıklara karşı Kur’ân’ın şifa ve rahmet kaynağı olduğu kesindir.”²⁴⁸

Ayrıca Kur’an-ı Kerimde hastalıklar üçe ayrılmaktadır:

1-Şek ve şüphe haslığı;

“Onların kalplerinde şüphe vardır. Allah bu hastalıklarını arttırmıştır.”²⁴⁹

“Kalplerinde hastalık mı var yoksa şüphe mi?”²⁵⁰

“İnananlar: “Cihat hakkında bir sure indirilmeli değil miydi?” derler. Fakat hükmü açık bir sure indirilip de onda savaştan söz edince, kalplerinde hastalık bulunan olanların ölümden bayılıp düşen kimsenin bakışı gibi baktıklarını görürsün.”²⁵¹

2- Şehvet hastalığı;

“De ki. :Gelin, size Rabbinizin haram kıldığı şeyleri anlatayım. O’na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya iyi davranın. Yoksulluktan korkarak çocuklarınızı öldürmeyin –sizin ve onların rızkını Biz veriyoruz-. Fuhşiyatın (her türlü kötülük) gizlisine de, açığına da yanaşmayın. Haksız yere, Allah’ın haram kıldığı cana kıymayın. Düşünün diye Allah bunları size öğüt vermektedir.”

3- Eğlence ve basiret körlüğü hastalığı;

“Kalpleri eğlencededir.”²⁵²

“...Zira gözler kör olmaz (çünkü gözlerin körlüğü geçici bir görme yetersizliğidir); fakat (asıl) göğüslerde ki kalpler kör olur.”²⁵³

Kur’ânda ki manevi rahatsızlıklar genel olarak yukarıda sıraladığımız şekildedir. Bunlara dikkat edilirse hepsinin maddi rahatsızlıklarında bir noktada çözümünün kaynağı olduğu görülecektir.²⁵⁴ Konuya genel olarak bakıldığında Kur’ân’da ki şifa anlayışının ilk önce manevi rahatsızlıklarla ilgili olduğu görülebilir. Bu yüzden Kur’ân ilk olarak tevhit

²⁴⁷ Esed, a.g.e, s. 979

²⁴⁸ M.Hamdi Yazır, *Hak Dini Kuran Dili*, Feza Gazetecilik, İstanbul, 1996, C.V, s.317

²⁴⁹ Rad, 13:28

²⁵⁰ Nur, 24:50

²⁵¹ Muhammed, 47:20

²⁵² Enbiya, 21;3

²⁵³ Hac, 22:46

²⁵⁴ Davur Aydüz, *Kur’an-ı Kerimde Besinler ve Şifa*, Timaş Yayınları, İstanbul, 1997, s. 23:24

akidesiyle başlamıştır. İnsanların iç dünyalarına hitap edilmesi onların düşünmelerini ve tefekkür etmelerini sağlamıştır. İslamiyet de şifa anlayışını ikiye ayırmak mümkündür. Birincisi Kur'an'ın bizzat kendisi, ikincisi ise İslamiyet'in ikinci kaynağı ve her konuda olduğu gibi dinin pratik uygulaması olan sünnettir. Kur'an'a göre şifadan faydalanmanın ilk şartı iman ve her türlü kötülüklerden arınmaktır. Ancak bu şekilde Allah'tan yardım dilemenin neticeye ulaştıracağına inanılmaktadır. Kur'an'ın insanlara hitap ettiği dönem itibariyle düşünecek olursak, belirli bir prensibi vermek için o çağın şartlarına uygun olarak şifa ile ilgili konuları açıkladığı görülebilir. Sünnete ki uygulamalarda aynı şekilde düşünülecek olursa Hz.Peygamberin kendi dönemine ait olan tedaviye dair tıbbi uygulamalardır. O dönemde şifaya tedavi metotlarının uygulanmasına izin verilmiş ve günümüz hukuku sistemlerinde de uygulanmakta olan sahte doktorlara karşı kurumsal olarak önlem alınmıştır. Sünnetin sağlığa dair uygulamalarının anlatıldığı hadis kitaplarının Tıbbu-n Nebevi kısımlarında Hz.Peygamber'in farklı zaman ve şekillerde sağlığın korunması ile ilgili olarak ashabına nasihatleri, uyarıları ve temizliğin önemine dair konular mevcuttur.²⁵⁵

Manevi şifaya engel olan haset, kin gibi İslamiyet'in yasakladığı fiillerin yapılmaması gerektiği hadislerde de yer almıştır. Nitekim bir rivayette şöyle anlatılır:

“Resul’u Ekrem (sav) ile beraber oturuyorduk. Buyurdular ki:

- “Şimdi size cennetliklerden bir adam çıkagelecektir. “Bir de (baktık ki), Ensardan, abdest suyu sakalından damlayan ve ayakkabılarını sol eline almış bir adam çıkageldi. Ertesi gün olunca Resul-i Ekrem (sav) yine evvelki gibi söyledi. Bu adam gene birinci de olduğu gibi çıka geldi. Üçüncü gün olunca Resul-i Ekrem (sav) efendimiz gene (evvelki) söylediği gibi buyurdu. Gene aynı adam ilk hali gibi çıkageldi. Resul-i Ekrem (sav) kalkınca, Abdullah b. Amr o adamı takip etti ve (ona) dedi ki:

- Ben babamla münakaşa ettim üç gün onun yanına girmeyeceğime yemin ettim. Eğer sen beni bu zaman geçinceye kadar yanında alıkoymayı (uygun) görürsen öyle yap. (Adam:)

- Evet, dedi.

Enes dedi ki: Abdullah sözüne devamla şöyle anlatıyor:

- Onunla beraber bu üç geceyi geçirdi. Fakat gece kalktığını görmedi. Ancak sabah namazına kadar her uyandıkça Allah Teala'yı zikretti ve tekbir getirdi. Abdullah dedi ki:

- Onun, hayrından başka bir şey söylemediğini işitmedim. Üç gün geçince sanki onun amelini küçük görür gibi dedim ki:

²⁵⁵ el-Cevziyye, a.g.e, s.1

- Ey Allah'ın kulu, babam ile benim aramda ayrılık ve anlaşmazlık yoktur. Fakat Resul-i Ekrem(sav) senin için üç kere (şimdi cennetliklerden birisi çıka gelecektir) dediğini işittim. Üç defasında da sen çıka geldin. Senin yanında kalmayı ve amelinin ne olduğunu görmek istedim. Böylece sana uymak (arzu ediyorum). Fakat büyük bir amel işlediğini görmedim. Seni, Resul-i Ekrem(as) efendimizin söylediği mertebeye ulaştıran nedir? Dedi ki:

- Şu gördüğünden başkası değildir. Ben dönünce, bana seslendi ve dedi ki;

- O senin gördüğün şeyden başkası değildir. Ancak ben müslümanlardan hiçbir kimseye kalbimde bir hile ve kin tutmam ve Allah'ın verdiği herhangi bir hayırdan dolayı hiçbir kimseye asla haset etmem. Bunun üzerine Abdullah:

- İşte seni (o dereceye) ulaştıran budur, dedi.²⁵⁶

İslamiyet'in sağlığın üzerinde bu kadar çok durmasının bir diğer nedeni de ibadetlerin düzenli ve kuralına uygun olarak yapılabilmesini sağlamayı amaçlamasıdır. Namaz olsun, hac olsun, oruç olsun, zekat olsun bütün ibadetlerde, bireylerin hem maddî hem de manevî olarak temiz olması istenmektedir.²⁵⁷ İlk inen ayetten son inenine kadar sürekli olarak insanlar kendileriyle baş başa bırakılmış ve insanların sürekli tefekkür etmeleri istenmiştir.

2.3. İSLAMDA UHREVİ ŞİFA (KURTULUŞ):

Kurtuluş Kuran-ı Kerimde felah ve necat kavramlarıyla ifade edilmiştir.²⁵⁸ İslamiyet'in kurtuluşa yüklediği anlam hem dünyayı hem de ahireti kapsamaktadır. İslamiyet'e göre kurtuluşun birkaç tane tanımını yapılabilir:

1- Allah'ın izniyle karanlıktan çıkıp doğru yolu bulmak. "Allah, kendi rızasına arayan herkese kurtuluşa götüren yolları gösterir."²⁵⁹

2- Allah katında büyük dereceler elde etmektir. " İnanan, zulüm ve kötülük diyarını terk eden ve Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla her türlü çabayı gösteren kimselere gelince Allah katında en yüksek onur payesi onlarındır; ve onlardır, (sonunda da) kazanacak olan onlardır."²⁶⁰

3- Kötülük ve üzüntülerden korunmak uzaklaştırmak. "Ama Allah, kendisine karşı sorumluluk bilinci duyanları koruyacak ve (iç dünyalarında) ulaştıkları üstün mertebelerden

²⁵⁶ *Seçme Hadisler*, Komisyon, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, XII.Baskı, Ankara, 2000, s.113

²⁵⁷ *TDV İslam İlmihali*, c.I,s. 84

²⁵⁸ Polat, a.g.e, s.77

²⁵⁹ Maide, 4:16

²⁶⁰ Tevbe, 9:20

dolayı (onlara mutluluk bağışlayacaktır); ne bir kötülük dokunacak onlara, ne bir üzüntüye kapılacaklardır.”²⁶¹

4- Kişilerin Allah Tealaya karşı işlemiş oldukları günahın bağışlanması da kurtuluş olarak Kur'an-ı Kerimde geçmektedir. “Siz ey iman etmiş olanlar! (Hem bu dünyada hemde öteki dünyada) şiddetli bir azaptan sizi koruyacak bir alış veriş göstereyim mi size? Allah’a ve Peygamberi’ne inanır ve Allah yolunda malınızla ve canınızla gayret gösterirseniz: bu sizin kendi iyiliğinizdir; keşke bilseydiniz.”²⁶²

İslam’daki kurtuluş anlayışı genel olarak, Allah’a ve onun peygamberine iman ile başlar. Buna göre Allah’a ve peygamberine itaat edilmesi gerekir. “Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah’a biat etmektedirler. Allah’ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahbine vefa gösterirse Allah ona büyük mükafat verecektir.”²⁶³

İslamiyet’in kurtuluş anlayışı çerçevesinde günden kurtuluşa dair ortaya koyduğu yapısının da incelenmesi gerektiği kanaatindeyiz. İslamiyet, Hristiyanlıktaki asli günah anlayışını kabul etmez tam aksine herkesin kendi işlediği günahın sorumlu olduğunu ve hiç kimsenin bir başkası yüzünden hesaba çekilmeyeceğini bildirir.²⁶⁴ Bir hadiste Hz.Peygamber “Her çocuk İslam fitratı üzere doğar; sonra ailesi onu Yahudi, Hristiyan veya Mecusi yapar.”²⁶⁵ Bu hadisin ilk kısmında insanların doğarken saf günahsız olarak dünyaya geldikleri belirtilmektedir. Böylece Hristiyanlığın asli günah anlayışını reddetmektedir. Hadisin ikinci kısmında ise insanın zihniyet yapısının şekillenmesinde eğitimin ve ailenin rolü vurgulanmaktadır.²⁶⁶

İslamiyet’te günahlar iki kısımda toplanır: Birincisi işlendiği takdirde kişiyi Müslüman olma niteliğinden çıkaran günahlar. Allah’ı yada Allah’ın hükümlerini inkar etmek anlamına gelen küfür ile Allah’a ait olan yaratma, yönetme, rızık verme, hakim olma yada varlıkların hayatını yegane düzenleyici olma ve benzeri, konularda yalnızca Allah’a ait olan hakları başkalarına da vermek demek olan şirk bu kısımdadır. İkinci kısım günahlar ise kendi arasında büyük günahlar ve küçük günahlar diye ikiye ayrılır. Allah’ın açık bir hükümle

²⁶¹ Zümer, 39; 61

²⁶² Saf, 61; 11-12

²⁶³ Fetih, 48:10

²⁶⁴ Salih Akdemir, *Hristiyan Kaynaklara ve Kur'an-ı Kerim'e Göre Hz.İsa*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1992, s.232

²⁶⁵ Muhammed b. İsmail el-Buhari, *Sahih'ul Buhari*, İstanbul, 1981, Cenaiz, 80

²⁶⁶ Katar, *a.g.e*, s.4

yasaklamış olduğu suçlar (zina gibi) büyük günahlar kısmına girer. İslam'da yapılması hoş karşılanamayan diğer günahlar da küçük günahlar olarak adlandırılır.²⁶⁷

İslam'ın temel mihenk taşı olarak tevhit akidesi kurtuluşun ilk ve en önemli parçasıdır. Kur'ân'ı Kerim'in iki ana büyük konusu ise; tek tanrı inancı (tevhid) ile Allah'ın kudreti, tabiat ve insanların Allah ile olan ilişkilerinin belirlenmesidir.²⁶⁸ Zaten bu konu insanların (müslümanları) kurtuluşunun yegane yoludur. Evrenin ve insanların yegane yaratıcısı olan Allah, merhametlidir ve adildir. O'nun her şeyi bilen ve her şeye kadir olan (alim, kadir) gibi sıfatlarını tasvir eden isimleri vardır. Hesap gününde tüm ölüler diriltilecek, amelleri mizanda tartılacak ve ebedi hayata ya cennet ya da cehennem olmak üzere gideceklerdir.²⁶⁹

İslamiyet müminlerin amelleri sonucu kurtuluş bağlamında ya ceza olarak cehenneme yada mükafat olarak cennete gideceklerini bildirmektedir. “Kim zerre miktarı kadar hayır yapmışsa onu görür, kim de zerre miktarı kadar şer (kötülük) işlemişse onu görür.”²⁷⁰ “Ayetlerimizi inkar edenler, işte onlar, amel defterleri sollarından verilenlerdir. Onların üzeri ateşle kapatılacaktır.”²⁷¹ “Allah: “Ey suçlular! Bu gün ayrılın bakalım. Ey Ademoğulları! Ben size: Şeytana kul olmayın; o size apaçık düşmandır. Bana kulluk edin; bu doğru yoldur, diye bildirmedim mi? Andolsun ki sizden nice nesilleri saptırmıştı. Siz bunu düşünememiş miydiniz? İşte bu, size söz verilen cehennemdir.”²⁷² “Doğrusu Allah'a inanıp yararlı iş işleyenleri, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar.”²⁷³ Onlar Rablerinin rızasını isteyerek dayanırlar, namazı kılarlar, kendilerine verdiğimiz rızıktan gizlice ve açıktan verirler, kötülüğü iyilik yaparak savarla. İşte bunlara bu dünyanın iyi sonucu, ana babalarından, eşlerinden ve soylarından iyi olanlar ile girecekleri daimi mutluluk cennetleri vardır.”²⁷⁴

Kişi işlemiş olduğu günahlarından dolayı tövbe ederek kurulabilir Allah'ın rızasını kazanabilir. Tövbe işlenen bir günahtan ya da yapılan bir kötü davranıştan pişmanlık duyarak bunu bir daha yapmama konusunda söz vermektir. İslam'da tövbe tamamıyla kişi ile Allah arasındaki bir olgudur.²⁷⁵

Kur'ân-ı Kerimde Allah'ın, bütün kullarının kendisine tövbe etmelerini istemiştir. “...Ey müminler hepiniz Allah'a tövbe edin ki, mutluluğu bulasınız.”²⁷⁶ Allah Teala bu tövbe

²⁶⁷ Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s.148

²⁶⁸ Lütfullah Cebeci, *Kur'an'da Şer Problemi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1985, s.129

²⁶⁹ Mircea Eliade-Ioan P. Couliano, *Dinler Tarihi sözlüğü*, çev: Ali Erbaş, İnsan Yayınları, İstanbul, 1997, s.174

²⁷⁰ Zilzal, 99:7-8

²⁷¹ Beled, 90:19

²⁷² Yasin, 36:59-64

²⁷³ Hac, 22:23

²⁷⁴ Ra'd, 13:22-24

²⁷⁵ Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s.371

²⁷⁶ Nur, 24:31

işlemini kulları gerçekleştirirken onların uyması gereken niteliği de belirtmiştir. “Ey inananlar, Allah’a yürekten tövbe edin (öyle tövbe ediniz ki tövbeniz, kendinize ve başkalarına öğüt verici, geçmişte yaptıklarınızı hataları onarıcı olsun). Umulur ki Rabbiniz sizi kötülüklerinizi örter ve Allah’ın peygamberi ve onunla beraber iman edenleri utandırmayacağı günde, sizi altlarından ırmaklar akan cennete sokar. (O gün) onların nuru önlerinden ve yanlarından koşar. Derler ki: “Rabb’imiz, nurumuzu tamamla, bizi bağışla, çünkü sen her şeye kadirsin!”²⁷⁷

Görüldüğü gibi İslamiyet insanlara kurtuluşu en makul bir biçimde anlatarak ortaya koymaktadır. Kur’ân-ı Kerim açısından kurtuluş kavramı insanların Allah’a karşı ne kadar samimi ve içten ona kulluk yaptıkları ile ilgilidir. Kurtuluşa erebilmek için ilk önce Allah’a iman etmek ve imanın da O’nun istediği şekilde olması gerekir.²⁷⁸ İslamiyet’te asli suç anlayışı bulunmamaktadır herkes kendi günahının hesabını verecektir. Kişi bütün bunları (yani AllahTeala’nın istediklerini) tam anlamıyla yerine getiremese veyahut da kasten olsun olmasın günaha girecek bir suç işlemişse kişi için yine yollar kapanmış değildir. Allah’a Kur’ân’daki tabiriyle nasuh tövbe şekliyle tövbe ederek kurtuluşa erebilir.²⁷⁹

²⁷⁷ Tahrim, 66:8

²⁷⁸ Hüseyin Atay, *Kur’an’da İman Esasları*, Atay Yayınevi, Ankara, 1998, s.55

²⁷⁹ Cebeci, a.g.e, s.290

SONUÇ

İnsanoğlu, hayatta kalabilme kabiliyetiyle teçhiz edilmiş bir şekilde yaratılmıştır. Ayrıca insanların her türlü güçlüğü üstesinden gelebilecek bir donanıma sahip oluşları da bir başka avantajları olsa gerek. Bu özelliğinden dolayı insanoğlu, maddi, manevi her türlü ihtiyacını karşılayabilmeyi başarmıştır. Sağlık da insanların doğrudan ilgili oldukları bir konudur. İlk zamanlarda bitkisel otlardan şifa arayan insanlar, zamanın ilerleyişiyle tıpta bir sıçrama yapmıştır. Günümüzde kalp, böbrek vs. gibi organların nakilleri bile yapılabilmektedir. İnsana kaliteli bir hayat şansı verebilmek için tıpta çok hızlı gelişim ve değişim yaşanmaktadır.

Tıp biliminin dışında insanların ruhî sıkıntı ve problemlerinin çözümünde psikoloji bilimine de baş vurulmaktadır. Ancak günümüzde ki psikolojik danışmanlık olarak çok yaygın bir hedef kitlesi olan bu bilimin yerine eskiden kiliselerde ki günah itirafı kısmen de olsa uygulandığını söylemek mümkündür. Neticede her ikisi de insana moral vermeyi hedefleyen bir işleve sahip. Tıbbın yetersiz kaldığı durumlar da ise insanlar bitkisel ilaç tedavilerine de başvurmaktadır. Böyle ciddi ve anlaşılması zor durumlarda insanlar kendilerini daha fazla duaya yöneltmekte ve böylece Yaratıcıyla olan ilişkisini çok daha içten ve sıkı bir şekilde yapmaya gayret etmektedir. Böylece din insanların sığınağı olmaktadır. Allah'a yaklaşmakla şifa bulma mümkün olabilmekle birlikte netice alınmadığı da olmaktadır. Böyle durumlarda kul, kendisini ölüme ve sonsuz hayata hazırlayabilmekte ölümden kaçışın olmadığını kabullenebilme gücü elde etmektedir.

Araştırmamızın neticesinde, Hıristiyan anlayışındaki sağlığa ait bütün uygulamalar Hz.İsa'nın İncillerde anlatılan mucizelerine hareketle ortaya konulduğu tespit edilmiştir. İncillerde geçtiğine göre Hz.İsa ölüleri diriltmiş, körleri iyileştirmiş, cüzzamlıları hastalıktan temizlemiş, felçlilerin felcini ortadan kaldırmış ve kadın hastalığına tutulan kadına yardım etmiştir. Hıristiyanlığa göre bunları bu hastalıklardan şifayı bulmanın tek yolu sağlam bir şekilde oluşturulmuş imandır. Hz.İsa bunların yanı sıra dini tebliğ etmeğe gönderdiği havarilerine de şifa dağıtma yetkisi vermiştir. Hıristiyanlıkta elçi anlayışı her Hıristiyan mümin bir elçidir mantığı sonucu misyonerlik faaliyetlerine de yansımıştır. İncillerin bu yöntemine dayanarak Hz.İsa'dan sonra ki dönemlerde Hıristiyanlar bunu bir mihenk taşı olarak kabul etmişler ve misyonerlik faaliyetlerinde sağlık hizmetlerini ön plana çıkartmışlardır. Sağlık hizmetlerini sadece misyonerlik faaliyetleri için gerçekleştirdiklerini söylemek mümkün değildir. Çünkü genel Hıristiyan anlayışına göre insanların kalbi kutsal ruhun ikamet yeridir. Hal böyle olunca Tanrısında sağlıklı bir bedende ikamet etmesini

sağlamak Hıristiyanların boyunlarının borcu olarak görülmüştür. Bu anlayıştan hareket eden Hıristiyanlar, sağlık sahasında çok büyük ilerleme kaydetmiştir.

Bu araştırma göstermiştir ki, İslamiyet şifa anlayışında iki unsuru bünyesinde bulundurur. Birincisi fiziki (maddi) rahatsızlıklar için Hz.Muhammed (as)'in uygulamaları, ikincisi ise psikolojik yada ruhi rahatsızlıkların İslamiyet'in birinci ana kaynağı olan Kur'an-ı Kerimi ön plana çıkarılarak çözülmesidir. Kur'an bizzat kendisini şifa kaynağı olarak tanıtmaktadır. Her iki kaynağında sağlık için ön gördüğü temel şartın temizlik olması dikkat çekmektedir. Maddi rahatsızlıklar için maddi temizlik, manevî rahatsızlıklar için ise kalp temizliği öne çıkmaktadır.

Hız.Peygamber(as) ise herhangi bir hastalık esnasında kesinlikle Allah'tan şifa istenmesini ümmetine bildirmektedir. Bizzat kendisi tedavi olunmasını teşvik etmiş olduğu, sahte doktorlara karşı hukuki önlemler aldığı görülmektedir. Ayrıca Hz.Peygamber tıp ilmine çok büyük önem vermiştir. Öyle ki tıp ilmi farzı kifaye sayılmıştır yani müslümanlardan bir kısmının mutlaka tababet ilmiyle meşgul olması istenmiştir. İslam dünyasında Hz.Peygamber döneminden sonra medeniyetin gelişmesiyle beraber hastaneler yapılmış ve sağlık hizmetleri dikkat çekecek ölçüde gelişmiştir. Sahabe kadınları savaşlarda hemşire olarak kullanmış ve sağlık hizmetlerinin etkin bir biçimde yerine getirilmesini sağlamıştır. Hadis kitaplarında Hz.Peygamber'in sağlığa dair uygulamaları tıbb'un nebevi kısımlarında açıklanmıştır.

Maddi şifaya dair tedavi yöntemleri sadece İslam dininde değil diğer dinlerde de bazen benzer bazen de farklı tedavi usulleriyle yer almıştır. Hıristiyanlıkta Hz.İsa'nın şifa dağıtması bunun en büyük örneklerinden birisidir. Luka incilinde Hz.İsa'nın cin çıkartması ve cüzzamlıyı tedavi etmesi şu şekilde geçmektedir: "İsa, Galile'nin bir kenti olan Kefernahum'a indi. Şabat gününü onlara öğretiyordu. Öğretişine şaşırıp kaldılar. Çünkü sözü yetkiyle doluydu. Sinagogta kötü cin ruhuna tutulmuş bir adam vardı. Yüksek sesle bağırdı: "Ah Nasıralı İsa! Bizden ne istiyorsun? Bizi yok etmeye mi geldin? Senin kim olduğuna biliyorum Tanrının kutsalısın!" Ama İsa onu sözlerle payladı: "Sus onun bedeninden çık!" Cin herkesin önünde adamı fırlatıp ona hiçbir kötülük gelmeden dışarı çıktı." Hz.İsa'nın cüzzamlıyı iyileştirmesi ise İncil'de şöyle geçmektedir: "İsa, kasabalardan birindeydi ki; bedeni, tepeden tırnağa cüzzamla kaplanmış bir adam geldi. Adam İsa'yı görünce yüz üstü yere kapanıp dileğini açıkladı; " Ya Rab, istersen beni pak kılabilirsin!" dedi. İsa, elini uzatıp ona dokundu, "İstiyorum, pak kılınasın" dedi. O anda adam cüzzamdan paklandı."

Hız.İsa hakkında bu ve buna benzer örnekler Yeni Ahitte çok fazladır. Hz.İsa'nın felçli bir kişiyi iyileştirmesi, kör bir insanın görmesini sağlaması vb. Burada Hz.İsa'nın insanlara yaklaşımı tamamen insan üstü güçlerle hastalıkları tedavi etmesidir. Olayların bu şekilde

İncil’de anlatılmasının sebebi ise Hıristiyanlığın tamamen mucizeler üzerine bir din olmasıdır. Bununda nedeni Hıristiyanların Hz.İsa’yı Rab olarak (tanrısal güçlerle donatılmış) kabul etmelerindedir. Ancak dikkat edilecek olursa İslamiyet’te ki sağlığın korunması ve tedaviye bakış açısı tamamen bilimsel yöntemlere teşvik edici tarzda olmuştur. Çünkü İslam dininin akaid sistemi Hz.Peygamber (as)’e tanrılığa ait bazı özellik veya tamamen tanrısallığı gerektiren vasıflar yüklemeyiz, aksine onun bir insan olarak algılanması gerektiğini, peygamberlik gelmesinin onun insani yönlerinin ortadan kaldırmayacağını vurgular. Ancak Hıristiyanlıkta bu durum tam tersine işlemektedir. Bu yüzden İncil’de Hz.İsa’nın kişiliğinin anlatılış tarzı olağan üstü güçlerle örülüdür.

Bu çalışma göstermektedir ki, her iki dinde de Allah’tan şifa alabilmenin tek yolu sağlam bir iman ve teslimiyettir. Şifaya kavuşmanın yolu Allah’ın gücünün ve kudretine sığınma, sağlam bir imanla bağlanıp ondan yardım istemektir. Bu yardım isteme şekli ise içten samimiyetle yapılan duadır. Dua anlayışı ve tatbikatında farklılıkların olması tabiidir. Bu dua çeşitli şekilleri iki dinin kendi dinsel geleneklerine göre değişmektedir. Hıristiyanlıkta ki sakramentler ve İslamiyet’teki rutin ibadetler ve nafil dedğimiz kulun yapmasının zorunlu olmadığı fakat kendi isteğiyle yaptığı ibadetler de bir anlamda dua olarak değerlendirilmektedir. İbadetlerin dışında da insanların Allah’ı hatırlaması, onu araması, ona yakarması dua olarak değerlendirilmektedir. Gerek ibadetlerde ve gerekse de rutin ibadetlerden bağımsız olarak olsun insanların Allah’a sığınması, ona yakarması onun güç ve kudretinin farkında olması her iki dinin de arzu ettiği insan davranışlarıdır. Bu davranışların ilk ayağını haliyle iman oluşturmaktadır. Bu iman gereği olarak ta insanlar kendi yaratıcılarına sığınmakta ve ondan maddî – manevî, dünyevî – uhrevî hayatlarına yönelik taleplerde bulunmaktadırlar.

KAYNAKÇA

- Albayrak, Kadir, “Dinlerde Günah Kavramı ve Kurtuluş Yolları”,
Dini Araştırmalar Dergisi, Sayı:12, Ankara, 2002
- Akdemir, Salih, *Hıristiyan Kaynaklarına Ve İslam’a Göre Hz.İsa*, Ankara
Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış
Doktora Tezi, Ankara, 1992
- Altındal, Aytunç, *Üç İsa*, Çev: Sibel Özbudun, Anahtar Kitapları Yayınevi,
Ankara, 2002
- Amstrong, Karen, *Tanrının Tarihi*, Çev: Oktay Özel, Hamide Koyukan, Kudret
Emiroğlu, Ayraç yayınları, Ankara, 1998
- Atay, Hüseyin, *Kur’an’a Göre Araştırmalar*, C.IV, Ankara, 1995
Kur’an’da İman Esasları, Atay Yayınevi, Ankara, 1998
Kur’an’ın Reddedtiği Dinler, Atay ve Atay Yayınları, Ankara,
1999
- Aydın, Mahmut, *Tarihsel İmanın Mesih’inden Tarihin İsa’sına*, Ankara Okulu
Yayınları, Ankara, 2002
*Yahudi Bir Peygamberden Centileli Bir Tanrıya, İsa’nın
Tanrısallaşma Süreci*, İslamiyat, Sayı:4, Ankara, 2000
İsa Tanrı mı İnsan mı?, İz Yayıncılık, İstanbul, 2002
- Aydüz, Davut, *Kur’ân-ı Kerimde Besinler ve Şifa*, Timaş Yayınları,
İstanbul, 1997
- Aydın, Mehmet, *Müslümanların Yazdığı Reddiyeler Ve Tartışma Konuları*,
Türkiye, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1998
- Ateş, Ali Osman, *Cahiliyye ve Ehli Beyt Örf ve Adetleri*, Beyan yayınları,
Ankara, 1996
- Bayraktar, Mehmet, *İslam Felsefesine Giriş*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları ,
Ankara, 1997
- El-Buhari, Ebû Muhammed b. İsmail, *Sahihu’l Buhari*, İstanbul, 1981
- Canan, İbrahim, *Hadis Ansiklopedisi, Kütüb-i Sitte*, Feza Gazetecilik, İstanbul,
1997
- _____, *Hız.Peygamber’in Sünnetinde Tıp tıbb-ı Nebevi*, Akçağ
Yayınları, Ankara, 1995

- Carrel, Alexis, *Dua*, Çev: Ali Çetin, Birleşik Yayıncılık, II.Baskı., İstanbul, 1999
- _____ *İnsan Denen Meçhul*, Çev: Ömer Durmaz, Hayat Yayınları, İstanbul, 2003
- Cebeci, Lütfullah, *Kur'an'da Şer Problemi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1985
- Cerrahoğlu, İsmail, *Tefsir Usulü*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, X.Baskı, Ankara, 1995
- Cevizci, Ahmet, *Felsefe sözlüğü*, II.Baskı, Ekin Yayınları, İstanbul, 1997
- Cezviyye,İbn-ul Kayyım, *Zad'ul Mead*, Çev: Muzaffer Can, Cantaş Yayınları, İstanbul, 1995
- Ebu Davut, Es-Sicistani, *Sünen*, İstanbul, 1955
- Dâvûd, Abdülehad, *İncil ve Sâlib*, Neşre Hazırlayan: Kudret Büyükcoşkun, İnkılab Yayınları, İstanbul, 1999
- Derveze, İzzet, *Kur'anü'l Mecid (Kur'an-ı Anlamada Bir Yöntem Araştırması)* Çev: Vahdettin İnce, Ekin Yayınları, İstanbul, 1997
- Dönmez, Zekiye, "İnciller Ve Kur'an Işığında Hz.İsa", *Dinler Tarihi Araştırmaları*, Sayı.III, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara, 2002
- Erbaş, Ali, *Hıristiyan Ayinleri (Sakramentler)*, Nun Yayınevi, İstanbul, 1998
- Eliade, Mircea-İoan P. Couliano, *Dinler Tarihi Sözlüğü*, Çev:Ali Erbaş, İnsan Yayınları, İstanbul, 1997
- Eliade, Mircea, *Dinler Tarihine Giriş*, Çev: Lale Arslan, Kabalacı Yayınları, İstanbul,2003
- _____ *Asya Simyası*, Çev:Lale Arslan, Kabalacı Yayınevi, İstanbul, 2002
- _____, *Babil Simyası ve Kozmolojisi*, Çev: Mehmet Emin Özcan, Kabalacı, Yayınevi, İstanbul, 2002
- Esed, Muhammed, *Kur'an Mesajı Meal-Tefsir*, Çev: Cahit Koytak, Ahmet Ertürk, XI.Bsk., İstanbul, 1999
- Gündüz, Şinasi, *Din ve İnanç Sözlüğü*, Vadi Yayınları, Ankara, 1993
- _____ *Son Gnostikler Sabiiler*, Vadi Yayınları, II:Bsk., Ankara, 1999

- _____ *Pavlus: Hıristiyanlığın Mimarı*, Ankara Okulu yayınları,
Ankara, 2002
- Fazlurrahman, *İslam Geleneğinde Sağlık ve Tıp*, Çev: Bülent Baloğlu, Adil
Çiftçi, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 1997
- _____ *Ana Konularıyla Kur'an*, Çev: Alparslan Açıkgenç, Ankara
Okulu Yayınları, III.Baskı, Ankara, 1996
- Güç, Ahmet, *Dinlerde Mabet ve İbadet*, Esra Fakülte Kitapevi, Bursa, 1999
- Hitti, Philip K., *Siyasi ve Kültürel İslam Tarihi*, Çev: Salih Tuğ, Marmara
Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1995
- Hodson, M.G.S, *İslam'ın Serüveni*, Çev: Komisyon, İz Yayıncılık, Ankara,
1993
- Katar, Mehmet, *Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam'da Tövbe*, Töre Yayınları,
Ankara, 1997
- Kazıcı, Ziya *İslam Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, Kayıhan Yayınevi,
İstanbul, 1999
- Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara,
1993
- Kitab-ı Mukaddes*, Kitab-ı Mukaddes Şirketi, İstanbul, 1997
- Johson, Paul, *Yahudi Tarihi*, Çev: Filiz Orman, Pozitif Yayınları, İstanbul,
2000
- Jomier, J., *İsa Mesih'in Hayatı*, İstanbul, 1984
- Madriral, Carlos, *Ruhsal Armağanlar ve İmanlıların Hizmeti*, Müjde,
Müjde Yayıncılık, İstanbul, 1997
- _____ *Üçlü-Birlik (Tevhit'te Teslis) İnancı Ne Demek Tanrı Bilimsel
Bir İnceleme*, Müjde Yayıncılık, II.Baskı, İstanbul, 1995
- McDowel, Josh- Bart Larson, *Mesih İsa'nın Tanrılığı Kutsal Kitab'a Bir
Savunma*, Çev: Fikret Böcek, Zirve Yayınları, İstanbul, 2001
- Martin, Nancy-Joseph Runzo, *Dünya Dinlerimde Hayatın Anlamı*, Çev: Gamze
Varım, Say Yayınları, İstanbul, 2002
- Michel, Thomas, *Hıristiyanlığın Tanrıbilimine Giriş Dinler Tarihine Katkı*,
Ohan Basımevi, İstanbul, 1992

- Newbiggin, Lesslie, *Tek Kitap Tek Öykü*, Çev: Turgay Üçal, Gerçeğe Doğru Kitapları, İstanbul, 2001
- Opitz, Karl, *Kur'an'da Tabâbet*, Çev: Feridun Nafiz Uzluk, Ankara Üniversitesi Tıp fakültesi Yayınları, Sayı: 240, Ankara, 1971
- Örs, Hayrullah *Musa ve Yahudilik*, Remzi Kitabevi, III.Baskı, İstanbul, 1999
- Özkan, Ali Rafet, *Fundamentalist Hıristiyanlık (Yedinci Gün Adventizmi)*, Alperen Yayınları, Ankara, 2002
- _____ *Dinlerde Kurban Kültü*, Akçağ yayınları, Ankara, 2003
- Özsoy, Ömer-İlhami, Güler, *Konularına Göre Kur'ân Fihristi (Sistematik Kur'ân Fihristi)*, Fecr Yayınevi, Ankara, 1997
- P.Xaiver Nuss-Hakkı Demirel, *Hıristiyan Öğretisi*, Müjde Yayıncılık, İstanbul, 1994
- Paçacı, Mehmet, *Kutsal Kitaplarda Ölüm Ötesi*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2001
- Polat, Kemal, *İslamiyet'te ve Hıristiyanlıkta Kurtuluş*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1998
- Parker, J.J., *Tanrıyı tanımak*, Çev: Levent Kıran, Müjde Yayıncılık, “ İstanbul, 1997
- Razi, Fahreddin, *Kelam'a Giriş El-Muhassal*, Çev: Hüseyin Atay, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002
- Redhouse İngilizce- Türkçe Sözlük*, Sev Matbaacılık, XXVI.Baskı, İstanbul, 1997
- Schliefer, Aliah, *İslam'ın Kutsal Meryem'i Peygamber mi Evliya mı?*, Çev: İbrahim Kapaklıkaya, Gelenek Yayıncılık, İstanbul, 2003
- Schimmel, Annemarie, *Dinler Tarihine Giriş*, Kırkambar Yayınları, İstanbul, 1996
- Stott, John, *Hıristiyanlığın Temelleri*, Yeni Yaşam Yayınları, III.Baskı, İstanbul, 1998
- Seçme Hadisler*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, XII.Baskı, Ankara, 2000
- Sullivan, Lawrence E., *The Encyclopedia Of Religion*, “Healing”md., Ed: Mircea Eliade, Macmillan Publishing Company, New York Collier Macmillan Publishers, London, 1986
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam İlmihali*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, III.Baskı, Ankara, 2002

- Tümer, Günay- Abdurrahman Küçük, *Dinler Tarihi*, Ocak Yayınları, III.Baskı,
Ankara, 1997
- TROMPH, Garry W., *The Encyclopedia Of Religion*, "Jesus"md., Ed: Mircea
Eliade, Macmillan Publishing Company, New York Collier
Macmillan Publishers, London, 1986
- Üçal, Turgay, *Tanrı Çizgisi*, Yeni Yaşam Yayınları, II:Baskı, İstanbul, 1996
- Ülken, Hilmi Ziya *Eski Yunan'dan Çağdaş Düşünceye Doğru İslam Felsefesi
Kaynakları ve Etkileri*, Ülken Yayınları, V.Baskı, İstanbul,
1998
- Yazır, Elmalılı M. Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, Feza Gazetecilik, İstanbul, 1996
- Yıldız, Hakkı Dursun, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, İlmi Müşavir ve
Redaktör: Hakkı Dursun Yıldız, Çağ Yayınları, İstanbul,
1993
- Watt, W.Montgomery, *Günümüzde İslamiyet Ve Hristiyanlık*, Çev: Turan Koç
İz Yayıncılık, İstanbul, 1991

ÖZGEÇMİŞ

22.03.1976 yılında Ankara-Elmadağ'da dünyaya geldi. 1986'da Eskişehir –Sivrihisar Atatürk İlkokulundan mezun oldu. 1994'de Bursa-Mustafa Kemal Paşa İmam-Hatip Lisesini bitirdi. 1995 senesinde Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesini kazandı. 2000'de lisans eğitimini tamamladı. 2003 yılında Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak İmam-Hatip olarak çalışmaya başladı. Halen bu görevine devam etmektedir.